GRAMMAIR

PERSANE

GRAMMAIRE

PERSANE.

کتاب شکرستان
در نحوی زبان پارسی
تصنیف یونس اوکسفردی

D'après Edouard MOISES

& William JONES

en sa Grammaire éditée pour la 8e fois en 1823.
par Samuel Lee

ALPHABET.

Noms des lettres	Lettres finales	Médiales	Initiales	leur valeur
1 Alif	ا ﺎ	ﺎ	أ	Voix sourde a e
2 Ba	ب ﺐ	ﺒ	ﺑ	B.
3. Pa	پ ﭗ	ﭙ	ﭘ	P.
4 Ta	ت ﺖ	ﺘ	ﺗ	T
5 Sa	ث ﺚ	ﺜ	ﺛ	Ss. ts.
6. Jim	ج ﺞ	ﺠ	ﺟ	J.
7. tchim	چ ﭻ	ﭽ	ﭼ	tch
8 Hha	ح ﺢ	ﺤ	ﺣ	H. aspirée
9 Kha	خ ﺦ	ﺨ	ﺧ	Kh., Kehe
10 Dal	د ﺪ	ﺪ	د	D.
11. Zal.	ذ ﺬ	ﺬ	ذ	Z. dh
12 Ra	ر ﺮ	ﺮ	ر	R.
13. Za	ز ﺰ	ﺰ	ز	Z.
14. Zha	ژ ﮋ	ﮋ	ژ	Zh.
15 Ssin	س ﺲ	ﺴ	ﺳ	Ss. ç
16 Chin	ش ﺶ	ﺸ	ﺷ	Ch.
17. Ssad	ص ﺺ	ﺼ	ﺻ	SS. plus forte
18 Dzad	ض ﺾ	ﻀ	ﺿ	Dz.
19. tta	ط ﻂ	ﻄ	ﻃ	Tt.
20 Tza	ظ ﻆ	ﻈ	ﻇ	Tz.
21. Ain.	ع ﻊ	ﻌ	ﻋ	à.
22 Ghaïn	غ ﻎ	ﻐ	ﻏ	Gh.
23. Fa	ف ﻒ	ﻔ	ﻓ	F
24. Kaf	ق ﻖ	ﻘ	ﻗ	K. q.
25 Caf	ک ﮏ	ﮑ ﻜ	ﮐ ﻛ	K. c. dur
26 Gaf	گ ﮓ	ﮕ	ﮔ	gh.
27. Lam	ل ﻞ	ﻠ	ﻟ	L.
28 Mim	م ﻢ	ﻤ	ﻣ	M
29 Noun	ن ﻦ	ﻨ	ﻧ	N
30 Vaou	و ﻮ	ﻮ	و	ou V.
31. Ha	ه ﻪ	ﻬ	ﻫ	H.
32. Ya	ی ﻰ	ﻴ	ﻳ	i. y.

Il faut y joindre le Lam Alif ﻻ ﻼ ﻸ ﻷ
dont la valeur est La
le h. ه ـه étant surmonté de deux points devient
un t. ainsi ة ـة mais comme tel il n'est que
final.

Cet Alphabet est celui des Arabes et des Turks; Il n'y a
d'ajouté à celui des Arabes que les lettres پ p. چ tch
ژ zh. et ڭ gh.

Remarques ultérieures sur la prononciation des lettres

ب b }
پ p. } se prononcent absolument comme en Français
ت t. }

ث th. ou ds. est le th Anglais,

ج J. se prononce comme l'j. long français ou comme le g. doux. par Exemple des deux. Juge.

چ tch comme dans chercher en fesant antendre légèrement le son d'un t. devant ch.

خ kehe en prononcant ici les e muets et rapidement le dernier e muet se fondant au surplus dans la voyelle qui suit ainsi Keha, Kehi, Kehé, Keho, Kehou, Kehu C'est à proprement parler le X grec le ch allemand le x espagnol.

غ gh, ghr, gehe, ghrehe } mêmes observations que ci dessus. c'est le j jota espagnol!

Lorsque le signe ّ appelé Teschdid est placé sur une consonne il indique qu'il faut la prononcer comme si elle était doublée ainsi تَرَّه terréh

Des Voyelles

ا a. sourd et variable se prononce entre les dens.

ع à. se prononce aussi souvent au quelquefois o.
i aï sa prononciation est toujours palatale.

و quand ce caractère est voyelle il se prononce toujours ou.

ي est notre y long

les motions َ ِ et ُ
aè ei. o, ou. placées sur les lettres tiennent lieu, confirment ou permutent ou altèrent ces voix

le signe ~ appelé medda se place souvent sur l' ا ainsi آ ce qui donne un son plus prolongé

le signe ء dit Hamza sur ه remplace le ي

le signe ... joint à ء comme ئ lorsqu'il se trouve ainsi sur la lettre ه ة. remplace ي ainsi l'on écrit پرسيدهٔ au lieu de پرسيده‌اي

Des voyelles Brèves.

Ce sont celles que nous venons de nommer motions qui sont quelquefois suscrites ou souscrites, mais plus ordinairement supprimées dans l'écriture.

En effet outre les voyelles longues écrites dans le corps d'écriture et qui sont influencées par ces voyelles mobiles, il est nécessaire en parlant de faire encore entendre quelques unes de ces voyelles brèves et sourdes, ce qui a naturellement lieu lorsque plusieurs consonnes se suivent immédiatement ainsi dans bdst بدست comment ne pas faire entendre quelque voyelle après les ب et د.

ces voyelles varient entr'elles de a, é, i, o, ou eu, u mais attendu que la rapidité de la prononciation empêche de bien distinguer le son précis de chacune de ces voyelles brèves, attendu encore que la véritable prononciation ne peut être déterminée au moyen de regles écrites nous indiquerons qu'il faut d'abord se borner à prononcer partout où la voyelle est à suppléer, un e italien.

Les vers suivans dans lesquels chaque mot persan est transcrit au dessous en lettres Européennes offre un moyen d'étude de lecture.

Poeme Persan.

شیر مست سر پستان الم

Alem pestane sere chirmeste

پرورش یافتهٔ دامن غم

Ghem dâmene yaftehe perverech.

5

اب رنگ ورخ ليلاي جنون
djenoun- lilaya- rekche-ou-reng abe-

خال رخسارهٔ هامون مجنون
mejnoun- hamoun- rekhsarehe-khale-

يافت چون راه بكاشانهٔ عشق
âchek bekachanehe- rah- tchoun yaft-

آستان شد بدر خانهٔ عسق
achek kehanehe bedere-ched astan-

برسرش شخص جنون سايه فكند
fekend sayeh- djenoun chekessé serech- ber-

قصهٔ عاشقيش گشت بلند
belend guécht âacheKiech keçehe-

درعرب هر طرفي غوغا شد
ched quehouguoha terefi her- âreb der.

نقل او نقل مجالس ها شد
ched medjales-ha nekle-aou-nekle-

بود اميري بعرب والا سان
chan- vala- beâreb amiri boud.

صاحب مكنت و ثروت بجهان

bejehan tservet ou meknet sahebe

ترك تاز غم هجران ديده

Dideh hejran gheme taze terk

پر كل داغ محبّت چيده

Tchideh mehebbet daghe guele per

ديده در طفلي خود سوز فراق

ferak souze khoud tefleye der dideh..

تلخي زهر فراقش بمذاق

Bemezak — ferakesch zehre .. telkheye

يافت چون قصهٔ ان درد سكال

segal derd an kessehe tchun yaft:

كرد فرمان بغلامي در حال

hal der beghelami ferman querd.

كه سوي نجد قدم ساز زسر

zeser saz kedem nejd souye queh

شو به تعجيل روان چون صرصر

sersér tchoun revan tâjil be chou..

آن كه دل برده زمجنون بنگاه

benegah zemejnoun berdeh del keh ân

به برم زود بیاور همراه
hemrah beyaver zoud berem beh.

رفت و آورد غلامکی درحال
hal der ghelamek averd ou reft

لیلی آن پادشه ملک جمال
jemal melke padeschehe án lili

بغلامی دگرش شد فرمان
ferman ched degerech beghelami.

که تو هم شو بسوی دشت روان
Revan decht besouye chou hem tou qeh

جانب زینت ارباب جنون
jenoun arbabe zinete janebe

شمع پرنور محبّت مجنون
mejenoun. mehebbet nour per chemâ.

زود آور برم آن سوختهرا
soukhtehra án berem âver zoud

آن جگرسوز غم اندوختهرا
andouktera ghem souz jeger an.

رفت و برگشت غلامک چونگاه
negah tchou ghelamek bergecht ou reft

والی کشور عشقش همراه
hemrah Achkech quechvere valeye

کرد اورا چو نظر مرد امیر
Amir merdé netzer tchou aoura Kerd.

دید زاری بغم عشق اسیر
Acir âchk begheme zari did

بر سرش شخص جنون کرده وطن
Veten Kerdeh jenoun chekhsse serech ber.

زخم هجران به تنش پیراهن
pirahen teneeh beh hejran zekhme

موی سر بر بدنش گشته قبا
Keba guechteh bedenech ber ser mouye.

موزه از آبلهٔ پا بر پا
pa ber pa âbelehe az mouzeh.

شانه از خار معیلان بر موش
mouch ber meghilan khare az chaneh

خرقه از ریگ بیابان بر دوش
douch ber biaban rigue az kherkeh

گفت کای گم شدهٔ وادی غم
ghem vadeye chedehe guem quaï gueft

هیچ خواهی که تمنّات دهم
dehem temennat queh khouahe hitch

سرفرازت کنم از مکنت و جاه
jah ou meknet az quenem serferazet

لیلی آرم ببرت خاطر خواه
Khvah khater beberet arem lili.

گفت نی نی که بعیداست بعید
Baid baïdast queh ni ni gueft

ذرّه‌را هم نظری با خورشید
Khourchid ba nezeri hem zerrehra

گفت خواهی که کنی راست بگو
bégou rast queni queh Khwahi gueft

سیر آن صفحهٔ رخسار نکو
Nequ reksare sefhehe an sire

یا نداری بجمالش میلی
mili bejemalech nedari ya

راست برگوی بجان لیلی
lili bejane gouye ber rast

گفت کای قدوهٔ ارباب کرم
querem arbabe Keduche quai gueft:

ذرّهٔ خاک درت تاج سرم
Serem taje deret Khake zerrehe

بر دلم درد ز لیلی کافیست
Kafist zélili derd delem ber

خواهش وصل ز بی انصافیست
andafist zebi vesel Khwaheche

بهر خورسندی این جزو حقیر
hekir jezve aïn Khourcendeye behre

بس بود پرتوی از مهر منیر

menir mehre az pertevi beved bes.

گفت و گردید سوی دشت روان

Revan dacht souye guerdid ou gueft.

دیده گریان و مژه اشک فشان ✻

fechan achq mezheh ou-gueryan dideh.

⁂

Ces voyelles brèves ou motions se nomment savoir

َ fattah فتحه ou zabar en persan زبر

ِ kasrah كسرة ou zer en persan زير

ُ zamma ضمّة

ou zam ضم ou pech en persan پيش

elles representent respectivement nos voyelles brèves a, i, ou ; mais si les lettres ا و ou ي suivent ces signes respectifs les syllabes deviennent longues ainsi بَا bâ بُو boû et bî بِي En ce cas ا, و, ى sont appellés homogènes avec les voyelles qui les précedent

Si و ou ي suivent un fattah qui n'est point leur homogène la syllabe ainsi formée présenta une diphtongue : ainsi بَو baou بَي baï.

Si ا commence une syllabe et est accompagné d'une motion non homogène il prend les sons particuliers d'ou et i ainsi اُ ou اِ i Ces voyelles.

sont aussi souvent accompagnées du signe ء hamza همزة que l'on dit être une autre forme d'Alif. il suffit de le voir en effet et de savoir que c'est une aspiration pour y reconnaître un petit Ain.

Lorsque les signes des voyelles sont redoublés ainsi: ٌ ou ً ٍ ils forment les sons d'oun, an, in, c'est ce qu'on appelle tanwin ou nunnation.

Lorsque و et ي sont précédés de ُ et ِ ils prennent les sons de o et e ainsi روز Roz le jour شير Cher un lyon (ces sons de و et ي étant anciennement inconnus aux Arabes ont été appelés واو و یای مجهول Waw et ya inconnus.

Il existe des cas dans les quels la lettre و perd totalement son son, c'est lorsqu'elle suit la lettre خ avec la voyelle Fathah et qu'elle est suivie de ا ه ر ز س ش ن ي et quiescents, c'est à dire sans voyelles par exemple dans خواب Khab le sommeil. خوان Khan table.

Note extraite du Gazophilacium

La langue Persanne a trois lettres aspirées savoir: ه ح خ; Elle a d'autres lettres dont la prononciation ne peut guères s'apprendre que par l'usage et en les entendant prononcer comme elles doivent l'être. telles sont:

ژ ج ظ ض ذ ز ط ت ش س ص چ غ گ ع ا ق ک

Voici cependant un moyen de se procurer une idée assez juste de leur prononciation. formons un Arc du Palais divisé en trois points où la voix viendra frapper 1° le point a entre les dents, 2° le point b au milieu du Palais 3° le point c au fond du palais ou gutturalement, c'est à dire dans la gorge.

A. Gutturalement		B. au milieu du palais		C. entre les Dents	
	ە	1	ع		ه
2	خ	2.	ح	2	ا
3	ص	3.	ش - چ	3	ه
4	غ	4	گ	4	س
5		5	ط	5	=
6	ظ	6	ض ذ	6	ث
7	=	7	ژ	7	ز
8	ق	8	ک	8	ج

Des Verbes et des noms Arabes.

Pour Eviter l'inconvenient et le derangement resultant du renvoy aux grammaires Arabes nous avons jugé à propos de joindre ici un traité abrégé des Verbes et des noms Arabes. Nous ne donnerons que le verbe regulier trilitère avec ses diverses inflexions, en l'accompagnant de quelques observati-ons sur les Anomalies des autres verbes.

Nous commencerons par le Verbe Afin de rendre l'éleve capable de voir avec plus de clarté de quelle maniere les noms en sont dérivés; et afin de le mettre pareillement en etat d'analyser plusieurs sentences Arabes qui se trouvent dans la pluspart des ouvrages persans.

Du Verbe الفعل

Le Verbe Arabe n'a seulement que deux tems le Préterit et l'Aoriste. le premier de ces temps est usuellement donné comme étant la racine du Verbe et cela à la 3e. personne du singulier masculin.

Chaque temps a un singulier, un Duel et un pluriel & les personnes y sont du genre masculin et feminin.

l'Imperatif est formé de l'Aoriste et ce que nous appelons l'infinitif est véritablement un nom verbal.

Nous allons maintenant donner le verbe فعل Fahala il a fait, comme le plus convenable. c'est aussi celui qui est généralement adopté par les grammairiens Arabes.

Voix Active مَعْرُوفٌ

Prétérit مَاضِي

Pluriel feminin	Pluriel masc.		Duel fem.	Duel Masc.		Singulier fem.	Singulier Masc	
فَعَلْنَ	فَعَلُوا	3	فَعَلَتَا	فَعَلَا	3	فَعَلَتْ	فَعَلَ	3
فَعَلْتُنَّ	فَعَلْتُمْ	2	فَعَلْتُمَا	فَعَلْتُمَا	2	فَعَلْتِ	فَعَلْتَ	2
فَعَلْنَا	فَعَلْنَا	1.	فَعَلْنَا	فَعَلْنَا	1	فَعَلْتُ	فَعَلْتُ	1.

Aoriste مُضَارِعٌ

Pluriel feminin	Pluriel masc.		Duel fem.	Duel Masc.		Singulier fem.	Singulier Masc	
يَفْعَلْنَ	يَفْعَلُونَ	3	تَفْعَلَانِ	يَفْعَلَانِ	3	تَفْعَلُ	يَفْعَلُ	3
تَفْعَلْنَ	تَفْعَلُونَ	2	تَفْعَلَانِ	تَفْعَلَانِ	2	تَفْعَلِينَ	تَفْعَلُ	2
نَفْعَلُ.	نَفْعَلُ	1	نَفْعَلُ	نَفْعَلُ	1.	أَفْعَلُ	أَفْعَلُ	1

Impératif أَمْر

Pluriel feminin	Pluriel masc.		Duel fem.	Duel Masc.		Singulier fem.	Singulier Masc	
إِفْعَلْنَ	إِفْعَلُوا	2	إِفْعَلَا	إِفْعَلَا	2	إِفْعَلِي	إِفْعَلْ	2

Nom Verbal ou Infinitif مَصْدَر = فَعْلٌ

Participe.

فَاعِلٌ فَاعِلَةٌ | فَاعِلَانِ فَاعِلَتَانِ | فَاعِلُونَ فَاعِلَاتٌ

La premiere et la derniere voyelle de la personne principale de chaque tems sont toujours les mêmes, Excepté lorsque certaines particules précèdent: quelques unes de celles ci font hamzer la fatha; d'autres la rejettent entièrement; la seconde voyelle est susceptible d'être particulièrement déterminée. Elle demeure toujours la même pendant toute la conjugaison, par Exemple fatha dans le paradygme ci dessus.

On ajoute quelquefois نّ ou نْ aux personnes de l'Aoriste afin de donner de l'emphase à l'expression. Voyez pour de plus amples détails à cet égard les Grammaires Arabes.

Le participe désigne l'Agent et s'employe comme les participes dans les langues Grecque et Latine.

Voix Passive.

Voix Passive مَجْهُول
du verbe فُعِلَ

Prétérit مَاضِي

Pluriel Fem.	Pluriel Masc.	Duel Fem.	Duel Masc.	Singulier Fem.	Singulier Masc.	
فُعِلْنَ	فُعِلُوا	فُعِلَتَا	فُعِلَا	فُعِلَتْ	فُعِلَ	3
فُعِلْتُنَّ	فُعِلْتُمْ	فُعِلْتُمَا	فُعِلْتُمَا	فُعِلْتِ	فُعِلْتَ	2
فُعِلْنَا	فُعِلْنَا	فُعِلْنَا	فُعِلْنَا	فُعِلْتُ	فُعِلْتُ	1.

Aoriste مُضَارِع

Pluriel Fem.	Pluriel Masc.	Duel Fem.	Duel Masc.	Singulier Fem.	Singulier Masc.	
يُفْعَلْنَ	يُفْعَلُونَ	تُفْعَلَانِ	يُفْعَلَانِ	تُفْعَلُ	يُفْعَلُ	3
تُفْعَلْنَ	تُفْعَلُونَ	تُفْعَلَانِ	تُفْعَلَانِ	تُفْعَلِينَ	تُفْعَلُ	2
نُفْعَلُ	نُفْعَلُ	نُفْعَلُ	نُفْعَلُ	أُفْعَلُ	أُفْعَلُ	1.

Participe

Pluriel Fem.	Pluriel Masc.	Duel Fem.	Duel Masc.	Singulier Fem.	Singulier Masc.
مَفْعُولَاتٌ	مَفْعُولُونَ	مَفْعُولَتَانِ	مَفْعُولَانِ	مَفْعُولَةٌ	مَفْعُولٌ

Les Voyelles qui accompagnent chacun de ces temps sont toujours les mêmes quelles qu'elles aient pu être dans la voix active; la seule exception à cette règle est que la dernière voyelle dans l'Aoriste est ici affectée par les particules comme il a été déjà dit. = le Participe s'employe comme le participe passé en Grec et en Latin.

Il y a quelques verbes qui ont quatre lettres à leur racine et qui s'appellent par conséquent quadrilitéraux ; mais comme ils se rencontrent fort rarement, Nous passerons outre

Nous ferons seulement quelques Observations sur les verbes irréguliers et défectueux.

Il a déja été remarqué page 10. que lorsque certaines voyelles précédent les lettres ا و et ى ces lettres participent de la nature de ces voyelles et subissent fréquemment quelque changement. Si un ا و ou ى se trouvent dans la racine du verbe ils seront affectés de la voyelle qui les précéde.

16. Règles de permutation des lettres ا و et ي

Leur permutation n'a jamais lieu lorsqu'elles sont placées après un djezm ou point de repos ...

Ces lettres privées de voyelles et étant précédées de voyelles hétérogènes leur deviennent homogènes ainsi أَقْوُلْ je dis de قَالْ il a dit. de même غَزَا pour غزو il a attaqué; رَضِي pour رَضِو il a eû pour agréable.

Ceci peut suffire pour donner une idée des irrégularités des verbes arabes dans ceux qui ont pour radicales une ou deux ou même les trois lettres ا و et ى. les flexions indiquées précédemment par les points voyelles produisent alors ces fréquentes permutations entre ces trois lettres et telle est la source de leurs irrégularités.

Voir pour plus ample instruction la grammaire Arabe.

Du nom Arabe.

Le nom Arabe a deux genres le masculin et le feminin. ils se distinguent par leur propre signification ou par la terminaison sont feminins les noms de femelles, ceux de pays et de villes, ceux des membres doubles. , les noms terminés en ة ponctué qui se prononce at ou ah. ceux terminés en ا alif servile, et en ى quiescent c'est à dire se prononçant comme ا (a) et quelques autres mots = Tous les autres sont masculins.

Ils ont trois nombres, le singulier, le Duel et le pluriel. le dual peu usité se forme du singulier par l'addition de la terminaison آنْ (an) ainsi رَجُلْ rajoul un homme — رجلان rajoulan deux hommes si le mot finit par un ة comme مَدِينَةْ médinah une ville ce ة se change en ت ainsi: مَدِينَتَان deux villes (médinatan) &c. on n'employe guère au surplus que le cas oblique qui se termine en . in. le pluriel régulier se termine en oun pour le masculin وُنْ et en at آتْ pour le féminin mais les Arabes ont un grand nombre de pluriels irréguliers, ce qu'ils appellent pluriels rompus ainsi يَوْمْ yaôm le jour, أَيَّامْ aïyâm les jours. غُلَامْ gholam esclave غِلْمَانْ ghelman ou غِلْمَةْ ghelmah des esclaves —

عنكبوت Araignée (ankebout) pluriel عَنَاكِبْ — AnaKeb = Ils ont six cas le nominatif en o. ... le genitif en i .... le datif de même ainsi que l'ablatif — et l'accusatif et vocatif en a .... mais ces terminaisons ne sont point usitées dans l'arabe vulgaire c'est l'article joint à une préposition qui y distingue les cas. ainsi اَلْغَدِيرَةُ el ghadyrah, l'Etang لِلْغَدِيرَةِ l'Elqahdyrah, à l'Etang ; — يَا غَدِيرَةُ ya qahdyrah ô Etang ! مِنَ الْغَدِيرَةِ men el qahdirah de l'Etang ou par l'Etang Dans l'arabe littéral on employe les nunnations ainsi رَجُلْ un homme qui se prononce rajoul s'écrit au nominatif رَجُلٌ et est censé s'y prononcer régulièrement rajoulon, au génitif رَجُلٍ rajoulin et à — l'accusatif رَجُلاً rajoulan on ne conserve gueres que cette dernière nunnation et seulement sur les noms pris adverbialement.

Les noms en Arabe ne sont pas distingués des verbes 19.
par des terminaisons qui leur soient propres ; l'emploi d'une racine
en déclinaison ou en conjugaison en forme tour à tour un nom
ou un verbe.

20.

Quoique les adjectifs fassent généralement leurs pluriels réguliers Cependant comme ils sont pris souvent substantivement ils forment aussi des pluriels irréguliers qu'à leur tour on emploie d'une manière adjective. la place régulière de l'adjectif est après son substantif. pour le comparatif on prépose un ا a. ainsi de Kbr — racine de Kebir grand on forme Akbar plus grand. pour le superlatif on ajoute l'article au comparatif.

Des Pronoms Arabes. —

Nous ne parlerons ici en passant que des pronoms affixes — parceque ils sont d'un usage fréquent dans la phrase arabe — qui est souvent intercallée dans les livres et manuscrits persans comme dans les livres et manuscrits turcs.

Nous devons ici nous borner à les indiquer

Nom	Pronoms affixes.	Explication
	ى	mien
	كِتَابِي	mon livre
	كَ	tien
	كِتَابَكَ	ton livre
	هُ	sien
Livre كِتَابٌ	كِتَابُهُ	son livre
	نَا	notre
	كتابنا	notre livre
	كُمْ	votre
	كتابكم	votre livre
	هُمْ	leur
	كتابهم	leur livre

au feminin كِ tien — هَا sien كُنَّ votre et — هُنَّ leur.

Tout ce que nous venons de dire sur les verbes, les noms adjectifs et pronoms arabes ne saurait dispenser d'une étude plus sérieuse dans la grammaire Arabe, quiconque voudra s'initier dans la littérature Persanne comme dans la littérature turque. non seulement la réligion de Mahomet a introduit dans les livres de ces peuples des passages et des phrases arabes; mais les locutions arabes se sont même introduites dans le langage usuel. On peut savoir l'arabe sans le turc et le persan, mais on ne saura jamais bien le persan et le Turc sans l'Arabe.

Des Noms Persans.

Des Genres

Dans le Grec, le Latin et dans plusieurs langues modernes de l'Europe, l'Adjectif et le participe ont des terminaisons differentes pour exprimer leur genre. Et comme ils dépendent des noms substantifs il est nécessaire de déterminer auparavant le genre de ces substantifs, pour pouvoir accorder celui des adjectifs ou participes ; mais dans le Persan ces deux dernieres espèces de noms sont indéclinables toute considération sur le genre des noms substantifs devient ainsi superflue. Cependant il convient de dire que tous les noms de choses Animées mâles sont masculins, tous ceux de choses animées femèles sont feminins et tous les noms de choses inanimées sont neutres

Les Sexes de l'Espèce humaine et la plupart de leurs relations respectives sont exprimés par des noms differens. tels que :

Masculins	Feminins.
مرد Merd un homme	زن Zen, une femme.
پدر Peder un Père	مادر Mader une mère

Mais plusieurs des noms d'Animaux sont distingués de genre par les mots نر mâle et ماده femelle.
Par Ex.:

شیر نر un lyon.	شیر ماده une Lyonne
نر گاه un Bœuf	ماده گاه une Vache

En général il suffit de distinguer le genre feminin par ماده ; Ainsi :

اسب Asb un cheval. اسب ماده Asb madé une jument.
غزال gazel. un Daim.
غزال ماده gazel madé. une Daine..

Mais on parle souvent des Animaux sans considérer leur Sèxe. En ce cas il faut observer que l'on employe les simples mots غزال, اسل, گاه, شیر

Des Nombres

Il y a dans la langue Persanne deux Nombres. le Singulier et le pluriel.

Les noms des Etres animés forment leur pluriel en ان comme suit

Singulier.		Pluriel.	
مرد	un homme	مردان	des hommes.

بلبل boulboul un Rossignol.

بلبلان boulboulan. Des Rossignols.

Exceptions

Les noms des personnes terminés en ا ou و exigent un ی devant la terminaison ان afin d'éviter l'yatus ou Dissonnance produite par la rencontre de deux voyelles de suite. la plupart de ceux qui se terminent en ه changent cette lettre en گ devant ان ou quelquefois prennent après eux گان comme une syllabe séparée. Ex:

دانا	un homme instruit	دانایان	des hommes instruits.
بدخو	un homme vicieux	بدخویان	
		بنده گان	
بنده	Un Esclave	بندگان = بنده گان	

Les noms de quelques animaux ont un double pluriel : comme

سثر un chameau } شتران / شترها } des chameaux.

Les noms neutres ou communs signifiant des choses inanimées forment leur pluriel par la terminaison ها comme :

كل une Rose. كلها des roses.

بازار un marché. بازارها des marchés.

Mais ceux terminés en ة retranchent cette lettre, comme :

خانه une maison خانها et non خانهها des maisons.

Exceptions.

Un petit nombre se termine en ان au lieu de ها comme :

لب une lèvre لبان des lèvres.

Et un plus petit nombre encore a un double pluriel, tels que :

سخن un mot سخنها ou سخنان des mots.

كناه une faute كناها ou كناهان des fautes.

Dans les préceptes de Timur et dans plusieurs autres — 27.
ouvrages plus modernes, divers noms ont leur termison plurielle
en ات au lieu de ها, comme :

تزوک un précepte تزوکات des préceptes.

تدبیر Un Réglement تدبیرات des Réglements.

نوازش Une faveur نوازشات des faveurs.

Plusieurs des noms Arabes qui ont été incorporés dans la langue Persanne ont deux sortes de pluriels, l'un d'après la forme persanne, l'autre suivant la forme arabe.

Exemples :

عیب un Vice عیبها et عوایب des Vices

قلعه un chateau قلعها et قلع des chateaux

Attendu qu'un certain nombre de pluriels Arabes se rencontrent dans chaque page de Persan Il sera agréable et utile aux Elèves de connaître sur quels principes les Arabes forment les pluriels de leurs noms. la substance du chapitre que Mr Richardson a consacré à cet objet se trouvera donc à la fin de cette grammaire. (voyez cy avant pag. 17. et 18.)

Des Cas.

Les Persans se sont bien gardés de gater la belle simplicité de leur langue par trop de variété de terminaisons pour exprimer les cas de leurs noms ; ils n'ont à proprement parler qu'une seule déclinaison. Et celle ci ne présente qu'un seul changement de terminaison qui a lieu au datif et à l'accusatif. le génitif est en tout semblable au nominatif. tandis que le vocatif et l'ablatif sont distingués entre eux et des autres cas par des prépositions ou particules préfixes, comme dans la plupart des langues modernes de l'Europe. . Déclinons

peur Exemple le mot بلبل belbel (a peu pres 29
bouboul ou beubeul) un Rossignol.

	Singulier		Pluriel	
N.	بلبل	le Rossignol	بلبلان	les Rossignols
G.	بلبل	du Rossignol	بلبلان	des Rossignols
D.	بلبلرا	au Rossignol	بلبلانرا	aux Rossignols
Ac.	بلبلرا	le Rossignol	بلبلانرا	les Rossignols
V.	اي بلبل	ô Rossignol	اي بلبلان	ô Rossignols !
Abl.	از بلبل	par le Rossignol	از بلبلان	par les Rossignols

Il est inutile de former une déclinaison différente des noms de choses inanimées = Leur seule différence étant celle que nous avons expliquée au chapitre des nombres ; savoir de substituer au pluriel la terminaison ها à la terminaison ان.

Exemples:

Nomin.	بال	une aile	بالها	des ailes.
Datif / Acc	بالرا		بالهارا	

Il faut remarquer que le genitif est quelque fois désigné par la préposition از qui signifie <u>de</u> et <u>par</u>; elle se préfixe de même au Nominatif. le Datif est aussi fréquemment formé par la préposition préfixe به <u>ba</u>, ou mieux par la seule lettre ب ajoutée au nom.

Dans la Poësie le vocatif singulier n'est souvent exprimé qu'en ajoutant ا à la terminaison et l'ablatif y est formé au moyen d'autres prépositions que از — Tout cela sera plus amplement développé dans la Syntaxe.

Des Adjectifs.

Ainsi qu'on l'a déja fait remarquer en parlant des genres ils sont absolument indéclinables comme en Anglais. –

Leur comparatif se forme par la terminaison تر et leur superlatif en ajoutant ين au comparatif ainsi ترين au positif. Exemples :

Positif		Comparatif		Superlatif	
خوش	Doux	خوشتر	plus doux	خوشترين	très doux le plus doux.
كم	mauvais	كمتر	plus mauvais.	كمترين	très mauvais le pire

Lorsque les adjectifs sont employés substantivement ils se déclinent comme les substantifs qu'ils représentent ; Ex :

	Singulier		Pluriel	
Nomin.	بدكار	un méchant (homme)	بدكاران	des méchants hommes
Dat. Accus.	بدكاررا	- - - - - - -	بدكارانرا	- - - - -

Des Pronoms

Les pronoms sont divisés en primitifs, possessifs, démonstratifs, relatifs et interrogatifs.

Des pronoms primitifs.

Les pronoms primitifs sont:

من Je, moi.

	Singulier		Pluriel	
N.	من	Je, moi,	ما	Nous
D. Acc.	مرا	a moi me — moi, me.	مارا	à nous — nous.

تو tu.

N.	تو	tu.	شما	vous.
D. Acc.	ترا	à toi te, — te.	شمارا	à vous — vous.

او Il, elle.

N.	او	Il, elle	ایشان	Ils, elles
D. Acc.	اورا	a eux, lui, — lui.	ایشانرا	a eux, leur — les

Dans quelques Auteurs et particulièrement dans les préceptes de Timur au lieu de اورا on trouve ویرا, de وي

Le génitif, le vocatif, et l'Ablatif se forment de la même manière que dans les noms appellatifs.

Des Pronoms possessifs.

La langue persanne n'a pas proprement de pronoms destinés à exprimer d'une manière particulière la possession ; mais les pronoms primitifs sont employés après tous les noms pour en tenir lieu. Exemples :

پدر من	ou par contraction	پدرم	mon père.
پدر تو	id	پدرت	ton père.
پدر او	id et par permutation	پدرش	son père.
پدران ما	....		nos pères
پدران شما	....		vos pères
پدران ایشان	....		leurs pères.

Littéralement le père de moi, le père de toi &c.

Des Pronoms pareils se forment à la suite des noms contractés qui se terminent en ه seulement on ajoute entre cette lettre et celle du pronom un Elif ا par Exemple جامهٔام ma robe جامهٔات ta robe. جامهٔاش sa robe.

Dans les noms terminés en و cet Elif se change en ى par Exemple: مویم ma chevelure مویت ta chevelure مویش sa chevelure.

Le mot خود remplace souvent aussi le pronom possessif, et s'accordant en nombre et en personne au principal verbe de la phrase il signifie mon, ton, son sa, notre, votre, leur par Ex: پدر خود après un verbe de la première personne du singulier signifie mon père après un verbe à la seconde personne singulier ton père & ainsi de suite.

Des Pronoms démonstratifs.

Le pronom démonstratif اين ce, cette, se décline comme le nom appelatif et il a un double pluriel l'un en ان généralement employé pour les Etres animés, l'autre en ها pour les choses inanimées.

Singulier = Pluriel.

N. اين ce .... اينان et اينها ces.

Dat. } Acc. } اينرا ce ... اينانرا et اينهارا ces

Dans la composition اين se change en ام par Ex.

امسال cette année امروز ce jour, ou aujourd'hui

امشب cette nuit.

Le Démonstratif éloigné celui là, celle là, cela آن se décline de la même manière que cidessus le pronom اين

N. آن celui là, &c. آنان et آنها Ceux là &c.

D. } A. } آنرا celui la &c. آنانرا et آنهارا ceux là.

On en forme quelquefois un possessif en le préfixant

à quelqu'un des pronoms primitifs comme : ازتو le tien, la tienne, littéralement celui de toi ou celui qui te concerne.

Lorsqu'il est préfixé à un nom il paraît souvent avoir la force de l'article le dans le sens emphatique p. Ex: آنمرد l'homme c'est à dire l'homme particulier, le véritable homme

---

Des pronoms relatifs et Interrogatifs.

Les pronoms كه qui et چه quel, lequel ou quoi, servent également de pronoms relatifs et interrogatifs; lorsqu'ils sont employés dans un sens relatif, ils sont indéclinables, mais comme interrogatifs ils forment le cas oblique en را sans avoir de pluriel.

Nomin.	كه	qui	Nomin.	چه	quel, lequel quoi, que
Dat. Accus.	كرا	à qui que.	Dat. Accus	چرا	auquel — à quoi — quel &c.

Lorsque كه ou چه sont composés avec le verbe است le ه se change en ي et le ا du verbe est supprimé. par Ex: كيست qui est il? چيست Qu'est ce?

L'interrogatif كدام est souvent employé pour كه. Ex: كدامست qui est il?

Des Verbes.

Les verbes persans peuvent se diviser en verbes actifs et en verbes neutres

En actifs comme پرسیدن Demander.

En neutres comme خفتن dormir.

Un petit nombre de verbes a tout à la fois la signification active et passive. Ainsi :

خستن blesser (ou) être blessé.

آمیختن mêler (ou) être mêlé.

Dans la voix active les temps composés se forment au moyen de l'auxiliaire بودن être, qui joint à un verbe actif a la signification du verbe auxiliaire avoir.

La voix passive est formée par le participe passé du verbe actif et par l'auxiliaire passif شدن qui signifie être ou devenir

Le verbe خواهیدن être dans la volonté de, et les particules همی - می - بـ aident aussi à former divers temps dans les deux voix active et passive.

Du verbe auxiliaire بودن Etre.

Indicatif

présent.

Singulier				Pluriel
1.re Personne.	ام	je suis	ايم	nous sommes
2.e —	اي	tu es	ايد	vous êtes.
3.	است	il est	اند	ils sont.

Preterit Imparfait.

1.	مي بودم	J'étais	مي بوديم	nous étions
2	مي بودي	tu étais	مي بوديد	vous étiez
3	مي بود	il était	مي بودند	ils etaient.

Prétérit parfait.

1	بودم	Je fus	بوديم	nous fûmes
2	بودى	tu fus	بوديد	vous futes
3	بود	il fût	بودند	ils furent.

Preterit parfait composé

1	بوده ام	J'ai été	بوده ايم	nous avons été
2	بوده اي *	tu as été	بوده ايد	vous avez été
3.	بوده است	il a eté	بوده اند	ils ont été

* on écrit quelquefois بودهٔ Voyez. pag. . . . .

Prétérit plus que parfait

Singulier				Pluriel
1er	بوده شدم	J'avais été	بوده شديم	nous avions été
2	بوده شدي	tu avais été	بوده شديد	vous aviez été
3.	بوده شد	il avait été	بوده شدند	ils avaient été

Futur.

1.	خواهم بود	Je serai	خواهيم بود	nous serons
2.	خواهي بود	tu seras	خواهيد بود	vous serez
3.	خواهد بود	il sera	خواهند بود	Ils seront.

Mode Impératif.

Présent

1.	. . . .		باشيم	Soyons
2	باش (ou) بو	Sois . . .	باشيد	Soyez.
3e	باشد (ou) باد	qu'il soit.	باشند	qu'ils soient.

Mode potentiel

Présent.

1e	باشم (ou) بوم	que je sois ou que je puisse être.	باشيم (ou) بويم	Que nous soyons &c.
2	باشي (ou) بوى	que tu sois, ou que tu puisse être.	باشيد (ou) بويد	que vous soyez &c.
3.	باشد (ou) بود	qu'il soit, ou qu'il puisse être	باشند ou بوند	qu'ils soient ou qu'ils puissent être.

Préterit potentiel

	Singulier			Pluriel
1	بودمی	que je fusse ou je serais.	بودیمی	que nous fussions ou nous serions
2	بودی	que tu fusse ou tu serais	بودیدی	que vous fussiez ou vous seriez
3.	بودنی	qu'il fut ou il serait.	بودیدی	qu'ils fussent ou qu'ils seraient.

Futur

1	بوده باشم	que j'aurai été	بوده باشیم	que nous aurons été
2	بوده باشی	que tu auras été	بوده باشید	que vous aurez été
3	بوده باشد	qu'il aura été	بوده باشند	qu'ils auront été

Infinitif.

Présent بودن être.

Préterit بوده شدن avoir été.

Participes.

باشا Etant.

بوده été.

Le temps présent du verbe défectueux هستیم être se trouve quelquefois mais rarement employé à la place de celui de بودن —

1.er	هستم	Je suis.	هستیم	nous sommes
2	هستی	tu es	هستید	vous êtes.
3.	هست	il est.	هستند	ils sont.

Du Verbe auxiliaire passif —

شدن être.

Indicatif.

Présent.

Singulier				Pluriel
1re pers.	مى شوم	Je suis	مي شويم	Nous sommes
2.	مى شوي	tu es	مي شويد	vous êtes
3.	مى شود	il est	مي شوند	ils sont.

Prétérit imparfait.

1.	مى شدم	J'étais	مي شديم	nous étions
2.	مى شدي	tu étais	مي شديد	vous étiez.
3.	مى شد	il était	مي شدند	ils étaient.

Prétérit parfait.

1.	شدم	Je fus	شديم	nous fûmes
2	شدي	tu fus	شديد	vous fûtes
3.	شد	il fut	شدند	nous fûmes.

Prétérit parfait composé.

1.	شده ام	J'ai été	شده ايم	nous avons été
2	شده اي	tu as été	شده ايد	vous avez été
3.	شده است	il a été	شده اند	Ils ont été.

Préterit plus que parfait.

	Sing.			Pluriel.
1	شده بودم	J'avais été	شده بوديم	nous avons été
2	شده بودي	tu avais été	شده بوديد	vous avez été
3.	شده بود	il avait été	شده بودند	ils avaient été

Futur

1	خواهم شد	Je serai	خواهيم شد	nous serons
2	خواهي شد	tu seras	خواهيد شد	vous serez
3	خواهد شد	il sera	خواهند شد	ils seront.

Impératif

1	- - - - - - - - - - - - - -		شويم	soyons.
2	شو	sois	شويد	soyez
3	شود	qu'il soit	شوند	qu'ils soient

Potentiel présent

1	شوم	que je sois	شويم	que nous soyons
2	شوي	que tu sois	شويد	que vous soyez
3	شود	qu'il soit	شوند	qu'ils soient.

Infinitif			Participes	
Present	شدن	être	شوا	étant
Preterit	شده بودن	avoir été	شده	ayant été.

Du Verbe Actif.

پرسیدن — Demander.

Indicatif présent :

	Singulier		Pluriel	
1ère pers.	می پرسم	Je demande	می پرسیم	Nous demandons
2.	می پرسی	Tu demandes	می پرسید	vous demandez.
3e.	می پرسد	il demande	می پرسند	ils demandent.

Prétérit Imparfait :

1e	می پرسیدم	Je demandais	می پرسیدیم	Nous demandions
2	می پرسیدی	tu demandais	می پرسیدید	vous demandiez
3	می پرسید	il demandait	می پرسیدند	ils demandaient

Prétérit parfait.

1	پرسیدم	Je demandai	پرسیدیم	nous demandâmes
2	پرسیدی	tu demandas	پرسیدید	vous demandâtes
3	پرسید	il demanda	پرسیدند	ils demandèrent.

Prétérit parfait composé

1	پرسیده ام	J'ai demandé	پرسیده ایم	Nous avons demandé
2	پرسیده ای	tu as demandé	پرسیده اید	vous avez demandé
3	پرسیده است	il a demandé	پرسیده اند	ils ont demandé.

Préterit plusque parfait.

Sing.				Plur.
1re p.	پرسیده بودم	J'avais demandé	پرسیده بودیم	nous avons demandé
2.	پرسیده بودی	tu avais demandé	پرسیده بودید	vous avez demandé
3	پرسیده بود	Il avait demandé	پرسیده بودند	ils ont demandé.

Futur

1re	بپرسم	Je demanderai	بپرسیم	nous demanderons
2e	بپرسي	tu demanderas	بپرسید	vous demanderez
3.	بپرسد	il demandera	بپرسند	Ils demanderont.

Autre futur

1e	خواهم پرسید	Je demanderai	خواهیم پرسید	nous demanderons
2	خواهي پرسید	Tu demanderas	خواهید پرسید	vous demanderez
3	خواهد پرسید	il demandera	خواهند پرسید	ils demanderont.

Impératif.

1. - - - - - - - - - - - - - - . بپرسیم ou پرسیم demandons
2 پرس ou بپرس Demande. پرسید ou بپرسید demandez
3. پرسد ou بپرسد qu'il demande. پرسند ou بپرسند qu'ils deman-dent.

Potentiel présent.

1	پرسم	que je demande	پرسیم	que nous demandions.
2	پرسي	que tu demandes	پرسید	que vous demandiez
3	پرسد	qu'il demande	پرسند	qu'ils demandent.

45.

Prétérit imparfait.

Sing.		Plur.	
1re پرسیدمی	que je demandasse ou je demanderais	پرسیدیمی	que nous demandassions ou nous demanderions.
2. پرسیدی	que tu demandasses ou tu demanderais	پرسیدیدی	que vous demandassiez ou vous demanderiez. —
3 پرسیدی	qu'il demandât ou il demanderait.	پرسیدندی	qu'ils demandassent ou ils demanderaient.

Futur

1re پرسیده باشم	que j'aurai demandé	پرسیده باشیم	que nous aurons demandé
2 پرسیده باشی	que tu auras demandé	پرسیده باشید	que vous aurez demandé.
3. پرسیده باشد	qu'il aura demandé	پرسیده باشند	qu'ils auront demandé.

Infinitif.

Présent		Prétérit	
پرسیدن	Demander	پرسیده بودن	avoir demandé

Participes.

Présent		Passé	
پرس پرسا پرسان پرسنده	Demandant	پرسیده	Demandé ou ayant demandé.

Voix Passive.

Indicatif présent.

Singulier				Pluriel
1re. P.	پرسیده می شوم	Je suis demandé	پرسیده می شویم	nous sommes demandés
2	پرسیده می شوی	tu es demandé.	پرسیده می شوید	vous êtes demandés
3.	پرسیده می شود	Il est demandé	پرسیده می شوند	ils sont demandés.

Prêterit Imparfait.

1	پرسیده می شدم	J'étais demandé	پرسیده می شدیم	nous étions demandés
2		tu étais demandé		vous étiez demandés
3.		il était demandé		ils étaient demandés

Preterit Parfait.

1	پرسیده شدم	Je fus demandé	پرسیده شدیم	nous fûmes demandés
2	شدی	tu fus demandé	شدید	vous fûtes demandés
3	شد	Il fut demandé.	شدند	ils furent demandés

autre prêterit Parfait.

1	پرسیده شده ام	J'ai été demandé	پرسیده شده ایم	nous avons été demandés
2	ای	tu as été demandé	اید	Vous avez été demandés
3	است	Il a été demandé	اند	ils ont été demandés.

Préterit plus que parfait.

Singulier.	1ère pers.	پرسيده شده بودم	J'avais été demandé
	2.	بودي	tu avais été demandé
	3.	بود	Il avait été demandé
Pluriel.	1ère	بوديم	Nous avions été demandés.
	2	بوديد	Vous aviez été demandés.
	3	بودند	Ils avaient été demandés.

Futur.

Singulier	1ère	پرسيده خواهم شد	Je serai demandé.
	2	خواهي	tu seras demandé.
	3	خواهد	Il sera demandé.
pluriel.	1ère	خواهيم	Nous serons demandés
	2	خواهيد	Vous serez demandés.
	3.	خواهند	Ils seront demandés.

Impératif

	Singulier			Pluriel
1.	- - - - - - - -		پرسيده شويم	Soyons demandés.
2.	پرسيده شو	Sois demandé	شويد	Soyez demandés.
3.	شود	qu'il soit demandé.	شوند	qu'ils soient demandés.

Potentiel présent

Singulier	1re personne	پرسيده شوم	que je sois appelé (ou) demandé
	2e ------	شوي	que tu sois demandé
	3. ------	شود	qu'il soit demandé
Pluriel	1 ------	شويم	que nous soyons demandés
	2 ------	شويد	que vous soyez demandés.
	3e ------	شوند	qu'ils soient demandés.

Futur

Singulier	1	پرسيده شده باشم	que j'aurai été demandé
	2	باشي	que tu auras été demandé.
	3	باشد	qu'il aura été demandé.
Pluriel	1	باشيم	que nous aurons été demandés
	2	باشيد	que vous aurez été demandés
	3.	باشند	qu'ils auront été demandés.

Infinitif

Présent پرسيده شدن être demandé.

prétérit پرسيده شده بودن avoir été demandé.

Les verbes négatifs se forment en leur préfixant la lettre ن (tenant lieu de la négation ne) comme suit: 49.

Présent: نمی پرسم je ne demande pas.

Prét. imparfait: نمی پرسیدم je ne demandais pas et de même dans tous les autres temps, excepté au mode impératif ou م (employé au lieu de la négation مه ne) est pareillement préfixée. Ex: مپرس ne demandes pas.

Tous les temps d'un verbe sont formés ou de l'infinitif ou de l'impératif.

L'infinitif de tous les verbes persans se termine ou en دن ou bien en تن

L'impératif se forme en général en supprimant ces terminaisons. Il y a toutefois quelques exceptions qui doivent être classées de la manière suivante:

Des Verbes terminés en ادن, ودن, یدن

La généralité de ceux terminés en ادن suppriment le ا antipénultième comme s'ils étaient terminés en دن P. E.

Infinitif افتادن tomber - Impératif افت tombes —

Mais les verbes suivans changent cet élif en ای ainsi زادن naître زای nais = کادن caresser کای کشادن ouvrir, کشای

La généralité des Verbes terminés en ودن changent pour

former leur impératif le و en اي Ex:

آزمودن essayer آزمای = آسودن se reposer آسای —

Les verbes terminés en یدن suppriment le ی. Ex:.

پرسیدن Demander پرس — — Exceptez en toutefois —

les suivans qui changent le ی en ین. —

آفریدن Créer, آفرین crée, = چیدن cueillir —

amasser, چین = گزیدن choisir, گزین —

Des Verbes en فتن et شتن - ستن - ختن

En général les verbes en ختن changent le خ en ز Ex.

افراختن élever, exhausser افراز = آموختن apprendre آموز

La plupart des verbes en ستن suppriment leur س Ex:

باي être necessaire بايستن - اج planter اجستن

دان. connaître دانستن - پاي accepter پايستن

مان. ressembler مانستن - گري pleurer گريستن

- نگر voir. نگرستن

Les verbes suivans changent cet س en ن, ند, ین, ی ou وی

پيوند joindre, unir پيوستن - شکن rompre شکستن

بند lier, attacher بستن - نشان engager à s'asseoir نشاستن

نشين s'asseoir نشستن - برنشين monter برنشستن

51. ره. être délivré رستن = جه, sauter جستن
کاه amoindrir کاستن - خواه vouloir, être dans la volonté خواستن
پیرای parer پیراستن = آرای orner آراستن
خوی chercher خستن = زی vivre زستن
روی croître رستن
شوی laver شستن

Les verbes qui suivent en شتن changent leur ش en ر

انکار penser انکاشتن = انبار remplir انباشتن
پندار supposer پنداشتن = اوبار avaler اوباشتن
گذار laisser گذاشتن = دار avoir داشتن
گمار lacher détacher گماشتن

Les verbes qui suivent en فتن changent le ف en ب ou en و

تاب enflammer تافتن - آشوب troubler آشوفتن
فریب tromper فریفتن - شتاب hâter شتافتن
یاب trouver یافتن - کوب frapper کوفتن
کاو creuser کافتن - رو aller رفتن
- گو dire گفتن
شنو écouter شنفتن

Il y a d'autres verbes irréguliers qui ne pouvant être classés de la sorte seront indiqués dans le vocabulaire.

Nous avons déjà remarqué que tous les temps du verbe peuvent être formés de l'infinitif ou de l'impératif.

prenons pour exemple les deux verbes پرسیدن Demander -

et يافتن trouver.

infinitif Impératif

پرسيدن Demander - - - - - - پرس demande

يافتن trouver - - - - - - - - - - ياب trouve.

De l'infinitif se dérive la première personne de l'indicatif preterit imparfait: مي يافتم — مي پرسيدم

En changeant ن en م et en préfixant la particule مي

Le préterit parfait

يافتم — پرسيدم

En changeant ن en م

le participe passé en changeant ن en ه. پرسيده —
يافته

Le préterit parfait composé يافته ام — پرسيده ام se forme comme on le voit en joignant le même participe à la 1ere 2e et 3e personne du présent de l'indicatif du verbe بودن

Le préterit plusque parfait en joignant le même participe au préterit parfait de بودن ainsi de پرسيده بودم —
يافته بودم

Le futur se forme de l'infinitif par contraction en retranchant sa finale ن et du temps présent, mode potentiel du verbe — خواهيدن prier, supplier — ainsi خواهم پرسيد —
خواهم يافت

le préterit potentiel se forme en changeant ن en مي ainsi پرسيدمي — يافتمي

Le futur en joignant le participe du passé au temps — présent du mode potentiel de بودن ainsi پرسیده باشم
Le prétérit de l'infinitif en joignant le même participe au — présent de l'infinitif du verbe بودن ainsi پرسیده بودن

De la seconde personne de l'impératif dérive la 1ère personne du singulier de l'indicatif présent ainsi می پرسم — et ce en ajoutant la terminaison personnelle م et en préfixant la — particule می
Le futur en ajoutant م et en préfixant ب ainsi: بپرسم
Le potentiel présent en ajoutant م, ainsi: بپرسم —
Le participe du présent en ajoutant ا . ان ou نده . ainsi — پرسنده ou پرسان — پرسا

Des mots Composés et dérivés.

= Des Epithètes composées

Une grande source de l'élégance de la langue persanne est la quantité d'épithètes composées qui peuvent se former de — diverses manières. les principales de ces compositions sont de 3 espèces.

1. Epithètes composées d'un nom et d'un participe (le participe contracté qui n'est autre chose que la 2e personne du singulier Impératif.
گل افشان répandant des Fleurs دل آزار affligeant le cœur.

II. Epithètes composées d'un nom et d'un adjectif.
خوش الحان avec de douces observations.
شیرین کار avec de gentilles manières.

III Epithètes composées de deux noms پري روي figure d'ange شير دل Cœur de Lyon.

Outre celles là il existe plusieurs épithètes et des adjectifs ordinaires formés par des particules et par des noms. la particule هم ensemble marque la société ou l'affection, lorsqu'elle est préfixée à un nom, comme همبزم du même banquet, همدم respirants l'un pour l'autre = Les particules بي - كم - نا dénotent la privation, comme نااميد sans espérance, بي امان sans pitié, كمبها de peu de valeur.

Les adjectifs signifiant la possession se forment en préfixant aux noms les mots arabes ذو صاحب et اهل ainsi ذوجلال majestueux, plein de majesté اهل حكمت sage, (qui a de la sagesse) - صاحب جمال, beau. (qui possède de la beauté.

Les terminaisons ور et وار, ناك, مند, كين, سار jointes aux noms forment les adjectifs de possession ou d'abondance comme شرمسار honteux, timide, دانشمند savant, اميدوار plein d'esperances; غمكين affligé plein d'ennuis; زهرناك vénimeux, جانور ayant vie.

plusieurs adjectifs sont formés des noms en y ajoutant ين. comme زرين qui est d'or; سيمين qui est d'argent

Les adjectifs de similitude se forment en ajoutant سا, آسا ou وش aux noms, comme عنبرآسا comme l'Ambre, مهوش comme la Lune, سحرسا comme magique.

Les terminaisons فام et گون forment les adjectifs de couleurs comme گلفام ou گلگون coloré de rose, couleur de rose.

De la Composition et Dérivation des Substantifs.

De quelques adjectifs composés ou simples se forment des noms abstraits en y ajoutant la terminaison ي par Exemple: شرمسار timide, honteux, شرمساري honte, timidité. pudeur. سياه noir, سياهي noirceur.

Si l'adjectif se termine en ه avec une consonne pour pénultième, le ه se change en ك et on lui ajoute la terminaison ي Exemple: بيكانه neuf, بيكانكي nouveauté; بنده tenu, lié, — بندكي Esclavage.

Quelques noms se forment des adjectifs en y ajoutant la terminaison ا par Ex: گرم chaud گرما chaleur.

D'autres se forment en ajoutant la terminaison ار à la 3eme personne du prétérit parfait des verbes Ex: گفت il parla گفتار la parole; ديد il regarda, ديدار la vue. ou en ajoutant ش au participe contracté Ex: آلاي souillant — آلايش la souillure. پرور élevant پرورش l'éducation ou en ajoutant ي à l'infinitif Ex: خوردن vivre خوردني les vivres.

Les agens sont ordinairement exprimés par le participe actif en نده Ex: فريبنده le trompeur, — فروشنده le trafiquant, le Négociant; ou en ajoutant les terminaisons گار ou گر ou بان au nom de la chose Ex: دست la main دستگار le manufacturier, آهن le fer, آهنگر, le forgeron در la porte. دربان le portier.

Les noms d'action, ou noms verbaux sont quelquefois —

exprimés par la 3e personne du prétérit parfait du verbe Ex: خريد l'achat, l'action d'acheter; فروخت la vente l'action de vendre.

Les noms signifiant des lieux, des êtres ou des choses se forment par les terminaisons خانه, گاه, زار, دان, ستان et جا ajoutées à ces choses ou ces êtres. Ex: هندو Noir, nègre, homme noir. هندوستان la contrée des hommes noirs c'est à dire l'hindostan. آتش le feu آتشدان le foyer; لاله une tulipe. لالهزار un lit de tulipes; منزل l'appartement, la chambre, le logement. منزلگاه ou منزلخانه le logis. كتاب le livre كتابخانه la librairie خواب le sommeil خواب جا un lit.

Les Diminutifs se forment en ajoutant ك Par Exemple: مرد un homme, مردك un nain; كنيز une fille servante كنيزك une petite fille; انگور une grappe de raisin انگورك une petite grappe.

De la Formation des Adverbes.

Les adverbes se forment des noms en y ajoutant la terminaison انه; par Ex: شريف noble شريفانه noblement, پادشاه un Roi, پادشاهانه Royalement. ou bien en préfixant aux noms la préposition با Ex: فضل Éminence Excellence با فضل éminemment; استواري fermeté — با استواري fermement; دولت bonheur, prospérité, — با دولت heureusement.

De la Composition des verbes

Un certain nombre de verbes primitifs et simples employés par Ferdusi et d'autres auteurs plus anciens ont été rejetés lors d'une plus grande épuration faite par les auteurs persans modernes, qui les ont remplacés par une multitude de verbes composés. ceux-ci sont formés avec des substantifs, des adjectifs, des prépositions, ou des adverbes.

Exemples de verbes composés avec des noms substantifs.

اقرار کردن Confesser (littéralement) Faire confession.
تمام کردن finir id. faire une fin.

Exemples de verbes composés avec des adjectifs.

پر کردن remplir (littéralement) Faire plein.
مغتنم کردن enrichir (littéralement) rendre ou faire riche.

Exemples de verbes composés avec des prépositions.

در آمدن entrer (littéralement) venir dedans
بر امدن monter ... id ... venir dessus.

Exemples de verbes composés avec des adverbes :

واپس داشتن retenir (littéralement) avoir en arrière
فرو امدن descendre id venir en bas.

plusieurs particules employées dans la composition ne forment que de simples redondances.

58. Les verbes auxiliaires les plus fréquemment employés dans la composition des autres verbes, sont :

کردن faire, ساختن faire, former, ajuster — اوردن apporter, amener — mettre, mouvoir, rapporter, نمودن montrer, faire voir, paraître, apparaître, sembler — signifier. داشتن avoir, tenir. بردن porter, amener, conduire. آمدن venir, arriver, aller ; کشتن tuer, faire mourir ; گردیدن devenir — یافتن trouver, découvrir. فرمودن commander خوردن prendre, souffrir. گرفتن prendre, entreprendre, commencer. دیدن voir, observer.

De la Syntaxe.

Il n'y a point de véritable article dans la langue persanne mais le pronom آن ce, a souvent la signification de l'article défini le la, les. Par Exemple :

گل ... Rose. C'est à dire une rose toute rose quelconque la rose en général.

آن گل la Rose - que voilà, celle dont on parle en particulier.

مرد L'homme, C'est à dire l'homme en général

آن مرد l'homme que voici, celui dont on parle en particulier.

La terminaison ی ajoutée à un nom, soit au singulier, soit au pluriel lui donne aussi l'effet restrictif de l'article défini. ainsi :

au singulier .. زنی une certaine femme.

au pluriel. .. زنانی Certaines femmes.

60. L'adjectif persan ne change point de terminaison, selon les genres des substantifs auxquels il se rapporte.

Il suit toujours immédiatement son substantif.

pour marquer sa rélation avec ce substantif on ajoute dans l'écriture et dans la prononciation un Kesra ... ou e à ce dernier Exemple زن_پاکیزه une femme vertueuse.

Si le substantif se termine en ا ou en و on lui ajoute un ی qui tient la place de ce Kesra ainsi:

خطای منفور un crime abominable.

اهوی مشکین un Faon musqué.

Si le substantif se termine en ه on place au dessus un hamza ainsi:

خانهٔ بزرگ une grande maison.

Si le nom substantif est au datif ou à l'accusatif, on ajoute à l'adjectif la terminaison را et s'il y a plus d'un adjectif cette terminaison est ajoutée au dernier, tandis que les signes du pluriel ان et ها sont ajoutés au nom.

Exemples:

	Singulier		Pluriel
Nominatif	زن_پاکیزه	Femme vertueuse	زنان پاکیزه
Datif et accusatif	زن پاکیزه را	....	زنان پاکیزه را

	Singulier		Pluriel
Nominatif	خطای منفور	un crime abominable.	خطاهاي منفور
D. et Ac.	خطای منفوررا	. . . .	خطاهاي منفوررا
Nominatif	اهوي مشكين	un Faon musqué.	اهوان مشكين
D. et Ac.	اهوي مشكين را	. . . .	اهوان مشكين را
Nominatif	خانهٔ بزرک		خانها بزرک
D. et Ac.	خانهٔ بزرک را		خانها بزرک را

Il ne faut pas perdre de vue que si un adjectif se trouve au contraire placé devant un nom ils forment ensemble une épithète composée (Voyez page 54.) et ne doivent être considérés ensemble que comme un seul mot par conséquent aucune des règles qui précèdent ne leur est alors applicable. Exemple : خوب روی une belle face, belle face

62\. Les pronoms démonstratifs, qui, lorsqu'ils sont joints aux noms ont quelque similitude avec les adjectifs sont toujours placés avant les noms, mais ne changent pas leur terminaison du nombre singulier, quoiqu'ils se trouvent devant des substantifs pluriels. Exemples :

Singulier		Pluriel	
این لب	Cette lèvre que voilà	این لبان	ces lèvres
آن لب	Cette levre (dont on parle)	آن لبان	ces lèvres

De l'antécédent & du relatif

Si l'antécédent est un nom de chose animée le pronom relatif qui s'y rapporte est كه qui — autrement on emploie le pronom relatif چه quel le quel. Exemples :

این مرد كه	Cet homme qui
این كتاب چه	Ce livre qui (littéralement) ce livre lequel

Du Nominatif et du Verbe

Le nominatif est ordinairement placé devant le verbe avec lequel il s'accorde en nombre et en personne, ainsi:

مردي آمد l'homme vint.

تو كفتى vous dites.

Des Noms de Nombre joints aux Noms.

Les noms de nombre joints à des noms exigent que ces noms et que les verbes soient mis au nombre singulier par Exemple

صد هزار لاله برآيد Cent mille tulipes poussent.

Littérallement cent mille tulipe dehors arrive

Des noms avec les verbes.

Deux ou plusieurs noms ont fréquemment un verbe singulier après eux. p. E.

هنر و فضل ضایع است la vertu et l'excellence n'existent plus (littéralement) la vertu et l'excellence perdues est.

Divers pluriels Arabes, lorsqu'ils sont employés en Persan ont un verbe au singulier après eux, par exemple

اوراق می کردد طی les feuilles se plient
littérallement se plie.
au lieu de می کردند

Les noms de dignité tels que Roi, Nabob, gouverneur Etc. ont souvent leur verbe au pluriel p. E:

پادشاه اورا دادند Le Roi lui a donné
littéralement ont donné.

نواب صاحب خواهند آمد le Nabob seigneur viendra
littéralement viendront.

au lieu de داد et خواهد

et également quand on s'adresse à une personne d'une manière respectueuse, soit en conversation, soit par écrit

on emploie le pronom pluriel vous à la place de tu 65.
comme en français, Anglais &c. mais on met le verbe
à la 3e personne du pluriel comme en Allemand.
Exemple :

امسال شما در کلکته خواهند رفت

irez vous à Calcutta cette année ?

littéralement Cette année vous à Calcutta iront ? (ils)

Deux noms étant joints ensemble quoiqu'ayant une différente signification on ajoute en lisant un Kesra ou e bref au premier, tandis que l'autre qui désigne en latin le genitif, demeure sans altération. P. Ex :

اوازِ بلبل la voix du Rossignol.

اوازِ پدرمن la voix de mon Père.

Toutes les règles pour le nom et l'adjectif sont applicables ici pour deux noms de différentes significations ; mais si le premier nom se termine en ا ou en و on ajoute un ی à ces lettres et si le nom se termine en ه on place dessus un hamza ء... Etc.

La Kesra n'est point employé entre deux noms signifiant la même chose.

Tous les noms ou verbes qui indiquent quelque profit ou avantage gouvernent le datif la même cas est en général employé dans toutes les occasions où les particules à, au, aux sont employées en français par Ex :

اورا داد (Pl.) lui donna.
(littéralement) à lui il donna.

مرا گفت (Pl.) me dit ou m'a dit
(littéralement) à moi il dit (au prétérit)

Tous les verbes Actifs ou transitifs gouvernent l'accusatif lorsque l'objet est limité ou particulier (défini) par Ex :

جام را پر کن remplis la coupe (c'est à dire la coupe que voilà, telle coupe en particulier.)

Dans le cas contraire on supprime de l'accusatif la terminaison را par Ex :

جام پر کن remplis une coupe.

Celles d'entre les conjonctions qui servent à exprimer le doute, une condition, la volonté ou un motif exigent que le verbe qui les suit soit mis au mode potentiel (conjonctif)

Des Prépositions

Toutes les prépositions exigent après elles le nominatif (par Exemple)

ازخانه de la maison. (par Ex: venir de la maison)

درقفس Dans une cage

Des Interjections.

Les interjections gouvernent également le nominatif par Ex:

اي بلبل Ô Rossignol!

اي عزيز ô Seigneur!

On pourrait objecter contre ce qui vient d'être dit sur les prépositions et les interjections qu'il s'agit ici véritablement d'ablatifs et de vocatifs, suivant l'exemple de déclinaison donné page .
mais cet Exemple n'a évidemment été donné de la sorte que pour remplir le cadre des cas suivant les langues Latine Etc il est certain que l'on ne doit voir des cas differens que lorsquils sont exprimés par quelques signes particuliers. des prépositions qui gouvernent tels ou tels cas ne peuvent être pris pour ces signes. il faut donc convenir qu'en l'absence de tout signe différent

du nominatif les prépositions le gouvernent. Il en est de même des interjections.

Noms de Nombre

Numéraux ou Cardinaux		Ordinaux		lettres correspondantes à ces chiffres	
يك	un	نخست	Premier	ا	1
دو	Deux	دوم	Second	ب	2
سه	trois	سوم	troisième	ج	3
چهار	quatre	چهارم	4ème	د	4
پنج	cinq	پنجم	5ème	ه	5
شش	six	ششم	6ème	و	6
هفت	sept	هفتم	7ème	ز	7
هشت	huit	هشتم	8ème	ح	8
نه	neuf	نهم	9ème	ط	9
ده	Dix	دهم	10ème	ي	10
يازده	Onze	يازدهم	11ème	يا	11
دوازده	Douze	دوازدهم	12ème	يب	12.
سيزده	treize	سيزدهم	13ème	يج	13
چهارده	quatorze	چهاردهم	14ème	يد	14.
پانزده	quinze	پانزدهم	15ème	يه	15
شانزده	Seize	شانزدهم	16ème	يو	16
هفده	Dix sept	هفدهم	17ème	يز	17
هشده	Dixhuit	هشدهم	18ème	يح	18.

7°. nombres cardinaux — Ordinaux

				Valeur des lettres correspondantes	
نوزده	Dix neuf	نوزدهم	19ème	يط	19
بيست	Vingt.	بيستم	20ème	ك	20
بيست و يك	Vingt un.	بيستويكم	21ème	كا	21.
بيست و دو	Vingt deux	بيست ودوم	22ème	كب	22.
&ca.					
سي	trente	سيم	30ème	ل	30
چهل	quarante	چهلم	40ème	م	40.
پنجاه	Cinquante	پنجاهم	50ème	ن	50.
ششت	Soixante	ششتم	60ème	س	60.
هفتاد	Soixante et dix	هفتادم	70ème	ع	70
هشتاد	quatre vingt	هشتادم	80ème	ف	80
نود	quatre vingt dix	نودم	90ème	ص	90.
صد	Cent.	صدم	Centième	ق	100.
دو صد	Deux cent	دويستم	200ème	ر	200.
&c.					
هزار	mille	هزارم	millième	غ	1000
دو هزار	Deux mille	دوهزارم	2 millièmes	بغ	2000
&c.					
ده هزار	Dix mille	ده هزارم	Dix millième	يغ	10,000

صد هزار ou لك Cent mille ou un Laq.
صد لك ou كرور Cent laqs ou un Krore.
صد كرور ou اربّب Cent Krores ou un Arrib

نيم moitié, demi
سيومي – tiers.
چهارمي quart.

Etc. Etc.

Pour complettar ces tableaux en ce qui concerne la valeur en chiffres des lettres isolées nous y joindrons les suivantes

ش	300.	ذ	700
ت	400.	ض	800.
ث	500	ظ	900.
خ	600.		

Chiffres dont se servent les Persans

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۰
1	2.	3.	4	5	6	7.	8	9	0

Ils s'employent de la même manière absolument que les nôtres ainsi.

۱۰	۲۱	۳۲	۴۳	۵۴	۱۰۰	۱۷۶۸	۱۸۲۴
10.	21.	32	43.	54	100.	1768	1824.

Tout ce système d'évaluation des lettres et ces chiffres ainsi que la manière de les employer sont communs aux Arabes Turcs et maints autres Orientaux

Exercices Persans à Remplir

Sur les noms Substantifs.

Les Amours — Ô Rossignols — au Roi

یار — بلبل — پادشاه

les Enfans — de la maison (ici ou à –) — les vieux hommes

بچه — خانه — پیر

aux Esclaves — les baisers — de la blessure (ou) par la blessure

بنده — بوس — درد

les paroles — un lion — une lionne — les chevaux — une jument

سخن — شیر — شیر — اسب — اسب

Exercice sur les Adjectifs.

Possedans le monde	(Rois)	Sanguinaires
جهاندار		خون ریز
ravisseuses de cœur	(Demoiselles)	à lèvres rubicondes
دل بر		یاقوت لب
belles de figure	(femmes.)	plus agréables.
خوب روی		تازه
meilleur	très bon ou le meilleur	le plus doux.
به	به	خوش

Exercices sur la Syntaxe

L'homme vertueux .... زن پاکیزه
Un grand Palais .... سرا بزرگ
Un Roi illustre .... پادشاه نامدار
Un crime détestable .... گناه کبیر
Au Roi .... پادشاه
A sa belle maitresse .... معشوقه خوب
avec une voix agréable .... خوب آواز
aux yeux noirs .... سیاه چشم
Ces arbres .... ان درخت
Je m'en vais .... من رفتن
La maison de Mr votre frère .... خانه برادراو
Ils vous avertirent .... تو پند نمودن
Nous envoyammes le messager .... رسول فرستادن
Envoye un homme .... مرد فرستادن
A la maison .... به خانه
par lui .... از او
Avec nous .... با من
En prison .... در زندان

75.

Table des matières dans cette grammaire.

Fin.

Supplément

Essai de Calligraphie Persanne.

Independamment du caractère Arabe Nesky dont se servent les persans et que l'on a employé dans le corps de cette grammaire, ils ont une autre caractère qui leur est propre et que l'on nomme tâalik c'est à dire oblique ou penché par ceque la téndance de ce caractère est de faire pencher les mots de droite à gauche; il est utité dans les plus beaux manuscrits persans

Voici son Alphabeth.

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز

س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق

ک گ ل م ن و ه ی ے لا

Exemple de petit Tàlyq.

شیخ ازین حالت برگرد آن جوان منکر دیده واشعار میخواند و مضمون
آن حالرا باز میراند ناگاه آن جوان از خواب مستی درآمد چون نظرش

شیخ ازین حالت برگرد آن جوان منکر دیده واشعار
میخواند و مضمون
آن حالرا باز میراند ناگاه آن جوان از خواب
مستی درآمد چون نظرش

Autres Exemples.

گرچه سیم و زر ز سنگ آید همی
در همه سنگی نباشد زر و سیم

" Quoique l'or et l'Argent soient tirés d'une pierre,
Toute pierre ne renferme pas de l'argent et de l'or.

Saadi. poëte persan

ای برادر از تو بهتر هیچکس نشناسدت زآنچه هستی یک سر مو خویش
را افزون منه گر فزون از قدر بستایدت نابخردی قدر خود بشناس
و پا از حد خود بیرون منه

" Personne, ô mon frère ne te connait mieux que toi même ; ne t'élève donc pas de l'épaisseur d'un cheveu au dessus de ce que tu es effectivement. Si quelque insensé te prodigue des éloges que tu ne mérites point, sache t'apprécier toi même, et tiens toi dans les bornes qui te conviennent.

Djami.

Explication de la 19ème Fable du 1er chapitre de L'auvar Soheili de Caschefi

باغبان و بلبل le Rossignol et le Jardinier	Le Jardinier et le Rossignol
آورده اند كه دهقاني un Campagnard que ils ont raconté	On raconte qu'un campagnard
باغي داشت خوش و et agréable avait – un verger	avait un verger agréable et
خرم و بوستاني un jardin et riant	riant et un Jardin.

4) Participe passé de آوردن.

5.) Temps présent, troisième personne du pluriel de بودن.

6.) C'est ici une conjonction

7) Vient de دهقان auquel on ajoute ي. Voyez p. de la grammaire.

8) de باغ l'ي est ajouté comme dessus.

9) troisième personne du prétérit de داشتن

10 et 12) adjectifs s'accordant avec باغي

14) l'ي est ajouté comme aux N.os 7 et 8.

18. 17 16 15

تازه‌تر از ڴلستان ارم

d'Iram Berceau de Rose que plus frais.

22. 21. 20 19

هواي آن نسيم بهاررا

printemps de, zephir le lui de l'Air

25 24 23.

اعتدال بخشيدي و

et était donnant égalisait

28. 27 26.

شمامهٔ ريحان روح —

l'ame des herbages. le parfum

31 30 29

افزايش دماغ جانرا

de l'esprit au cerveau raffraichissant

33. 32

معطر ساختي

était causant parfums

plus frais que le Bereceau de Rose de l'Iram

l'Air de ce jardin prêtait une nouvelle douceur au zéphire du printemps –

et au parfum des Aromates –

qui ranimait l'ame et

la remplissait de délices.

15.) Comparatif de تازه (Voy. p.) – s'accorde avec بوستاني

16) préposition employée après les comparatif

17) mot composé.

18) le dernier de deux substantifs voyez – p. lignes ......

19 de هوا, l'ي est ajouté suivant la – règle voyez page ... lignes.

21 et 22) le signe du datif est ajouté au second nom (Voy. page ligne et pag. ... ligne.

24 – troisième personne du prétérit parfait de مي بخشيد

26 la forme de deux substantifs terminés en ة .. Voy. p. ... lignes......

28 et 29) روح افزاي Epithète – composée, (V: p. ... ligne ....) s'accordant avec ريحان افزاي participe de افزودن ش est la forme contractée de او Voyez – pag. ... ligne.....

30.) et 31. Voyez la note 21. et 22.)

33) comme بخشيدي. note 24)

4. 3 2 1. و بر یک گوشهٔ Coin un dans et	et dans un Recoin –
7 6 5 چمنش گلبني بود était un Buisson de rose du jardin	De ce jardin se trouvait un rosier
11 10 9 8 تازه‌تر از نهال کامراني du désir l'arbrisseau que plus-frais	plus frais que l'arbrisseau du désir,
16. 15 14 13 12 و سرافرازتر از شاخ les branches que plus élevé et	et plus élevé que les branches
18 17 شجرهٔ شادماني du myrthe de l'arbre	du myrthe (arbre)

4) Voyez la note 26 ci devant

5) چمن et ش pour او (Voyez page ...... ligne ......)

6) le ي est ajouté comme cy devant Voyez aux notes 7. 8. et 14.)

7) 3ème personne du prétérit de بودن

8) Voyez la note 15. ci devant.

10) Voyez page ...... ligne ......

14) de س et افراز (participe contracté de افراختن) la terminaison تر pour exprimer le comparatif.

17) Voyez cy avant note 26.

85.

هر[1] صباح[2] بر[3] روي[4] le sommet sur matin chaque	chaque matin sur la tige
گلبن[5] گل[6] رنگين[7] fleurissait colorée une rose du rosier	du rosier fleurissait une rose colorée
چون[8] عذار دلفريبان[10] d'une attrayante vierge la joue comme	comme la joue d'une attrayante vierge
نازك[11] خوي[12] و[13] et penchans aux tendres	aux tendres penchans, et
رخسار[14] سمنبران[15] de cette vierge au sein de muguet la face	et de son sein blanc comme muguet
ياسمين[16] بوي[17] شكفتي[18] etait repandant le parfum du jasmin.	s'exhalait un parfum de Jasmin.

6) nominatif du verbe شكفتي Voyez ci après note 18.

7) de رنگ (Voyez page .... ligne ....)

10) de دل et فريب (participe contracté de فريبنده) adjectif composé pris substantivement ; ان signe du nombre pluriel. Voyez page ...... ligne ..... et page ..... ligne ......

11 et 12.) Epithète composée Voyez page ..... ligne ......

15) adjectif composé pris substantivement, formé de سمن et de بر voyez la note 10 qui précède.

16 et 17.) Voyez les notes 11 et 12 précédentes.

18) Voyez ci devant page ...... note 33.

5 4 3 2 1 و باغبان بدٰ آن گل rose cette à le jardinier et	Le jardinier commença à
8 7 6 رعنا عشق اغاز un commencement de prédilection aimable	montrer de la prédilection pour ces délicieuses roses.
10. 9 نمود * * باغبان le jardinier .montra	Un jour le jardinier -
14 13 12 11 روزی بر عادت معهود Etablie la coutume suivant un jour	Suivant la coutume qu'il avait -
17 16 15 بتماشای گل آمد vint de la rose pour la visite	prise vint pour visiter les roses,
21 20 19 18 بلبلی دید نالان که . qui plaintif il vit un rossignol	Il vit un rossignol plaintif, qui

87.

روی[1] در[2] صحیفه[3] گل[4]
می[5] مالید[6] و[7] شیرازه[8]
جلد[9] زرنگار[10] اورا[11]
بمنقار[12] تیز[13] از[14] یکدیگر[15]
می[16] کسیخت[17] * ☼

88

باغبان پریشانی اوراق

گل مشاهده نموده

گریبان شکیبای بدست

اضطراب چاک زده و

دامن دانش بجار

89.

بیقراری دراویخت روز

دیگر همان حال وجود

گرفت و شعلهٔ فراق

گل داغ دگرش بر

سر آن داغ نهاد روز

95

سیوم بحرکت منقار

بلبل کل بتاراج رفت

وخار بماند خارخاري

از ان بلبل در سینهٔ

دهقان یدید

آمده دام فریبي

91.

در راه وی نهاد و
بدانهٔ حیل اورا
صید کرده در زندان
قفس محبوس
ساخت بلبل بیدل
طوطی وار زبان

یکشاه[1] و[2] گفت[3] ای[4]

عزیز[5] مرا[6] بچه[7] موجب[8]

حبس[9] کردهٔ[10] از[11] چه[12]

سبب[13] بعقوبت[14]

من[15] مایل[16] شدهٔ[17]

اگر[18] صورت[19] بجهت[20]

93.

استماع نغمت مٔن

کردۀ خود اشیانۀ

من در بوستان نست

دم سحر طربخانۀ

من اطراف گلستان

نست و اگر معنی

94

دیکر بحیال کذرانیده

مرا از ما فی الضمیر

خود خبرده دهقان

کفت هیچ میدانی

که بروزکار من چه

کــــــــرده و

مرا بمفارقت یار نازنین

چند بار ازردهٔ سزای

آن عمل بطریق

مکافات همین تواند

تود که تو از دار

و دیار مانده و

96

از تفرّج و تماشا

مهجور شده در گوشهٔ

زندان مبزاری و من هم

درد هجران کشیده

و درد فراقت جانان

چشیده در کلبه احزان

97.

مي نالم بلبل گفت

ازين مقام درگذار و

بر انديش كه من

بدين مقدار جريمه

كه گلي را پريشان

كرده ام محبوس

کشته ام تو که دلی را

پریشان میسازی حال

تو چه خواهد بود * *

این سخن بر دل

دهقان کارگر آمده

بلبل را ازاد کرد

بلبل زبانی بازادی

کشاد و بگفت چون

به من نکوی کردی * *

مکافات آن باید

کرد بدان که در بر

درخت که استادهٔ

افتابهٔ است پر از زر

بردار و در خوایج

خود صرف کن دهقان

آن محل را بکاوید

و سخن بلبل درست

یافت * * *

Table de cette Grammaire

Le Rossignol et la Fourmi   fable de Saadi.

Parmi les divers arbustes qui ornaient un jardin frais et délicieux, un Rossignol adopta un rosier dont les fleurs fesaient tous ses amours. Au pied de ce même buisson une fourmi avait établi sa petite demeure, qu'elle prenait soin d'approvisionner pour les jours de disette. Cependant le Rossignol ne fesait que voltiger jour et nuit dans tous les angles du bosquet, qui retentissait sans cesse des plus douces chansons. La fourmi ne laissait pas un instant perdu pour le travail; tandis que ce chantre mélodieux, enivré par ses propres accords, voyait le temps s'écouler avec la plus grande insouciance. Amant passionné il comptait en secret ses amours à la rose; mais le vent du matin les trahit; et la fourmi instruite et témoin des agaceries du Rossignol et des caresses de la rose : Pauvres fous, se dit elle, nous verrons dans un autre temps quel fruit ils doivent retirer de tout ce vain badinage. Bientôt les heureux jours du printemps firent place aux jours brumeux de l'Automne. l'Epine remplaça la rose et la corneille monotone occupa le nid même du chantre de la nuit. Le vent d'automne s'éleva et les arbres commencèrent à se dépouiller de leurs feuilles flétries. leur verdure brillante prit une teinte jaunâtre et le froid devenant de plus en plus piquant, une pluye de perles se détacha des nuages, et le camphre le plus pur tamisé par le crible de l'air couvrit la terre d'un tapis éblouissant. Lorsque le pauvre rossignol vola de nouveau vers son rosier favori, il ne reconnut plus le tendre incarnat de la rose; en vain il chercha le doux parfum de l'hyacinthe. accablé sous le poids de la douleur, sa langue éloquente ne trouva plus de sons pour l'exprimer. plus de rose à cajoler

plus de riante verdure où il put prendre ses ébats. Dans cet état de dénuement, ses forces l'abandonnèrent: Dans ce moment de détresse il ne songea plus à ses douces chansons. Alors il se ressouvint de la fourmi qui habitait au pied du rosier et qui avait fait provision de grains. En ce jour de malheur, se dit-il à lui même, je vais voler à sa porte; et en faveur de la proximité de nos demeures et du droit que donne le titre de voisin je lui demanderai un service. Le pauvret épuisé par un long jeune, vole vers la fourmi, et d'un ton suppliant il lui dit: bonne voisine, vous savez que la bienfaisance est l'apanage du riche et le capital de l'homme heureux; voyez, j'ai consumé inconsidérément les instans précieux de la vie, tandis que, plus prévoyante que moi, et sachant les mettre à profit, vous avez amassé un riche trésor; ne pourrais je donc espérer de votre générosité que vous m'y fassiez participer! La fourmi lui répondit: jour et nuit le bosquet ne retentissait que de vos chansons, tandis que je donnais le même temps au travail. Sans cesse ennivré de la fraicheur de la rose, ou séduit par les charmes trompeurs du printemps, vous n'avez pas refléchi, jeune insensé, que le printemps est suivi de l'Automne et qu'il n'y a pas de chemin qui n'aboutisse au désert.

Ô toi qui viens d'entendre cette histoire du Rossignol, Compare ta conduite à la sienne, et n'oublie jamais que la vie doit être suivie de la mort, et que les plus douces liaisons sont toutes assujétties aux douleurs d'une séparation cruelle.

او پیند ونه سبزه که در کمال او کمزد ، ازپی برگی از طاق شد وازبی
نوایی ازنوا فرو ماند ، یادش آمد که آخر دورش موری در زیر این درخت
خانه داشت ودانه جمع میکرد امروز حاجت بدر او برم وبسبب قرب دار وحق
جوار چیزی طلب دارم بلبل گرسنه ده روزه پیش مور بدریوزه رفت
وگفت ای عزیز سخاوت نشان نیکبختیاریست وسرمایهٔ کامکاریی من
عمر عزیز را بغفلت میگذاشتم وتو زیرکی میکردی وذخیره می
اندوختی چه شود اگر مرا امروز از آن نصیبی کرامت کنی ، مور گفت
تو روز و شب در قال بودی و من در حال ، تو لحظه بطراوت گل مشغول
بودیی ودمی بنظارهٔ بهار مغرور دلی دانستی که بهاری را خزانی
وهر راه را پایانی باشد ؛ ای عزیزان قصهٔ بلبل وصورت
حال خود بدان جمله حمل کنید وبدانید که هر حیات را ماتی وهر وصالی را
فراقی درعقب است

⁂

بلبل و مور

آورده اند که در باغی بلبلی بر شاخ درختی آشیانه داشت اتفاقاً موری ضعیف در زیر آن وطن ساخته و از بهر چند روزه مقام و مسکنی پرداخته بلبل شب و روز گرد گلستان در پرواز آمده و بربط نغمات دلفریب در ساز آورده ۵ مور به انفصال لیل و نهار مشغول شده و هزار دستان در چمن باغ با آواز خوش غره گشته ۵ بلبل با گل رمزی میگفت و باد صبا در میانه غمزی میکرد و چون این مور ضعیف ناز گل و نیاز بلبل مشاهده کرد بزبان حال میگفت ازین قیل و قال چه گشاید کار در وقت دیگر پدید آید ۵ چون فصل بهار برفت و موسم خزان در آمد خار جای گل بگرفت و زاغ در مقام بلبل نزول کرد باد خزان در وزیدن آمد و برگ از درخت بر بریدن گرفت رخسارهٔ برگ زرد شد و نفس هوا سرد گشت از کلهٔ ابر دراسپی ریخت و از غربال هوا کافور سپید بیخت ۵ ناگاه بلبل در باغ آمد نه رنگ گل دید و نه بوی سنبل شنید ۵ زبانش مانند هزار دستان لال بماند ۵ نه گل که جمال.

...هیچ ای برادر از تو بهتر هیچکس نشناسدت
زآنچه هستی یک سر مو خویش را افزون منه گر فزون از قدر
بستایدت نابخردی قدر خود بشناس و پا از حد خود بیرون منه

Personne, Ô mon Frère, ne te connait mieux que toi même; ne t'élève donc pas de l'épaisseur d'un cheveu au dessus de ce que tu es effectivement. Si quelqu'insensé te prodigue des éloges que tu ne mérites point Sache t'apprecier toi même, et tiens toi dans les bornes qui te conviennent.

Pensée de Djami.

من طریق سعی می آرم بجا لیس للانسان الا ما سعی
وامن مقصود اگر آید بکف از غم و اندوه نام بر طرف ور نشد
از جهد من کاری بکام من در آن معذور باشم والسلام

Je mets en œuvre tous mes moyens pour me rendre utile; car l'homme n'obtient rien qu'à force de travail. Si j'atteins le but que je me suis proposé, je n'aurai aucun sujet de regrets ni de chagrins; si au contraire le succés ne répond point à mes efforts, du moins aurais-je mérité que l'on agrée mes excuses.

Hosain Waez.

نیکبختان بحکایات و امثال پشینیان پند کیرند پیش ازان که پسینیان بواقعهٔ ایشان مثل زنند

خشم بیش از حد وحشت ارد ولطف بي وقت هیبت ببرد نه چندان درشتي کن که از تو سیر کردند ونه چندان نرمي که برتو دلیر شوند

هرکه درحال تواناي نیکوني نکند در وقت ناتواني سختي بیند

بي هنران هنرمندانرا نتوانند دیدن همچون سکان بازاري سک شکاري را بینند ومشعله برارند وپیش امدن نیارند

هرکه با بدان نشیند اکر نیز طبیعت ایشان درو اثر نکند بطریقت ایشان متهم کردد چنانکه اکر شخصي بخرابات رود بنماز کردن منسوب شود الا بخمر خوردن

بدان که هرجاکه گلستن خارست وباخمر خمارست
ووبرسر گنج مار وانجاکه درشهوارست نهنگ مردم
خوارست

مال از بهر اسایش عمرست نه عمراز بهر کرد کردن مال
عاقلی را پرسیدم نیکبخت کیست وبد بخت که
گفته نیکبخت انکه خورد وکشت وبد بخت انکه
مرد وهشت

دو کس رنج بیهوده بردند وسعی بی فایده کردند
یکی انکه اندوخت ونخورد دیگر آن که اموخت ونکرد

جالینوس ابلهي را دید که دست درگریبان دانشمندي زده و بي حرمتي کرده بگفت اگر این دانا بودي کار او با نادان بدین جایکه نرسیدي

یکي را از علما پرسیدند که کسي با ماه روي در خلوت نشسته و درها بسته و رقیبان خفته و نفس طالب و شهوت غالب هیچ داني که بعلت پرهیز کاري ازو بسلامت بماند گفت اگر از ماه روي بماند از بد گویان نماند

پارساي بریکي از خداوندان نعمت گذر کرد دید که بنده را دست وپاي استوار بسته عقوبت همي کرد گفت اي پسر همچو تو مخلوقي را خداي عز وجل اسیر حکم تو گردانیده است و ترا بر وي فضیلت نهاده شکر نعمت حق تعالي بجاي آر و چندین جفا بر وي روا مدار نباید که فردا در قیامت این بنده از تو به باشد و شرمساري بري

حکیمی را پرسیدند از شجاعت و سخاوت کدام بهترست
گفت انرا که سخاوت هست بشجاعت حاجت نیست

و و

در سیرت اردشیر بابکان آمده است که حکیم عرابرا پرسید که
روزی چه مایه طعام باید خورد گفت صد درهم سنك کفایت
میکند گفت این قدر چه قوت دهد گفت این قدر ترا برپای
همی دارد و هرچه براین زیاده کنی تو حمال انسی

و و
و

هر که را رنجی بدل رسانیدی اگر درعقب آن صد راحت
برسانی از پاداش آن یک رنج ایمان مباش که پیکان از جراحت
بدر اید وازار در دل بماند

و و

دو برادر بودند یکی خدمت سلطان کردی و دیگری بسعی بازوان نان خوردی باری این توانگر درویشرا گفت چرا خدمت سلطان نمیکنی تا از مشقت کار کردن برهی گفت تو چرا کار نکنی تا از مذلت خدمت رهایی یابی که حکما گفته اند نان خود خوردن و نشستن به که کمر زرین بستن و بخدمت ایستادن

لقمان را گفتند ادب از که اموختی گفت از بی ادبان هرچه ازیشان در نظرم ناپسند آمد از فعل آن پرهیز کردم

گله کردم پیش یکی از مشایخ که فلان در حق من گواهی داده است بفسق گفت بصلاحش خجل کن

لطیفه صاحب دلی را گفتند بدین خوبی که افتابست نشنیده ایم که کسی اورا دوست گرفته باشد گفت از برای ان که هر روزش می توان دید مگر در زمستان که محجوبست و محبوب

طریق درویشان ذکرست و شکر و خدمت و طاعت و ایثار و قناعت و توحید و توکل و تسلیم و تحمل هر که بدین صفتها موصوفست بحقیقت درویشست اگرچه در قباست

حکما درست امد که گفته اند دوستان در زندان بکار ایند که بر سفره همه دشمنان دوست نمایند

٭ آورده اند که نوشیروان عادل را در شکارگاهی صیدی کباب کردندی نمک نبود غلامی بروستا فرستادند تا نمک آورد نوشیروان گفت نمک بقیمت بستان تا رسمی نکردد و ده خراب نشود گفتندش ازین قدر چه خلل زاید گفت بنیاد ظلم در جهان اوّل اندک بوده است و هر که آمد برو مزید کرد تا بدین غایت رسید

٭ پادشاهی بکشتن بی کناهی فرمان داد گفت ای ملک بموجب خشمی که ترا بر من است ازار خود مجوی گفت چه کونه گفت این عقوبت بیک نفس بر من بر آید و بزه آن بر تو جاوید بماند

٭ یکی از پسران هارون الرشید پیش پدر آمد خشمناک که فلان سرهنک زاده مرا دشنام داد بمادر هارون ارکان دولت را گفت جزای این چه باشد یکی اشارت بکشتن کرد و دیکری بزبان بریدن و دیکری بمصادره ونفی هارون گفت ای پسر کرم انست که عفو کنی واکر نتوانی تو نیز دشنام مادرش ده نه چندان که انتقام از حدّ کذرد انکاه ظلم از طرف ما باشد

منت خدايرا عزّ و جلّ و طاعتش موجب
قربتست و بشكر اندرش مزيد نعمت

بار صبارا كفته تا فرش زمردين بكترد ودائۀ ابر بهاريرا
فرموده تا بنات نبات را در مهد زمين بپرورد و درختان را
بخلعت نوروزي قباي سبز ورق دركرده و اطفال شاخ را
بقدوم موسم ربيع كلاه شكوفه برسر نهاده و عصارۀ
نايي بقدرتش شهد فايق شده و تخم خرما بتربيتش
نخل باسق كشته

لقمان حكيم را كفتند حكمت از كه اموختي كفت
از نابينايان كه تا جاي نبينند پاي ننهند

ملك زاده را شنيدم كه كوتاه بود و حقير و ديكر برادرانش
بلند و خوب روي باري بكراهيت و استحقاف دروي نظر
كرد پسر بفراست دريافت و كفت اي پدر كوتاه
خردمند به از نادان بلند نه هرچه بقامت مهتر بقيمت بهتر

Du Gulistan de Sadi. Morceaux de Prose.

انكه در راحت و تنعم زيست
او چه داند كه حال كرسنه چيست
حال درمانده كان كسي داند
كه باحوال خويش درماند

و و
و

هر كرا جاه و دولتست بدان
خاطر خسته در نخواهد يافت
خبرش ده كه هيچ دولت و جاه
بسراي دكر نخواهد يافت

ع ع
ع

كرت زدست برايد چو نخل باش كريم
ورت زدست نيايد چو سرو باش ازاد

انرا که عقل و همت و تدبیر و راي نيست
خوش كفت پرده دار كه كس درسراي نست

خاموش به كه ضمير دل خويش
باكسي كفتني وكفتن كه مكوي

بچشم خويش ديدم در بيابان
كه مرد اهسته بكذشت از شتابان
سمند باد پاي از تك فرو ماند
شتربان همچنان اهسته ميراند

راي بي قوت مكر و فسونست
وقوت بي راي جهل و جنون
تميز بايد و تدبير و عقل وانكه ملك
كه ملك و دولت نادان سلاح جنك خودست

عامي نادان پريشان روزكار
به زدانشمند ناپرهيز كار
كان بنابينايي از راه اوفتاد
وين دوچشمش بود و درچاه اوفتاد

کرچه کس بي اجل نجا نخواهد مرد
تو مرو در دهان اژدرها

***

چون مرد در فتاد زجاي و مقام خويش
ديکر چه غم خورد همه افاق جاي اوش

***

لطافت کن انجاکه بيني ستيز
نبرد قز نرمرا تيغ تيز
بشيرين زباني ولطف وخوشي
تواني که پيلى بموي کشي

***

همه حمال عيب خويشتند
طعنه برعيب دیکران مزيند
هرکه او عيب خويشتن بيند
طعنه برعيب ديکران نکند

***

مرد درويش که بار ستم فاقه کشيد
بدر مرکت همانا که سبکبار ايد
وآن که در نعمت ودر راحت واسايش زيستن
مردنش زين همه شک نيستت که دشوار ايد

***

نماند خاتم طای ولیک تا باید
نماند نام بلندش بنیکوی مشهور
زکوة مال بدرکن که فضله زررا
چو باغبان ببرد بیشتر دهد انگور

❀ ❀
❀

آن کس که توانکرت نمی گرداند
او مصلحت تو از تو بهتر داند

ه ه
ه

دست تضرع چه سود بنده محتاج را
وقت دعا بر خدا وقت کرم در بغل
از زر و سیم راحتی برسان
خویشتن هم تمتعی برگیر

ه ه
ه

فضل و هنر ضایعست تا ننمایند
عود بر آتش نهند و مسک بسایند

ه ه
ه

منعم بکوه و دشت و بیابان غریب نیست
هرجا که رفت خیمه زد و خوابگاه ساخت

ه ه
ه

در بزرگی و دار و گیر تحمل
زاشنایان فراغتی دارند

گفت عالم بگوش جان بشنو
ورنماند بگفتنش کردار
مرد باید که گیرد اندر گوش
ور نوشتست پند بر دیوار

دریای فراوان نشود تیره بسنگ
عارف که برنجد تنک ابست هنوز
گر گزندت رسد تحمل کن
که بعفو از گناه پاک شوی
ای برادر چو عاقبت خاکست
خاک شو پیش از آن که خاک شوی

نوشتست بر گور بهرام گور
که دست کرم به ز بازوی زور

ترک دنیا و شهوتست و هوس
پارسایی نه ترک جامه و بس

ه ه ه

قاضي ار با ما نشنيد برفشاند دسترا
محتسب کر مي خورد معذور دارد مسترا

ه ه ه

بعذر توبه توان رستن از عذاب خداي
وليک مي نتوان از زبان مردم رست

* * *

نيک باشي و بدت کويد خلق
به که بد باشي و نيکت بينند

ه ه ه

اکر دنيا نباشد دردمنديم
وکر باشد بمهرش پاي بنديم

⁘ ⁘ ⁘

چو کاري بي فضول من برآيد
مرا در وي سخن گفتن نشايد
وگر بينم که نابينا و چاهست
اگر خاموش بنشينم گناهست

❊ ❊
❊

او فتادست در جهان بسيار
بي تميز ارجمند و عاقل خوار
كيميا گر بغصه مرده و رنج
ابله اندر خرابه يافته گنج

❊ ❊
❊

هر كه عيب دگران پيش تو آورد و شمرد
بيگمان عيب تو پيش دگران خواهد برد

❊ ❊
❊

در عمل كوش و هر چه خواهي پوش
تاج بر سر نه و علم بر دوش
زاهدي در پلاس پوشي نيست
زاهد پاك باش و اطلس پوش

زورمندي مكن بر اهل زمين
تا دعايي بر اسمان نرود

و و
و

پادشاه پاسبان درويشست
كرچه نعمت بعز دولت اوست
كوسفند از براي چوبان نيست
بل كه چوبان براي خدامت اوست

و و
و

درياب كنون كه نعمتت هست بدست
كين دولت وملك ميرود دست بدست

و و
و

دوران بقا چو باد صحرا بكذشت
تلخي وخوشي و زشت وزيبا بكذشت

و و
و

خلاف راي سلطان راي جستن
بخون خويش بايد دست شستن
اكر خود روزرا كويد شبست اين
ببايد كفتن اينك ماه و پروين

بصنع خدا چون کسی او فتاد
همه عالمش پای بر سر نهند

و و

نیاساید مشام از طبلهٔ عود
بر آتش نه که چون عنبر ببوید

و و

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت
نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت

و و

اگر زباغ رعیت ملک خورد سیبی
بر آورند غلامان او درخت از بیخ

و و

خواهی که خدای بر تو بخشد
با خلق خدای کن نکویی

و و

زیر پایت گر ندانی حال مور
همچو حال تست زیر پای پیل

توانگري بهنرست نه بمال
و بزرگي بعقلست نه بسال

ابلهي كو روز روشن شمع كافوري نهد
زود بيني كش بشب روغن نباشد در چراغ

راستي موجب رضاي خداست
كس نديدم كه كم شد از ره راست

دوست مشمار ان كه در نعمت زند
لاف ياري و برادر خواندگي
دوست ان دانم كه گيرد دست دوست
در پريشان حالي و درماندگي

هرکه کردن بدعوي افرازد
دشمن از هر طرف بدو تازد

زنده است نام فرخ نوشیروان بخیر
گرچه بسي گذشت که نوشیروان نماند
خیري بکن اي فلان وغنیمت شمار عمر
زان بیشتر که بانگ برآید فلان نماند

درختي که اکنون گرفتست پاي
بنیروي شخصي برآید زجاي
ورش همچنان روزگاري هلي
بگردونش از بیخ برنگسلي
سرچشمه شاید گرفتن بمیل
چو پر شد نشاید گذشتن بپیل

باران رحمت بي حسابش همه را رسيده
وخوان نعمت بي دريغش همه جا كشيده
پردهٔ ناموس بندگان بگناه فاحش ندرد
و وظيفهٔ روزي بخطاى منكر نبرد

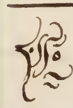
و و و

ابر و باد و مه و خورشيد و فلك در كارند
تا تو ناني بكف آري و بغفلت نخوري
همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار
شرط انصاف نباشد كه تو فرمان نبري

و و و

نيك و بد چون همي ببايد مرد
خنك انكسي كه نام نيكي نبرد
برگ عيشي بگور خويش فرست
كس نيارد زپس رپيش فرست

و و و

Vers du Gulistan de Sadi.

ای باد شمیم یار داری
زان تحفهٔ مشکبار داری
زنهار مکن دراز دستی
با طرّهٔ او چکار داری
ای گل تو کجا و روی زیباش
او مشک و تو خار بار داری
ریحان تو کجا و خط سبزش
او تازه و تو غبار داری
نرگس تو کجا و چشم مستش
او سرخوش و تو خمار داری
ای سرو تو با قد بلندش
در باغ چه اعتبار داری
ای عقل تو با وجود عشقش
در دست چه اختیار داری
روزی برسی بوصال حافظ
گر طاقت انتظار داری

و و
و

بیا که می شنوم بوی جان از آن عارض
که یافتم دل خود را نشان از آن عارض
معانی که زحوران بشرح میگویند
زحسن ولطف پرسی بیان از آن عارض
گرفته نافهٔ چین بوی مشک از آن گیسو
گلاب یافته بوی چنان از آن عارض
بگِل بماند فرو سرو ناز از آن قامت
خجل شدست گل گلستان از آن عارض
بشرم رفت گل یاسمین از آن اندام
بخون نشست دل ارغوان از آن عارض
زمهر روی تو خورشید گشت غرق عرق
قرار کرد مه آسمان از ان عارض
زنظم دلکش حافظ چکید آن حیات
چنانچه خوی شده خون چکان از آن عارض

و و
و

اي همه شکل تو مطبوع و همه جاي تو خوش
دلم از عشوهٔ شيرين شکرخاي تو خوش
همچو گلبرگ طري بوده وجود تو لطيف
همچو سرو چمن خلد سراپاي تو خوش
شيوهٔ و ناز تو شيرين خط و خال تو مليح
چشم و ابروي تو زيبا قد و بالاي تو خوش
هم گلستان خيالم ز تو پر نقش و نگار
هم مشام دلم از زلف سمن ساي تو خوش
در ره عشق ز سيلاب بلا نيست گذار
کرده ام خاطر خود را تماشاي تو خوش
پيش چشم تو بميرم که دران بيماري
ميکند درد مرا از رخ زيباي تو خوش
در بيابان طلب گرچه ز هر سو خطرست
ميرود حافظ مسکين بتمناي تو خوش

کر چه مستم چه چاره جام دکر
تا بکلی سوم خراب بیار
یکدو رطل کران بحافظ ده
کر کناهست وکر صواب بیار

ساقیا ساغر شراب بیار
یکدو ساغر شراب ناب بیار
داروی درد عشق یعنی می
کوست درمان شیخ و شاب بیار
آفتابست و ماه باده و جام
در میان مه آفتاب بیار
بزن این آتش مرا آبی
یعنی آن آتش چو آب بیار
گل اگر رفت گو بشادی رو
بادهٔ ناب چون گلاب بیار
غلغل بلبل ار نماند رواست
غلغل شیشهٔ شراب بیار
غم دوران مخور که رفت بروفق
نغمهٔ بربط و رباب بیار
وصل او جز بخواب نتوان دید
داروی کاوست اصل خواب بیار

چو آفتاب می از مشرق پیاله برآید
زباغ عارض ساقی هزار لاله برآید
نسیم در بر گل بشکند کلاله سنبل
چو از میان چمن بوی آن کلاله برآید
شکایت شب هجران به آن شکایتهاست
که شمهٔ زبانش بصد رساله برآید
گرت چو نوح نبی صبر هست در غم طوفان
بلا بگردد و کام هزار ساله برآید
بسعی خود نتوان برد گوهر مقصود
خیال تست که این کار بیحواله برآید
زگرد خوان فلک گو طمع چه میداری
که بی ملالت صد غصه یک نواله برآید
نسیم زلفت اگر بگذرد بتربت حافظ
زخاک کالبدش صد هزار ناله برآید

و و

و

دل صنوبريم همچو بيد لرزانست
زحسرت قد و بالاي چو صنوبر دوست
اگرچه دوست بچيزي نميخرد مارا
بعالمي نفروشيم موي از سر دوست
چه باشد ار شود از بند غم دلش آزاد
چو هست حافظ خوش خوان غلام و چاکر دوست

و و
و

صبا اکر کذري افتدت بکشور دوست
بیار نفحه از کیسوي معنبر دوست
بجان او که من از شکر جان بر افشانم
اکر بسوي من آري بیامي از بر دوست
اکر چنانچه در آن حضرتت نباشد بار
(+) من کدا و تمناي وصل او هیهات
کجا بچشم به بینم خیال منظر دوست

(+) بدین دو دیده بیاور غباري از در دوست

De Hafez.

نگشتي چنين روزگارم نباد
دگرگونه گردي بكارم نگاه
ايا شاه محمود كشوركشاي
ز من گر نترسي بترس از خداي
خريدي چرا خاطر تيز من
نترسيدي از تيغ خون ريز من

نشیمن کند شب نهال کلش
سحرکه دهد جلوه بر سنبلش
چو روزی پروبال پیدا کند
جهان کنج ویرانه ماوی کند
حدیث پیمبر نکشتشت رد
شود هر شي راجع اصل خود
بعنبر فروشان اکر بکذري
شود جامهٔ تو همه عنبري
وکر بکذري نزد انکشت کر
ازو جز سیاهي نه یابی دکر
زبد کوهران بد نباشد عجب
سیاهي نشاید بریدن ز شب
به ناپاک زاده ندارید امید
که زنکی به شستن نکردد سپید
جهاندارا کر پاک ونامي بدي
درین راه دانش کرامي بدي
شنیدي چو زینکونه راي سخن
زایین شاهان و رسم کهن

سرانجام گوهر بکار آورد
همان میوهٔ تلخ بسار آورد
وگر بیضهٔ زاغ ظلمت سرشت
نهی زیر طاوس باغ بهشت
بهنگام آن بیضه پروردنش
ز انجیر جنّت دهی ارزنش
دهی آبش از چشمهٔ سلسبیل
دران بیضه دم دردهد جبرئیل
همان آورد بیضهٔ زاغ زاغ
برد رنج بیهوده طاوس باغ
وگر افعی را ز راهش دهی
میان گل آرامگاهش دهی
بکامش اگر رستهٔ جان کنی
وگر شربتش ز آب حیوان کنی
نگردد بدین ترتبین یار تو
کند عاقبت زهر در کار تو
وگر بچهٔ جغد را باغبان
ز ویرانه آرد سوی بوستان

کرم بین بنزدیک شاه فقیر
بکوی وزکفتار حق وامکیر
نه نیکو بود حق نهان داشتن
بخاشاک ایمان بر انباشتن
بشیری به از شهریار چنین
که نه کیش دارد نه آیین نه دین
خرد نیست مر شاه محمود را
که بینم دلش مانع جود را
پرستار زاده نیاید بکار
اکر چند باشد پدر شهریار
سر ناسزایان برافراشتن
بود خاک در دیده انباشتن
سر رشتهٔ خویش کم کردن است
بجیب اندرون مار پروردن است
درختی که تلخ است اورا سرشت
کرش در نشانی بباغ بهشت
کراز جوی خلدش بهنکام اب
به بیخ انکبین ریزی وشهد ناب

وی اندر شتاب و من اندر درنگ
همی جستمش تا کی آید بچنگ
چو آمد که مرد جنگی فراز
من از جرمه چنگال کردم دراز
گرفتم کمربند مرد دلیر
ز زین بر کسستم بکردار شیر
بخاکش فکندم چو پیل ژیان
زدم تیغ هندی ورا بر میان
چو افکنده شد شاه ازینگونه خوار
سپه روی برکاشت از کارزار
نشیب و فراز و بیابان و کوه
بهر سو شدند انجمن هم گروه
سوار و پیاده ده و ده هزار
فکنده در آمد درانجا شمار
بشاهی و سطری و جنگی سوار
همانا که بودند سیصد هزار
چه سنجد بد اندیش با بخت تو
به پیش پرستنده تخت تو
چو بشنید گفتار سالار شاه
برافراخت از ماه فرخ کلاه
می و مجلس آراست شد شادمان
جهان پاک دید از بد بدگمان

خروسی برآورد اسبم چو پیل
زمین شد پریشان چو دریای نیل
دل اهل سپه را همه بار جای
سراسر سوی رزم کردند رای
چو بشنیده گرگوی آواز من
چنان زخم گوپال سرباز من
بیامد بنزدیک بی رزم ساز
چو پیل دمان با کمند دراز
مرا خواست کاره بخم کمند
چو دیدم خمیدم براه گزند
کمان کیانی گرفتم به چنگ
به پیکان پولاد و تیر خدنگ
عقاب دلاور بر انگیختم
چو آتش بر او تیر میز بختم
کمانم چنان بد که سندان سرش
بشد دوخته مغز با مغفرش
نگه کردم از گرد چون پیل مست
در آمد یکی تیغ هندی بدست
چنان آمدم سهریارا کمان
گز و کوه زنهار خواهد بجان

بشهر اندرون نعره برداشتند
وزانپس همه شهر بگذاشتند
سپه جنب جنبان شد و روزگار
پسر اندر فراز آمد و پیش عار
درافتاد ترس اندرین لشکرم
پذیرم که تیماران چون خودم
چو هفتصد منی گرز برداشتم
سپاهی بران مرز نگذاشتم
همی رفتم و کوفتم مغز شان
تهی کردم از پیکر نغز شان
نبیره جهاندار سلم سترگ
به پیش اندر آمد بکردار گرگ
جهانجوی را نام کرکوی بود
یکی سرو بالا جهانجوی بود
بمادر هم از تخم ضحاک بود
سر سرکشان پیش او خاک بود
چو برخواست از لشکرکش گرد
رخ نامداران ما گشت زرد
من این گرز یکزخم برداشتم
سپه را هم انجای بگذاشتم

چو شاه جهاندار بنمود روی
زمین را ببوسید و شد پیش اوی
منوچهر برخواست از تخت عاج
ز یاقوت و پیروزه بر سرش تاج
بپرسید بسیار و بنواختش
بر خویش بر تخت بنشاختش
و+زان نوه دیوان مازند ران
بپرسید بسیار و تیمار خورد
سپهبد یکایک همه یاد کرد
که شادان بزی شاه تا جاودان
ز جان تو کوته بد بدکمان
برفتم بدان شهر دیوان نر
چه دیوان که شیران پرخاشخر
ز اسبان تازی تکاورتر اند
ز کردان ایران دلاورتر اند
سپاهی که سگسار خوانندشان
پلنگان جنگی گمانندشان
ز من چون بدیشان رسید آگهی
ز آواز من مغزشان شد تهی

+ و زان کرکساران و خنگاوران

ازین پس کنون تا به پس روزکار
سود چون بهشت آن لب جویبار
پری چهره بینی همه دشت و کوه
بهر سو بشادی نشسته گروه
منیژه کجا دخت افراسیاب
درخشان کند باغ چون آفتاب
ستاره دوم دختر کی نشین
همه با کنیزان و با آفرین
بیارایه آن دشت دخت گزین
ستاره زند بر گل و یاسمین
همه دخت ترکان بوشیده روی
همه سروقد و همه مشکموی
همه رخ پر از گل چشم پر ز خواب
همه لب پر از می ببوی گلاب
اگر ما بنزدیک آن جشنگاه
شویم و بتازیم یک روزه راه
بگیریم از ایشان پری چهره چند
بنزد یک خسرو بریم ارجمند

* *
*

بي زبان شد كرچه دارد صد نوا
چونكه كل رفت وكلستان دركذشت
نشنوي زان پس زبلبل سركذشت
من چه كونه هوش دارم پيش و پس
چون نباشد نور يارم پيش و پس
كر نباشد عاشقرا پرواي او
او چو مرغي ماند بي پرواي او

و و و

* يكي دشت بيني همه سرخ و زرد
كزان شاد كرده دل راد مرد
همه بيشه وباغ و آب روان
يكي جايكاه از در پهلوان
زمين پرنيان وهوا مشكبوي
كلاب است كويي مكر آب جوي
خم آورده از بار شاخ سمن
صنم كشته از بوي كلبن چمن
خرامان بكرد بر كلان تذرو
خروشنده قمري وبلبل زسرو

* de Ferdusi.

بدین صفت که در افاق صیت شعر تو رفت
نرفت دجله که آبش بدین روانی نیست
نه هر که دعوی زور آوری کند یا ماه
بسر رود که سعادت پهلوانی نیست

Sadi.

و و

و

☼ شاد باش ای عشق خوش سودای ما
ای طبیب جمله علتهای ما
ای دوای نخوت وناموس ما
ای تو افلاطون وجالینوس ما
چشم خاك ازعشق برافلاك شد
كوه در رقص آمد وچالاك شد
باالب دمساز خود كر جفتمی
همچونی من گفتنها كفتمی
هر كه اواز همزبانی شد جدا

☼ Du Mesnavi de Gelaleddin.

اكر ممالك روي زمين بدست آري
بهاي مهلت يك روزه زندكاني نيست
دل اي رفيق درين كاروان سراي مبند
كه خانه ساختن آيين كارواني نيست
اكر جهان همه كامست و دشمن اندر پي
بدوستي كه جهان جاي كامراني نيست
جهان زدست ندارند دوستان بخداي
كه پاي بند عناصر جهان ستاني نيست
نكاه دار زبان تا بدوزخت نبرد
كه از زبان بتر اندر جهان زباني نيست
عمل بيار و علم بر مكن كه مردان را
رهي سليم تر از كوي بي نشاني نيست
كف نياز بدركاه بي نياز بر آر
كه كار مرد خدا جز خداي خواني نيست
مكن كه حيف بود دوست برخود آزردن
علي الخصوص مرين دوسترا كه ثاني نيست
زمين به تيغ بلاغت كرفتي اي سعدي
سپاس دار كه جز فيض آسماني نيست

سپهرش بجاي رسانيد كار
كه شد لولؤ نا سورشاهوار
بلندي ازان يافت كو پست شد
درنيستي كوفت تا هست شد

❀ ❀ ❀

خوشست عمر دريغا كه جاوداني نيست
پس اعتماد برين پنج روز فاني نيست
درخت تلخ صنوبر خرام انسانرا
مدام رونق نوباوه جواني نيست
گليست خرم و خندان وتازه وخوشبوي
ولي اميد ثباتش چنانكه داني نيست
دوام پرورش اندر كنار مادر دهر
طمع مكن كه درو بوي مهرباني نيست
مباش غره و غافل چو ميش سر در پيش
كه در طبيعت اين گرگ گله پاي نيست
چه حاجتست عيانرا باستماع بيان
كه پي وفاي دور فلك نهاني نيست
كدام باد بهاري وزيد در افاق
كه باز در عقبش نكبت خزاني نيست

شنیدم که در وقت نزع روان
بهرمز چنین گفت نوشیروان
که خاطر نگهدار درویش باش
نه دربند اسایش خویش باش
نیاساید اندر دیار تو کس
چو اسایش خویش خواهي و بس
نیاید بنزدیک دانا پسند
شبان خفته و گرگ در گوسفند
برو پاس درویش محتاج دار
که شاه از رعیت بود تاجدار
رعیت چو بیخست و سلطان درخت
درخت اي پسر باشد از بیخ سخت

یکي قطرهٔ باران از ابري چکید
خجل شد چو پهناي دریا بدید
که جاي که دریاست من کیستم
گر او هست حقا که من نیستم
چو خودرا بچشم حقارت بدید
صدف در کنارش بجان پرورید

De Bostan par Sadi.

خوشست قدرشناسي كه چون حميده سپهر
سهام حادثه‌را كرد عاقبت قوسي
برفت شوكت محمود و در زمانه نماند
جز اين فسانه كه نشناخت قدر فردوسي

و و
و

در شکارگاهی بیتی چند از شاه نامه بتقریبی که واقع
شده بود بخواند سلطان را بسیار خوش آمد پرسید که این
شعر کیست گفت شعر فردوسی سلطان از کرده خود پشیمان
شد و فرمان داد تا شصت هزار دینار زر سرخ با خلعتهای
خاص نامزد فردوسی کنند و به طوس برند امّا طالع مساعدت
نکرد چون این عطیّه را بیک دروازهٔ طوس در آوردند تابوت
فردوسی را از دروازهٔ دیگر بیرون بردند و از وی وارث یکی
دختر مانده بود آنرا بروی عرض کردند همت ورزید و قبول
نکرد و گفت مرا چندان مال و نعمت که کفاف معیشت
باشد موجودست احتیاج بآن ندارم کما شتگان آنرا بعمارت
رباطی در آن نواحی صرف کردند

هزار دفقاعي كه فقاعي چند ازبراي وي آورده بود و بيست هزار بانكساني كه آن درمها را آورده بودند و سلطان بچها بيت را كما پيش مذمّت كرد كه از آن جمله است اين چند بيت

اگر شاه زشاه بودي پدر
بسر بر نهادي مرا تاج زر
چو اندر بزرگي تبارش نبود
نيارست نام بزرگان شنود
درختي كه تلخست وبرا سرشت
گرش درنشاني بباغ بهشت
وراز جوي خلدش بهنگام آب
به بيخ انگبين ريزي وشير ناب
سرانجام گوهر بكار آورد
همان ميوهٔ تلخ بار آورد

پس از آن مختفي شد هر چند كه ويرا طلب كردند نيافتند بعد ازچند گاهي خواجه حسن ميمندي كه مرتبهٔ وزارت داشت

نمودند آنرا مشروح باز گفت بعد از آن بمجلس سلطان افتاد و افتاد ومقبول نظروي شد واورا گفت که مجلس ما فردوس ساختي و بدان سبب فردوسي تخلّص کرد و چون چند گاه بر آمد بنظم شاه نامه مأمور شود هزار بیت بگفت و پیش سلطان آورد تحسینها یافت و هزار دینار زر سرخش بداد پس در مدّت سي سال شاه نامه را تمام ساخت و سلطان آورد و بدستور آنچه پیشتر واقع شده بود در مقابلهٔ هر بیتي یک دینار زر سرخ توقع میداشت حاسدان حوض کردند و گفتند شاعري را چه قدر آن باشد که ویرا بدین قدر عطا سر افراز گردانند وصلهٔ ویرا بر شصت هزار درم قرار دادند فردوسي از آن برنجید میگویند هر آن وقت که آن درمها را آوردند وي در حمّام بود چون از حمّام بیرون آمد بیست

چون بایشان رسید آنچه با خود مخمّر ساخته بودند باوی
گفتند گفت آن مصراعها را که گفته اید بخوانید عنصری
گفت

چون عارض تو ماه نباشد روشن
عسجدی گفت
همرنگ رخت گل نبود در گلشن
فرخی گفت
مژگانت همی گذر کند از جوشن
چون فردوسی این سه مصراع شنید بربدیهه گفت
مانند سنان کیو در جنگ پشن

ایشان از آن متعجّب شدند و از قصّهٔ کیو و پشن استفسار

❀ فردوسي از طوس است و فضل و كمال وي ظاهر
كسيرا كه چون شاه نامه نظمي بود چه حاجت بمدح و تعريف
ديگران ميگويند كه وي بدالحقنت مشغول بود و بروي تعدّى
رفت بقصد تظلّم روي بغزنين كرد كه تختگاه سلطان محمود
بود چون بانجا رسيد و بر باغستان آن مي گذشت ديد كه سه
كس نشسته اند و بمعاشرت اشتغال تمام دارند دنست
كه از ملازمان سلطان اند باخود گفت پيش ايشان روم و از
يشان كيفيت حال معلوم كنم چون نزديك ايشان رسيد از وي
متوحّش شدند و گفتند بمجلس مارا منغص خواهد ساخت الهيچ
به از آن نيست كه چون بيايد بگوييم كه ما شاعران پادشاهيم
و بغير شاعران صحبت نمي داريم و سه مصراع بگوييم
كه رابع نداشته باشد پس بگوييم هركس كه مصراع رابع
بگويد باوي صحبت ميداريم و اگر نه مارا معذور دارد

❀ *de Beharistan de Jami.*

آرزوی تو نیست واین کمان که میکشی بقوت بازوی تو نه
مور گفت من عزم این کار خرم کرده ام وقدم جد وجهد پیش
نهاده اگر ازپیش بردم فهو المراد والا معذورم خواهند داشت

من طریق سعی می آرم بجا
لیس للانسان الا ما سعی
دامن مقصود اگر آرم بکف
از غم واندوه مانم برطرف
ور نشد از جهد من کاری بکام
من درآن معذور باشم والسلام

* * * *
* * *
* *
*

بجاي مي اورد كفت ضعيف بيكر اين چه كار است كه درآن
خوض كردهٔ مور زبان بكشاد و كفت مرا بايكي از قوم خود نظرست
وچون درطلب وصال او كردم اين شرط پيش آورد كه اكر سر وصال
ما داري قدم دربه و اين تودهٔ خاك را بردار حلا مفيد آن كار شده
ام و مي خواهم كه بآن شرط اقدام نمايم واز عهدهٔ عهدى كه كرده
ام بيرون ايم مرغ كفت اين كمان كه تو مي بري بقدر

مور و مرغ

در امثال حکمای هند مذکور است که موری کمر جهد بر بسته بود تودهٔ خاکی که نقل ان از میان را بکلفت میسر شدی درّهٔ می برد و در طرف دیکر میریخت مرغی بران کذر کرد کرد شخصی دید ضعیف و نحیف که بنشاط تمام دست و پای میزند و در نقل کردن ان خاک جدّی تمام جهدی مالا کلام

Des Fables de Pilpaï.

از امیر شنیدم که شخصي از عجم ویکي از عرب
در سفري مصاحب بودند ودر بیاباني بلا مبتلا کشتند
عرب را قدري آب مانده بود عجمي بااو گفت که سماحت
وجوانمردي عرب مشهورست چه شود اکر بشربتي آب
مرا از هلاک خلاص بخشي عرب تاملي کرد وکفت یقین
میدانم که اکر این آب بتو مي دهم مرا جان شیرین بتشنکي مي
باید سپرد لیکن روا نمي دارم که این فضیلت عرب را فوت شود
ذکر جمیل بر حیات فاني اختیار مي کنم و جان فدا کرده آب بتو
مي دهم تا این احدوثه حسناي عرب را یاد کار ماند و آب را بعجمي
داد واو بان شربت آب از مرک نجات یافته جان سلامت
از آن بیابان برون برد واین ذکر شنیده بر روي روزکار باقي ماند

کفت که برخیز و جامه بپوش و استعداد رفتن به خانهٔ امیر کن که
ترا می فروشم جاریه چون این سخن شنید فریاد از نهاد او برامد و کریه و
زاری بروی چنان مستولی کشت که اواز وی بسمع امیر میرسد محمود
کفت که ای جاریه موجب این همه قلق و اضطراب چیست
باید که اظهار فرح و سرور کنی زیرا که چون تو بدولت سرای امیر
روی بپیوسته در راحت و آسایش باشی و نصیب من از فراق تو الم
وغم باشد کنیزک جواب داد که ای خواجه آخر کار من اینست که
مرا از خود جدا سازی محمود کفت که ای معشوقه جز تو در دست
من از متاع دنیا چیزی نمانده و تو کرسنکی و برسنکی میکشی
این فکر کردم تا باقی عمر به فراغت و خوشدلی کذرانی جاریه جواب
داد که از پس بیع من در کذر که من عهد کردم که بکسی که لایق عورات
باشد جهت تو و خود مدّت العمر قوتی حاصل کنم محمود کفت
اکر چنین است من ترا آزاد کردم و به نوزده دینار و نیم ترا در حبالهٔ
نکاح آوردم چون محمّد بن طاهر این ماجرا شنید محمود را طلبیده
کفت این چهار بدره سیم به تو بخشیدم تا بعد ازین برفاهیت
روزکار کذرانی و دست بر دامن افشانده برخواست و ذکر جمیل
خوبش در عالم بیادکار کذاشت

* از جملهٔ سخاوتهای محمد بن طاهر یکی اینست
روایت کرده اند که در نیشابور شخصی بود محمود وراق
نام و او جاریه داشت در غایت حسن و جمال و غنج که شعر خوب
گفتی و بربط نیکو نواختی و اوصاف این کنیزک بر سمع
محمد بن طاهر رسیده بودند و به غایت شیفتهٔ او بود چون هوس
اختلاط کنیزک بر ضمیر محمد استیلا یافت بکرات کسان
پیش محمود وراق فرستاده آن جاریه معینه را به بهای گران خریداری
کرد و چون محمود به آن تعلقی داشت به بیع و شرای آن مطربهٔ
مرغوبه رضا نداد و چون مدتی برین قضیه گذشت و هرچه محمود داشت
مصروف آن کنیزک شد هر دو محنت بینوایی می کشیدند و از کاس
جفا و دستنگی شربت بی برگی میچشیدند عاقبت محمود کس
نزد امیر محمد فرستاد که جاریه را می فروشم امیر محمد بغایت
مبتهج و شادمان شد با چهار بدره سیم بخانه محمود رفت و پیش
او نهاد و محمود برخواسته بخانه که جاریه در آنجا بود در آمد و با کنیزک

* De Mirchond.

وبتجربه من رسيد كه راي و تدبير و كنكاش با مردي دانا دل هوشيار مي آيد اكرچه تمشيت كارها در پرده تقدير مستور است ليكن برسنت سنيه محمدي صلي الله عليه وسلم هر كاري كه كردم بمشاورت كردم تم

وكويا اين مكتوب هادي بود كه مرا راه نمود وظاهر ساخت كه در امور سلطنت نه حصه مشاورت و تدبير وكنكاش است و يك حصه شمشير كه كفته اند به تدبيري ملكها توان كشاد و فوجها توان شكست كه بشمشيرهاي لشكرها ميسر نشود وبتجربه من رسيد كه يك مرد كارديده شجاع مردانه صاحب عزم و تدبير وحزم بهتر از هزار مردرا كار فرمايد وبتجربه من رسيد كه غالب شدن بر مخالفان نه از بسياري لشكر است و مغلوب شدن نه از كمي سپاه ملك غالب شدن بتاييد و تدبير است

چنانچه من بادم صد وچهل وسه كس ازروي كنكاش وتدبير بر سر قلعه قرشي كه امير موسي وملك بهادر با دوازده هزار سوار در قلعه وحوالي قلعه نشسته بودند آمدم وبتاييد تنكري تعالي وتدبير درست قلعه قرشي را مسخر كردانيدم

وبا دوازده هزار امير موسي وملك بهادر آمده مرا در قلعه قرشي محاصره نمودند ومن اعتماد بر تاييد ايزدي كردم وازروي تدبير واحتياط از قلعه برآمدم وهرتبه بمرتبه جنك كردم وباين دوصد وچهل وسه كس دوازده هزار سوار را شكست دادم وچند فرسنك راه تعاقب ايشان نمودم

٥٥ تدبيرات و تجبكاشهاي تيمور

تزوک و کنکاش امور ملکگیری و جهانداری و لشکرشکنی و دشمن را بدام اوردن و دوست ساختن مخالفان و در آمدن و بر آمدن بمیان دوستان و دشمنان چنین کردم .6

که پیر من بمن نوشت که ابو المنصور تیمور در امور سلطنت چهار امر را بدست بگیرد یعني کنکاش و مشورت و حزم و احتیاط

که هر سلطنتی که از کنکاش و مشورت خالی باشد چون شخصی است جاهل که انچه کند و گوید همه غلط باشد و گفتار و کردارش سر بسر پشیمانی و ندامت بار آورد پس بهتر است که در تمشیت امور سلطنت خود را بمشاورت و تدبیر عمل نمایی تا آخر بادم و پشیمان نگردی

و بدان که در امور سلطنت یک حصه صبر و تحمل است و یک حصه تغافل و تجاهل بعد از تعارف و از کار کردن بعزیمت و صبر و استقامت و حزم و احتیاط و شجاعت جمیع امور میسر میشود و السلام ☆

°° Desseins et Entreprises de Timour

نفرین کردم که حق ولی نعمت خودرا فراموش کرده حقیقت و
وفارا برکوشه نهاده اند و نزد من امدند با خود کفتم که
با مربی خود چه وفا کردند که با من خواهند کـــرد

۞ ۞ ۞

خود بوی سلوک نمودم چون کرم وسرد روزکار بسیار دیدم و تجربها برداشتم بادوست و دشمن سازکاریها کردم ۷

دوازدهم سپاه دوست و دشمن را عزیز داشتم که متاع باوصب خودرا بمال فانی میفروشند و در معارک و مهالک خودرا میاندازند وجان فشانی مینمایند ومردی که از جانب دشمن با من خصمی کردم شمشیر کشید و نسبت باولی نعمت خود راسخ الاعتقاد بود وبرا بسیار دوست داشتم و چون نزد من امد قدر وبرا دانسته معتمد خود ساختم وبوفا و حقیقت وبرا شناختم ۸

و آن سپاهی که حق نمک و وفاداری را فراموش کرده و وقت کار از صاحب خود رو کردان شد و نزد من آمد وبرا دشمنترین مردم دانستم ودر جنگ توقتمش خان امرای وی بمن پیغامها کردند وعرایض نوشتند وحق نمک توقتمش خان را که صاحب ایشان و دشمن من بود فراموش کردند برایشان

واحسان نمودم و هرکس خدمت من کرد حق خدمت ویرا اداکردم و اگر کس
بمن دشمنی کرد و پشیمان شده بمن التجا آورده و زانوزده دشمنی
ویرا فراموش کردم و بدوستی و مروت خریدار وی شدم

چنانچه سبر بهرام امیر الوس بمن همراه بود و در وقت کار مرا گذاشت
و بغنیم ملحق شد و بر من شمشیر کشید و آخر نمک من ویرا کرفت و باز بمن
التجا آورده و زانوزده چون مردی بود اصیل و مردانه و کارکرده از کردارها بد وی
چشم پوشیدم و ویرا بنواختم و بر مرتبه وی افزودم و ویرا بمردانکی وی
بخشیدم

یازدهم فرزندان و خویشان و آشنایان و همسایکان و کسانی که
با من آشنایی داشتند ایشانرا در وقت دولت و نعمت بنواختم
و حق ایشانرا اداکردم و با فرزندان و خویشان قطع صلهٔ رحم
ننمودم و بکشتن و بستن ایشان امر نکردم

و هر کسرا بهر طرزی شناخته بودم فراخور شناخت

نهم از احوال رعیت آگاه شدم و کلانان ایشان را بمنزله برادر و خوردان ایشان را بجای فرزند دانستم و بر مزاج و طبایع هر ملک و هر شهر خود را وافق ساختم و به اهالی و اکابر و اشراف اشنای کردم و موافق مزاج و طبیعت و خواهش ایشان بر ایشان حاکم تعین نمودم و از احوال اهالی هر دیار آگاه می بودم و اخبار نویسان راست قلم با دیانت در هر مملکت تعین کردم که کیفیت اطوار و اوضاع و اعمال و افعال سپاه و رعیت را و مواقعی که درمیان ایشان بوقوع آید بمن نویسند و اگر خلاف انچه نوشته بودند بر من ظاهر می شد اخبار نویسان را سیاست می نمودم و انچه از ظلم و جور حاکم و سپاه و رعیت می شنیدم تدارک آنرا بانصاف و عدالت می کردم

دهم هر طایفه و هر قبیله از ترک و تاجیک و عرب و عجم که بدولتخانه من در آمدند بزرگان ایشان را گرامی داشتم و سایر ایشانرا فراخور احوال نوازش نمودم و به نیکان ایشان نیکی کردم و بدان ایشانرا به بدی ایشان سپردم

و هر کس بمن دوستی کرد قدر دوستی ویرا فراموش نکردم و نوی مروت

هشتم بعزیمت عمل کردم و بر هر کاری که عازم می شدم همان کار پیش نهاد همت خود میساختم و تا باتمام نمیرسانیدم دست از آن کار باز نمیداشتم و بر گفتار خود عامل می بودم و بر هیچکس سخت نگرفتم و هیچ کار من بر من تنگ نسازد .م

و قوانین و سیرت سلاطین گذشته را از آدم تا خاتم و از خاتم تا این دم از دانایان پرسش نمودم و سلوک و معاش و افعال و اقوال یکان یکان را بخاطر آوردم و از اخلاق حسنه و صفات پسندیدهٔ ایشان نسخه برداشتم و سبب زوال دولتهاي ایشان پرسش نمودم و انچه موجب زوال و انتقال دولت بود از آن احتناب کردم و از ظلم و فسق که انقطاع نسل میکند و قحط و وبا می آرد احتراز لازم دانستم .#.

کردارهای بد ایشان قلم نسیان کشیدم وبنوعی
بایشان سلوك نمودم که اکر خدشه در خاطر ایشان
بود بالکلیه محو شد ۶
هفتم سادات و علما و مشایخ و عقلا و محدثین
اخبار را برکزیده داشتم وتعظیم و احترام ایشان نمودم
و ارباب شجاعت را دوست داشتم چه تنکری تعالی
شجاع را دوست میدارد و با علما صحبت داشتم
و بر دلهای اصحاب قلوب رفتم و از ایشان دریوزه همت
نمودم و از انفاس متبرکه ایشان التماس فاتحه کردم
و درویشان و فقرا را دوست داشتم و ایشان را از ده و
محروم نساختم و اشرار و بدکو یانرا در مجلس خود راه
ندادم و سخن ایشان عمل نکردم و بدکوی ایشان را در
حق هیچکس نشنیدم ۶.

راضي داشتم و بر گناه کار و بی گناه رحم
کردم و حکم بر حق کردم و باحسان در
دلهاي خلق مقام تمام نمودم و بسیاست و انصاف
سپاه و رعیت مرا در میانه امید و بیم نگاه داشتم
و بر رعایا و زیر دستان ترحم کردم و بسپاه انعام دادم
و داد مظلوم از ظالم گرفتم و بعد از اثبات ظلم مالي
و بدني موافق شرع در میانه ایشان محاکمه نمودم و
بگناه دیگري دیگري را نگرفتم
و کساني که بدیها کرده بر من شمشیرها کشیده بودند
و در کار من شکستها رسانیده بودند چون بمن التجا
آوردند اعزاز ایشان نموده بر مرتبه ایشان افزودم و بر

ایشان را خود برمیداشتم و تربیت ایشان مینمودم تا آنکه
ببازوی مردی و مردانگی و اتفاق امرا و سپهسالاران و بهادران
بضرب شمشیر تختگاه بیست و هفت پادشاه را مسخر
ساختم و در ممالک ایران و توران و روم و مغرب
و شام و مصر و عرب و عجم و مازندران و گیلانات و
شروانات و اذربایجان و فارس و خراسان و دشت جتد و
دشت قپچاق و خوارزم و ختن و کابلستان و باختر
زمین جامهٔ سلطنت در پوشیدم از عافیت و غنودن
بر بستر راحت چشم پوشیدم و از دوازده سالگی قتلها
زدم و محنتها کشیدم و تدبیرها کردم و قوفوجها
شکستم و از امرا و سپاه نفاقها دیدم و سخنان تلخ
شنیدم و بتحمل و تغافل گذرانیدم و بذات خود
شمشیرها زدم تا آنکه بر ولایات و ممالک مسلط
شدم و نامور گشتم ۶.
ششم به عدالت و انصاف خلق خدارا از خود

و امور سلطنت خودرا بمدارا و مروت و بتحمل
و تغافل از پیش بردم و بدوستان و بدشمنان مدارا نمودم
چهارم به توره و به تزوک کارخانه سلطنت خودرا بند و
بست نمودم و به توره و به تزوک خودرا بمرتبه قائم نگاه‌داشتم
که امرا و وزرا و سپاه و رعیت از مرتبه خود تجاوز نتوانستند نمود
و هریک حافظ مرتبه خود می بودند —————

پنجم امرا و سپاه خودرا باولی دادم و ایشان را بزر و زیور
خوشدل ساختم و در بزمها اورین دادم و در رزمها
جانفشانی کردند و درم و دینار را از ایشان دریغ نداشتم
و بجهت آسانی کارهای ایشان محنت و مشقت

وازجمله تزوکاتی که بر دولت و سلطنت خود بر بستم اول این بود که دین خدا و شریعت محمّد مصطفی را در دنیا رواج دادم و همیشه و همه جای تقویت دین اسلام نمودم دویم آنکه با جماعه دوازده طبقه و طایفه ملک گیری و جهانداری کردم وارکان دولت سلطنت خود را بدیشان استوار نمودم و مجلس خود را از ایشان آر-استه ساختم

سیوم آنکه بمشاورت و کنکاش وتدبیات وحزم و احتیاط فوجهارا شکستم و ملکهارا مسخر خود ساختم

اورده ام نكاهباني نمايند
واين تزوكات را در امور سلطنت خويش دستور
العمل سازند تا دولت وسلطنتي كه از من
بايشان برسد از خلل وزوال ايمن باشد
اكنون سبيل فرزندان كامياب نامدار ونبابر
ممالك ستان ذوى الاقتدار آنكه همچنانچه
من به دوازده امر كه شعار خود ساختم وبمرتبه
سلطنت رسيدم وبدين دوازده امر مملكت كيري
وملك داري كردم واورنك سلطنت خود رزيب
وزينت دادم ايشان نيز بهمين توزوك عملنمايند
ودولت سلطنت مراو خودرا نكاهباني كنند

Les Préceptes de Timour

تزوکات تیمور

فرزندان ملك كبير كامكار ونبايرذوی جهاندار را معلوم باد که چون از درکاه تنکری تعالی امید دارم که بسیاری از فرزندان و اولاد و احفاد من بر مسند سلطنت و مملکت داری خواهند نشست بنابرین بر امور سلطنت خود تزوکات بر بسته دستور العمل آنرا انشا نمودم که هریک از فرزندان و اولاد و احفاد من بدآن موجب عمل نموده دولت و سلطنت مرا که بر بجها و محنتها و قزاقیها و جنکها بتاییدات ربانی و میامن نیروی ملت محمدی صلی الله علیه و سلم و دوستی آل عظام و اصحاب کرام آنحضرت بچنک

درد هجران کشیده و درد فراقت جانان چشیده در کلبه
احزان می نالم بلبل گفت ازین مقام درگذار و بر اندیش
که من بدین مقدار جریمه که گلی را پریشان کرده ام
محبوس گشته ام تو که دلی را پریشان میسازی حال
تو چه خواهد بود ** این سخن بر دل دهقان کارگر
آمده بلبل را آزاد کرد بلبل زبانی بازادی کشاده و بگفت
چون به من نکوی کردی ** مکافات آن باید کرد بدان
که در زیر درخت که استادهٔ آفتابهٔ است پر از زر بردار
و در حوایج خود صرف کن دهقان آن محل را بکاوید
و سخن بلبل درست یـــافت ****

دیگر همان حال وجود گرفت و شعلهٔ فراق گل داغ دگرش بر سر آن داغ نهاد روز سیوم بحرکت منقار بلبل گل بتاراج رفت و خار بماند خارخاری ازان بلبل در سینهٔ دهقان پدید آمده دام فریبی درراه وی نهاد وبدانهٔ حیل اورا صید کرده در زندان قفس محبوس ساخت بلبل بیدل طوطی وار زبان بگشاد وگفت ای عزیز مرا بچه موجب حبس کردهٔ ارچه سبب بعقوبت من مایل شدهٔ اگر صورت بجهت استماع نغمت من کردهٔ خود اشیانهٔ من در بوستان تست دم سحر طربخانهٔ من اطراف گلستان تست واگر معنی دیگر بخیال گذرانیدهٔ مرا از ما فی الضمیر خود خبر ده دهقان گفت هیچ میدانی که بروزگار من چه کردهٔ و مرا بمفارقت یار نازنین چند بار ازردهٔ سزای آن عمل بطریق مکافات همین تواند بود که نواز دار و دیار مانده و از تفرّج و تماشا مهجور شده در گوشهٔ زندان میزاری و من هم

Dix neuvième Fable du premier chapitre
de l'Auvar Soheili de Caschefi.
(= Déjà expliquée page   à la suite de la Grammaire)

باغبان و بلبل

آورده اند که دهقانی باغی داشت خوش و خرم و بوستانی
تازه تر از گلستان ارم هوای آن نسیم بهاررا اعتدال بخشیدی
و شمامهٔ ریحان روح افزایش دماغ جانرا معطر ساختی
چمنش گلبنی بود تازه تر از نهال کامرانی و سرافرازتر
از شاخ شجرهٔ شادمانی هر صباح بر روی گلبن گل رنگین
چون عذار دلفریبان نازک خوی و رخسار سمنبران
یاسمین بوی شکفتی و باغبان به آن گل رعنا عشق
آغاز نمود * باغبان روزی بر عادت معهود
بتماشای گل آمد بلبلی دید نالان که روی در صحیفهٔ
گل می مالید و شیرازهٔ جلد زرنگار اورا بمنقار تیز
از یکدیگر می گسیخت * باغبان پریشانی
اوراق گل مشاهده نموده گریبان شکیبائی بدست اضطراب
چاک زده و دامن دلش بخار بیقراری درآویخت روز

EXTRAITS

D'AUTEURS PERSANS.

DICTIONNAIRE

PERSAN.

DICTIONNAIRE PERSAN.

ا . = اباداني

ا première lettre de l'Alphabet, — C'est aussi l'un des impératifs et encore le participe contracté du verbe امدن ameden mais dans l'usage l'impératif بيا bia est plus fréquemment employé.

ا est de plus le signe du Dimanche et le signe du Taureau.

ا ou bien آ est le signe du vocatif poëtique, lorsqu'il est postposé, ainsi : شها cheha ô Roi! pour ايشه Ai ché.

ا ou آ (â) postposition qui donne aux mots l'idée accessoire de provenance et forme de la sorte des mots composés, ainsi خودا Khéhoda, Venant de soi même. Cette post position est souvent employée — par pure redondance.
(le mot خدا Khouda Dieu est est une contraction de خودا.

آب Âb l'Eau Splendeur, Coutume ce mot se prononce également Abi.

آب Âb. On nomme ainsi en Persan le mois qui correspond à notre mois d'Aout.

اب Ab qui n'est que le mot Eau ci dessus s'affixe quelquefois en composition après d'autres mots Ainsi گلاب Goulab. Eau de Rose وشناب Vichneab ou Vichnab Eau de cerises.
— d'autres fois Ab est préposé ainsi :

آب حسرت Abi hesret, Désir, appetit, Envie (litteralement l'Eau du desir.)

آب وهوا Abiiheva. Air, climat, température. (Litteralt l'Eau et l'air)

آبروي Abrevi, Rame, Aviron. (littt qui entre dans l'Eau.)

آب دهن Ab-den ou

آبدندان Abdendan, Salive. (littt Eau de bouche, Eau des dents.)

آبرو Abrou et

آبروي Abroui Réputation, Estime, Gloire, dignité, magistrature, Bonne renommée. Joyes du corps et de l'ame.

آبا Aba et
ابا Eba } Voyez ايا Eia

ابا Eba. mot liquide, succulent, met au Riz Voy. با ba et — وا va

ابا iba, Couple, une paire. Deux boeufs, sous le même joug.

اباد Abad une ville, habitation, lieu cultivé, habité, peuplé, lieu agréable.
C'est aussi une particule de louange.

ابادان Abadan et

اباداني Abadani lieu cultivé culture.

2 ابر **Eber** sur, au dessus de, selon, conformement.

ابر **Ebre**, un nuage. une nuée.

آبرو **Abrou**, sueur, transpiration. = l'Elu, le chef le premier, chef d'armée.

ابرو **Ebrou**. sourcil.

ابراه **Abrah**. Acqueduc, canal.

ابرشيم **Ibrichim**, la soye. = instrument de musique qui porte ce nom.

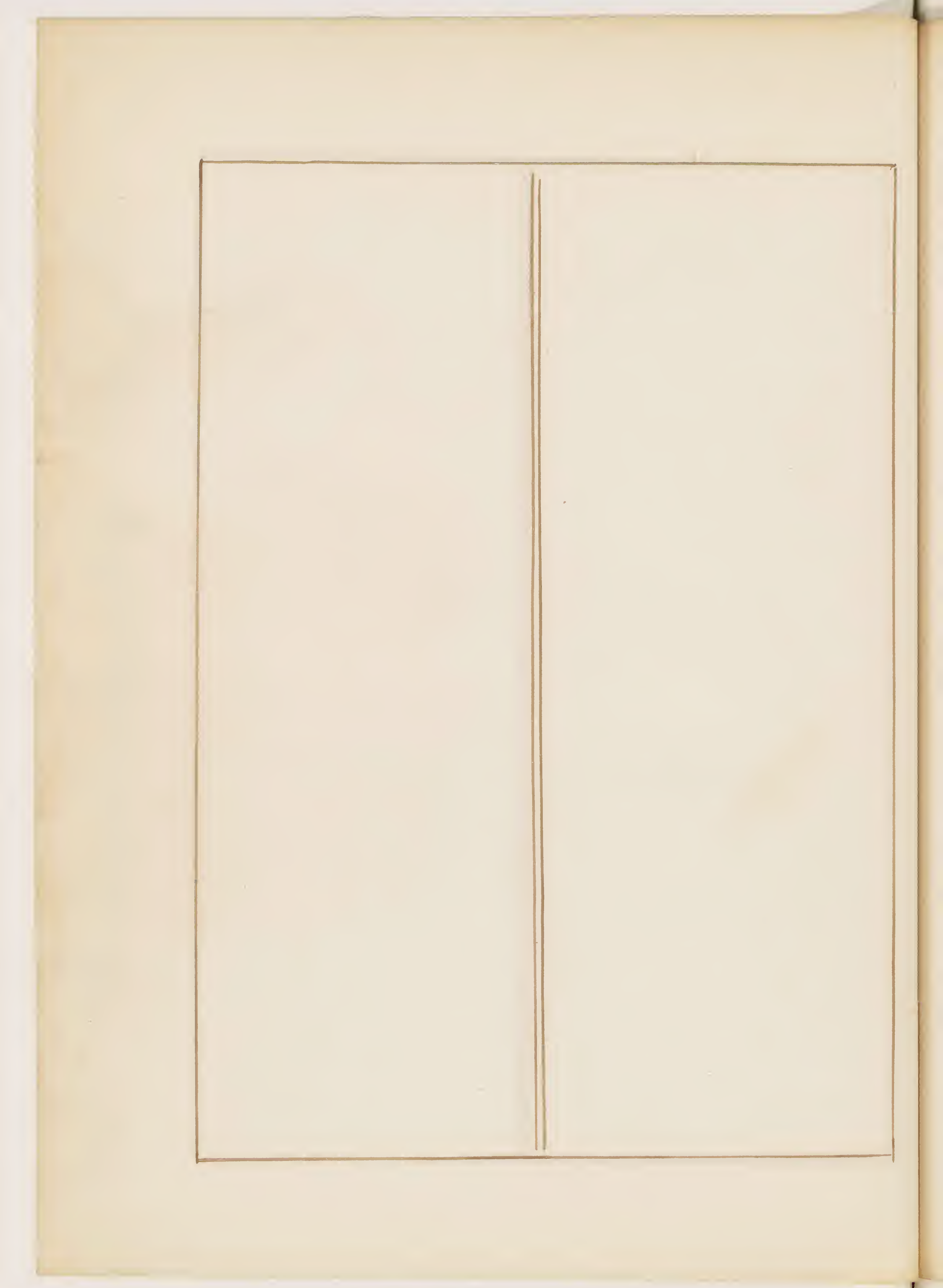
ابرشيمي **Ibrichimi** marchand de soye. = Ver à soye.

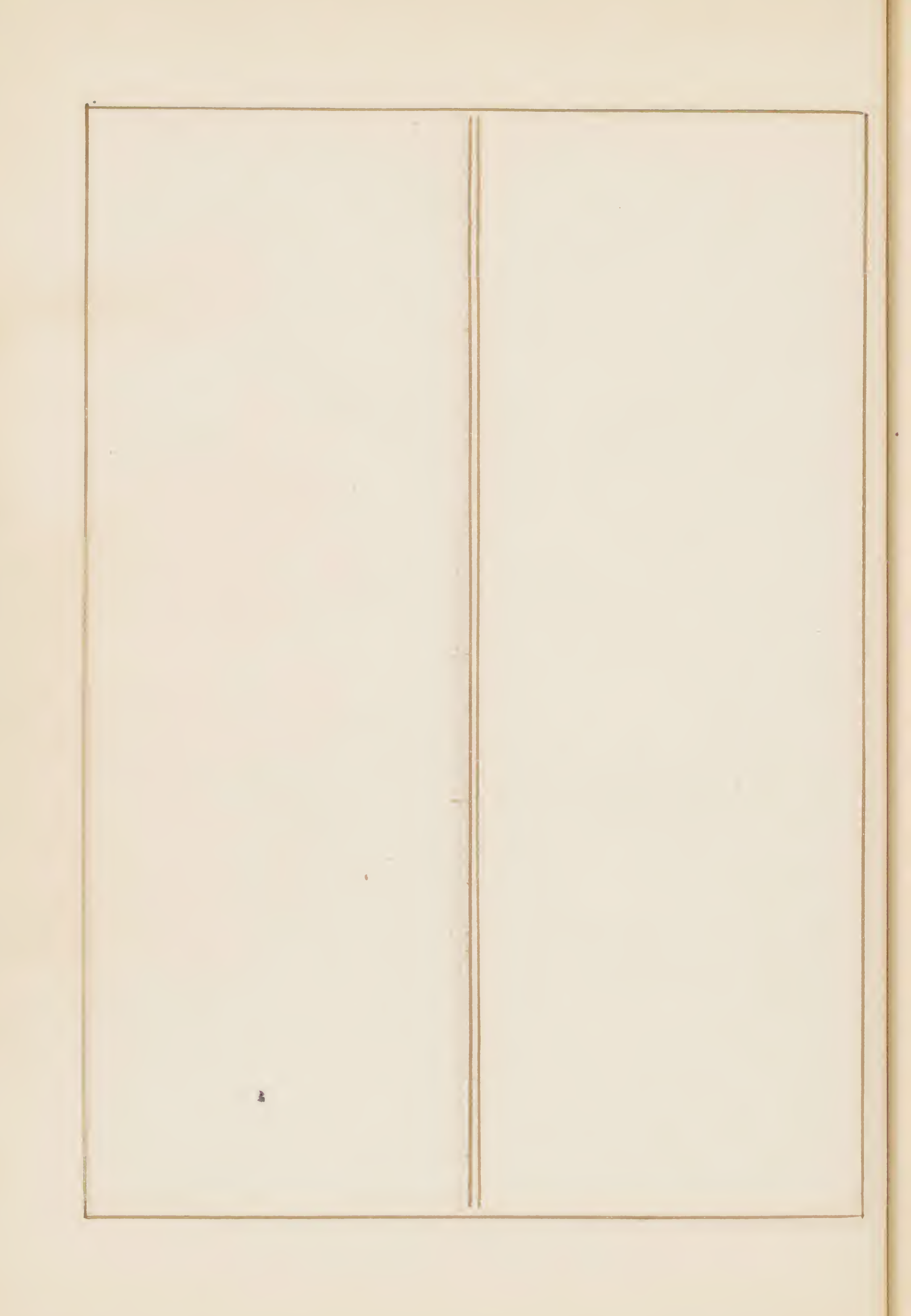

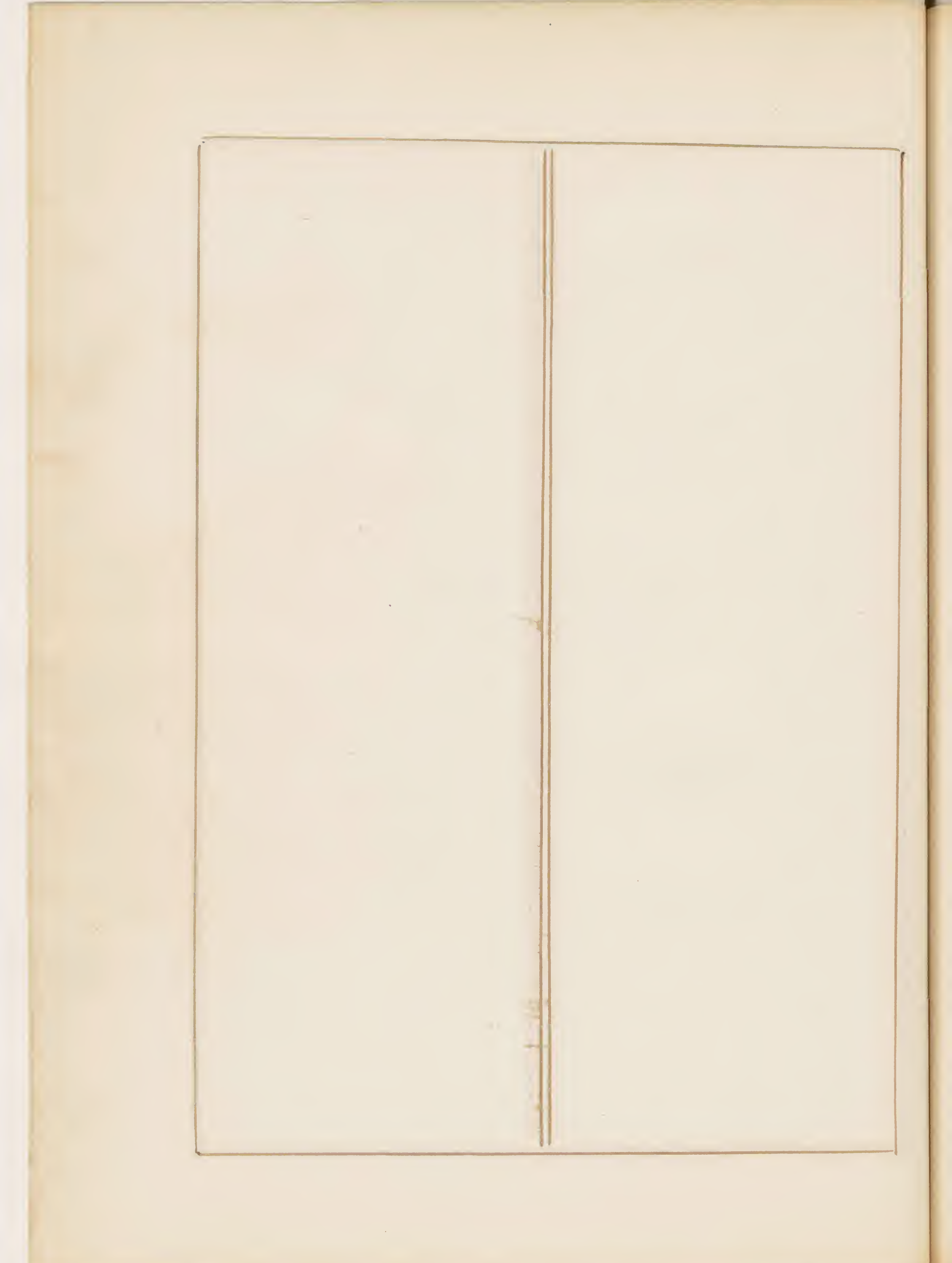

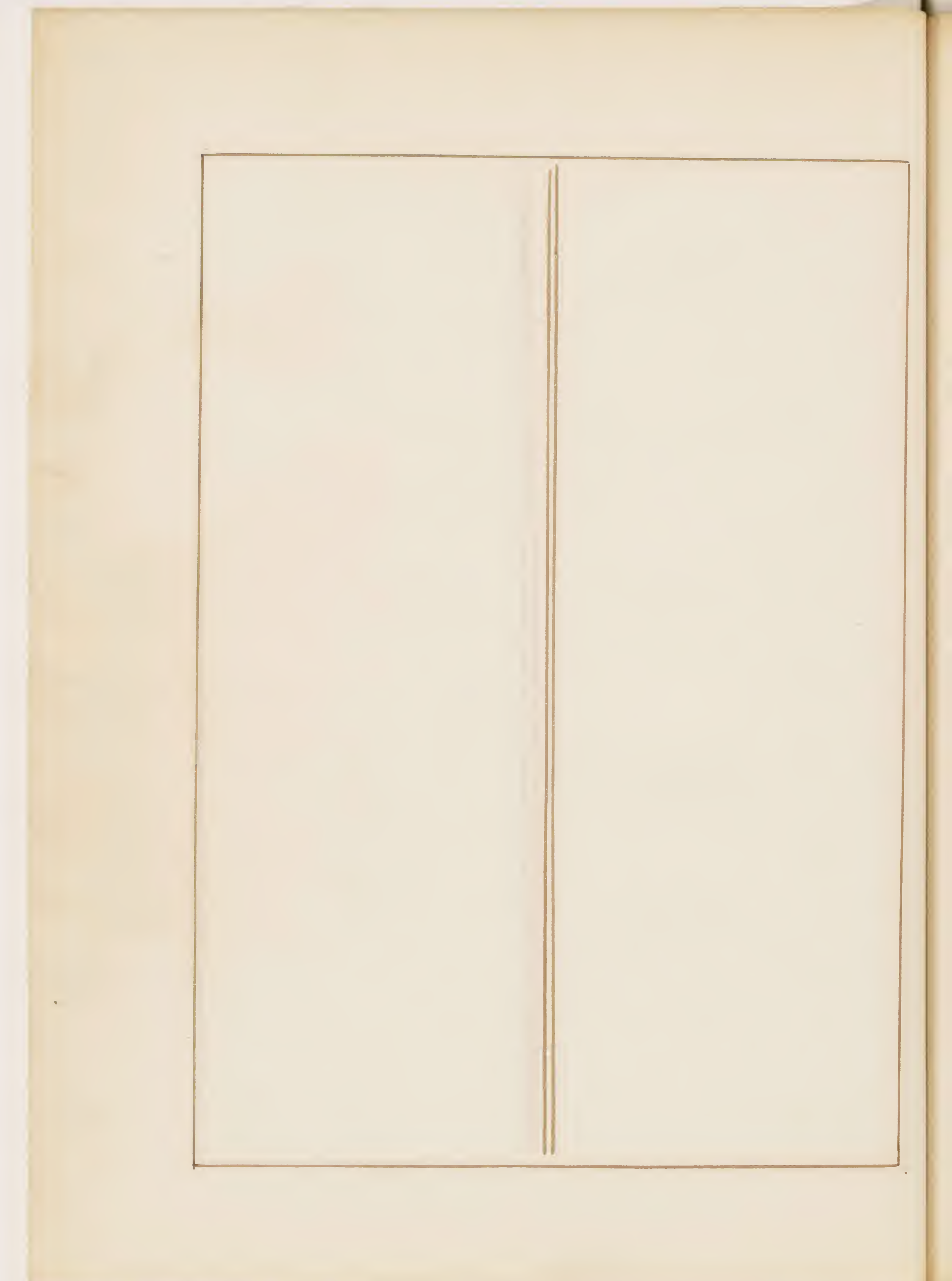

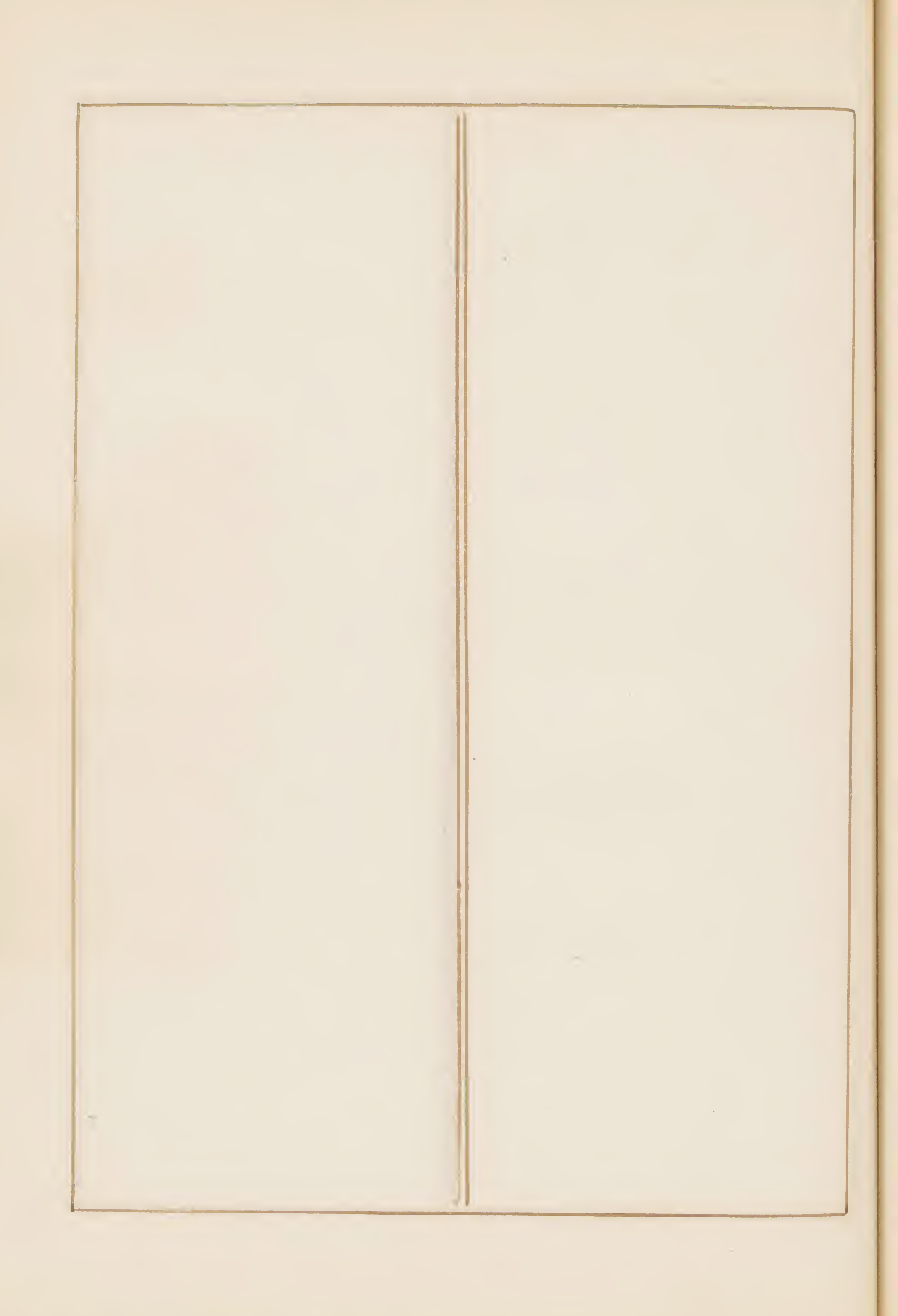

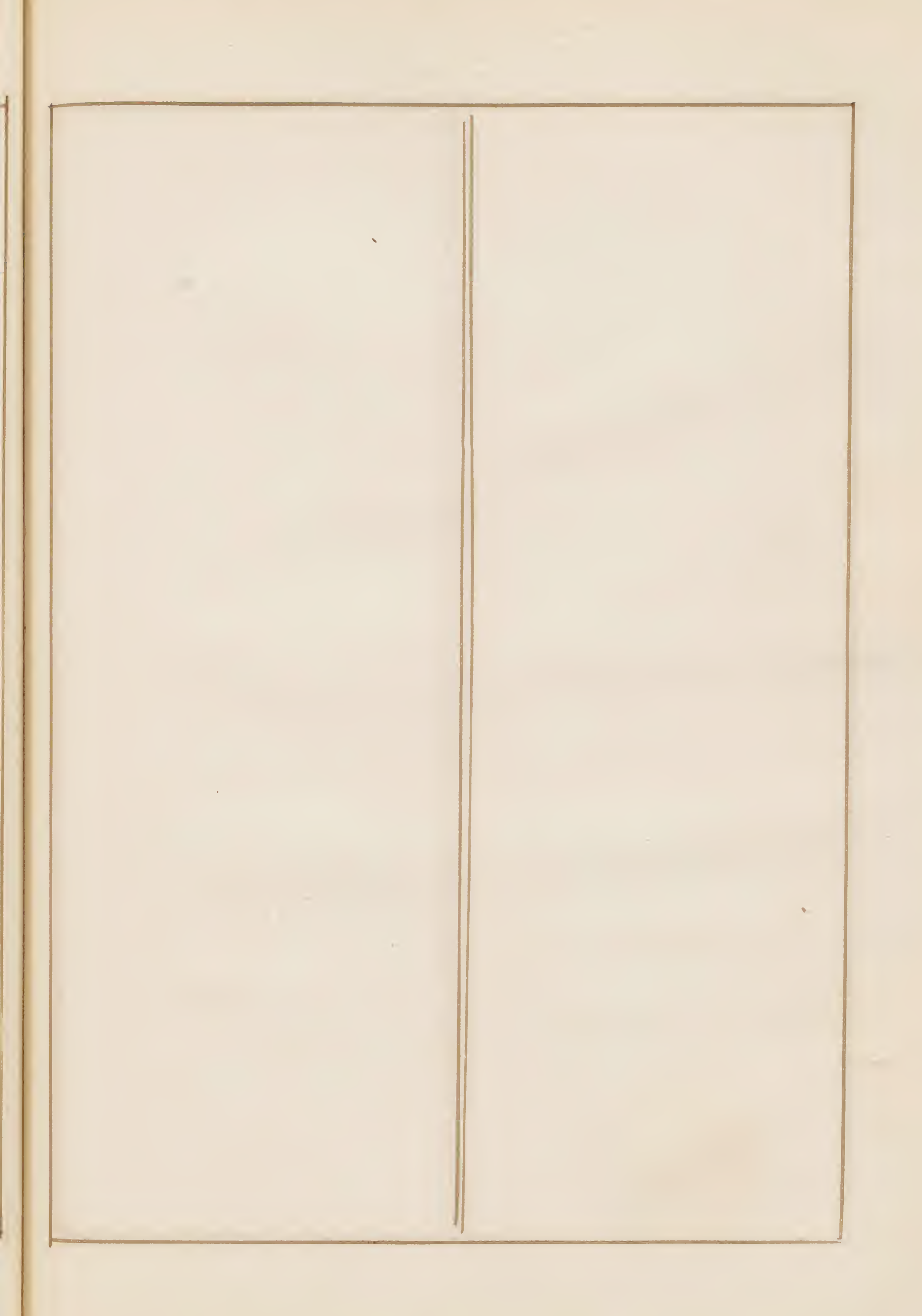

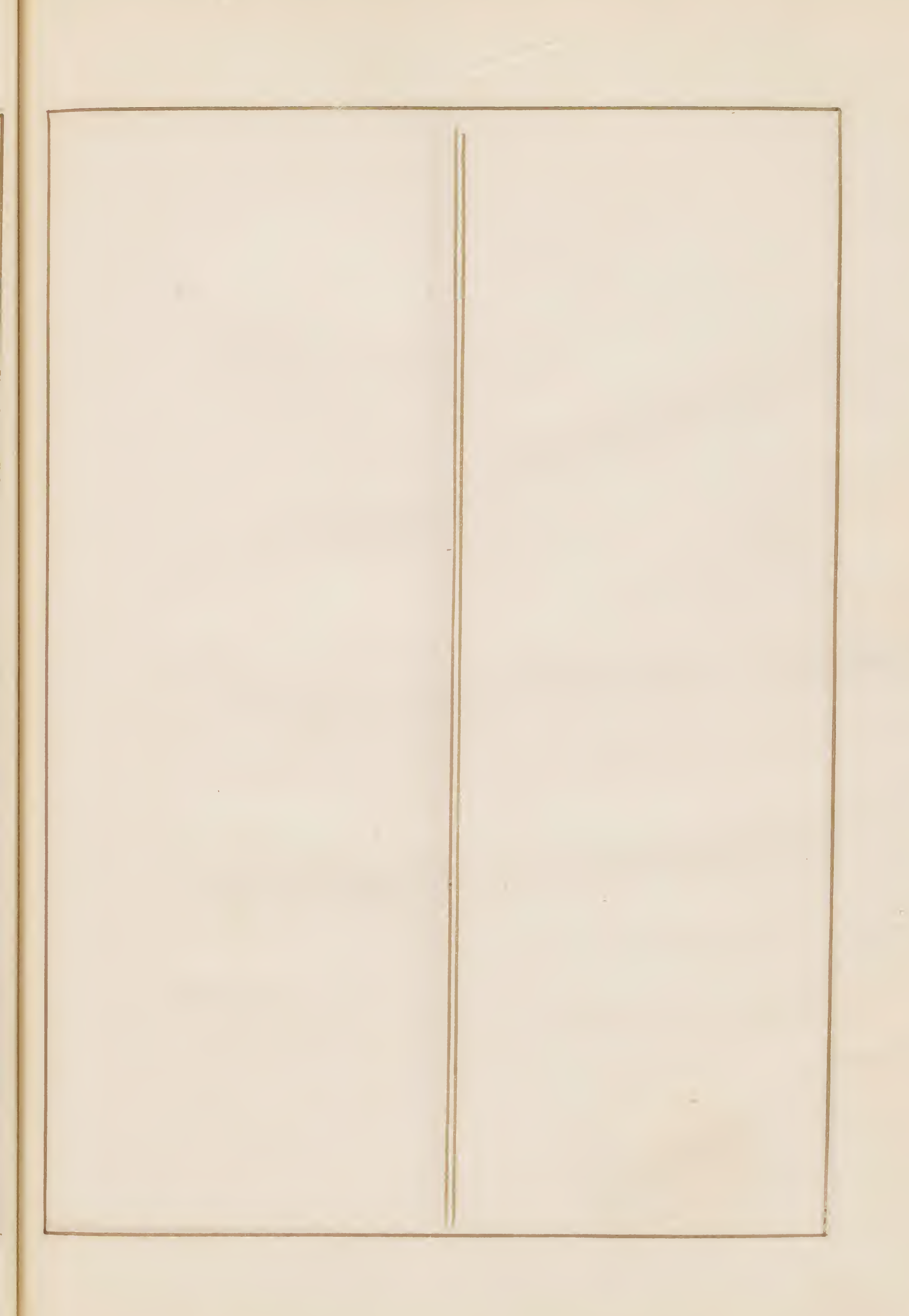

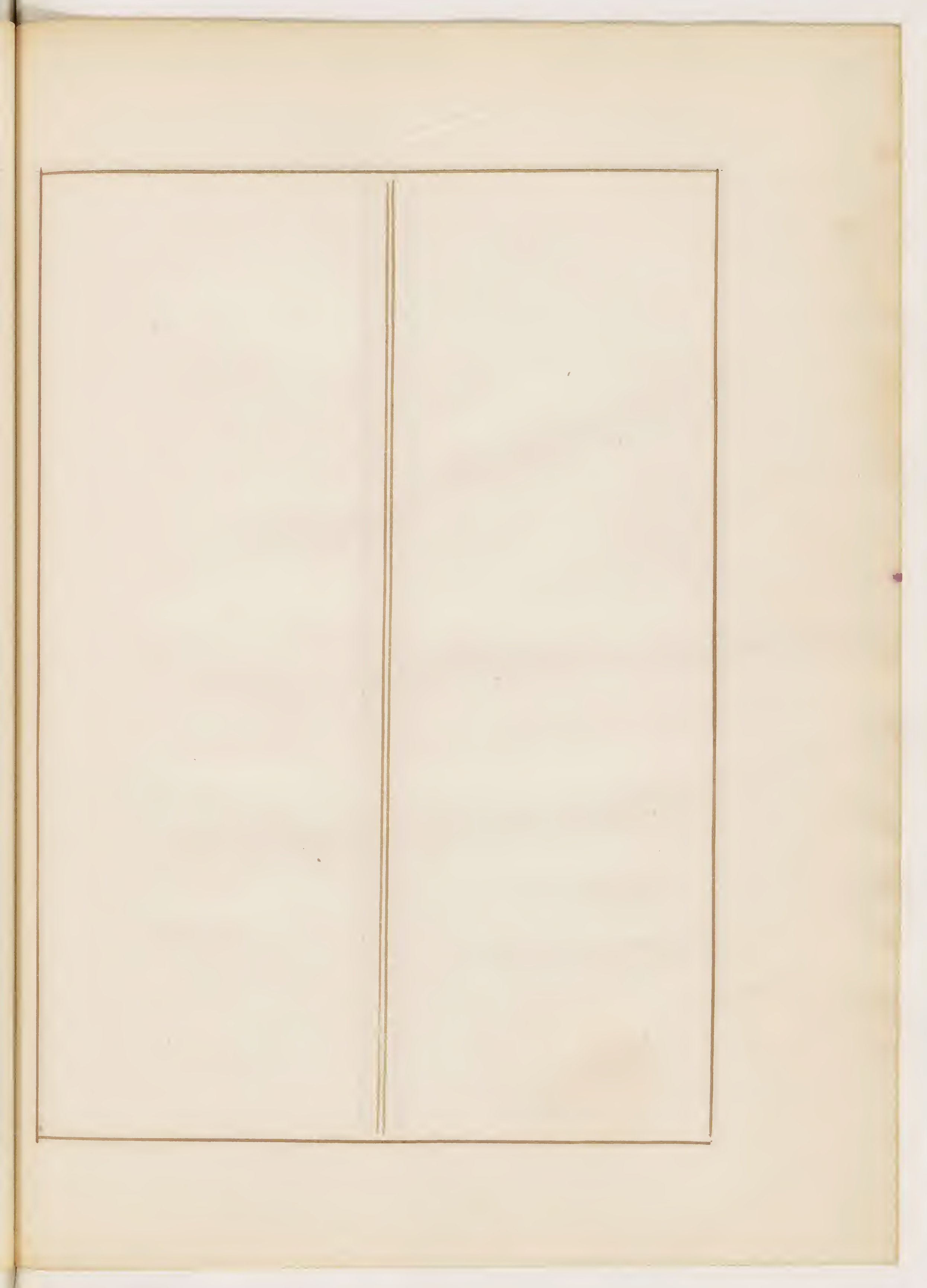

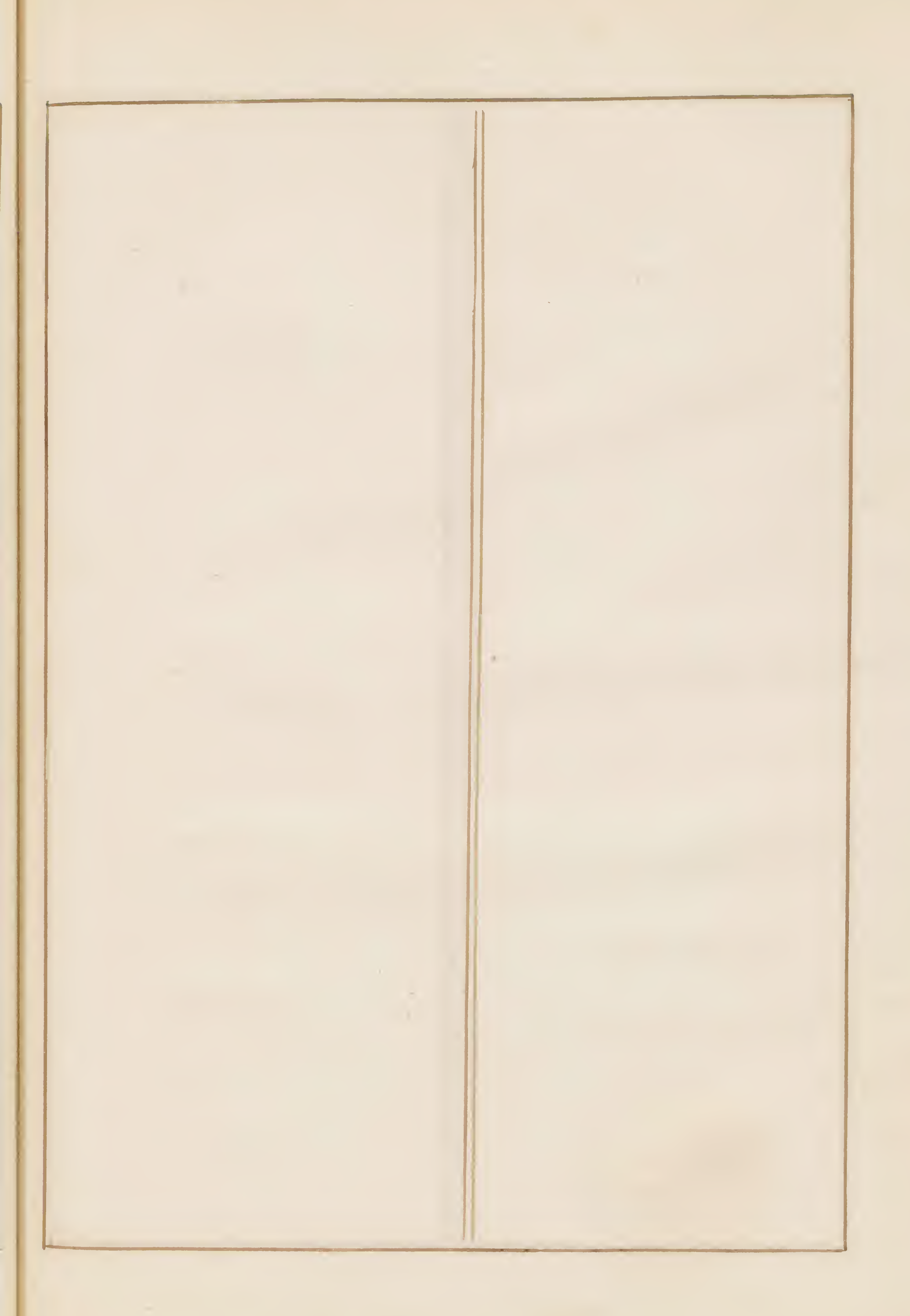

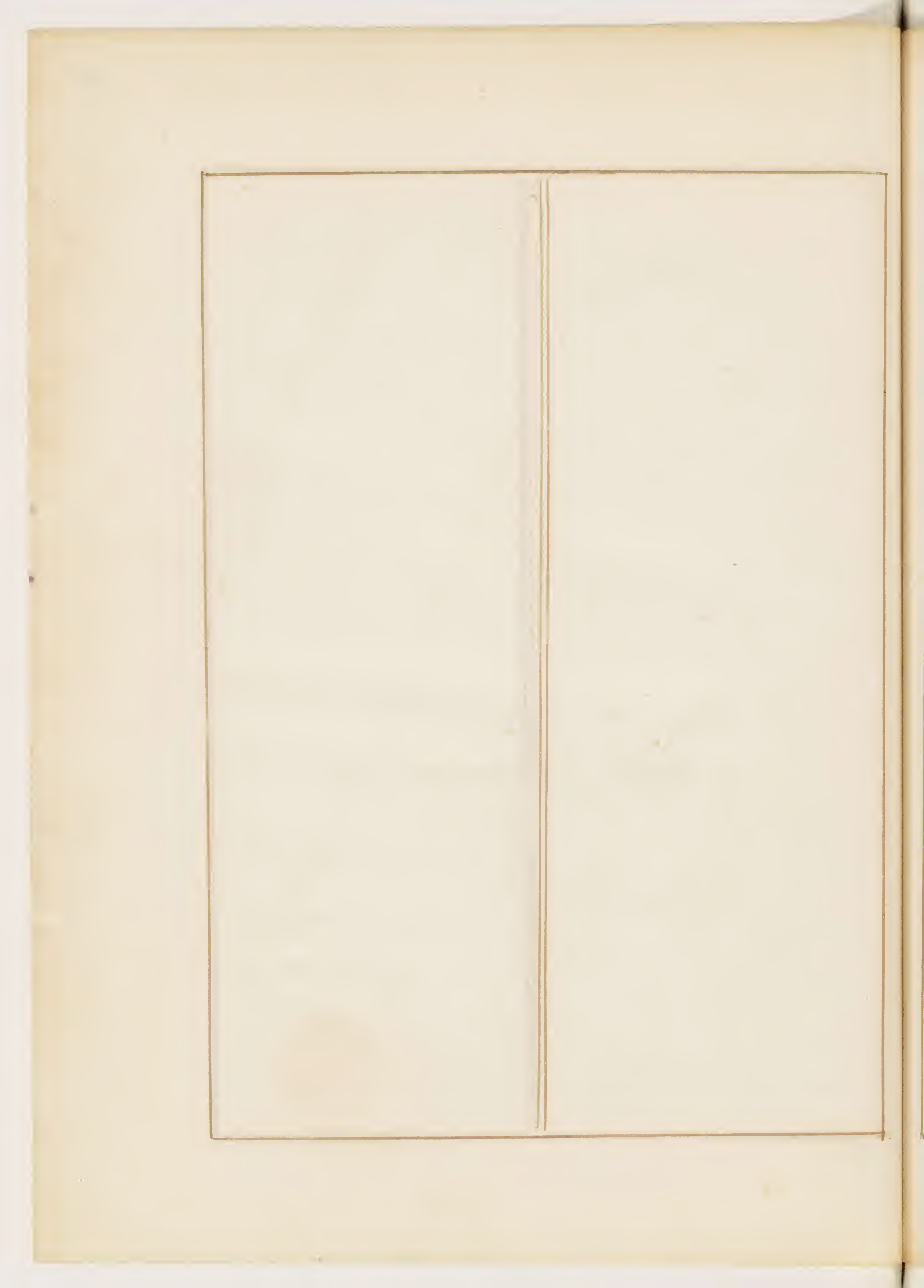

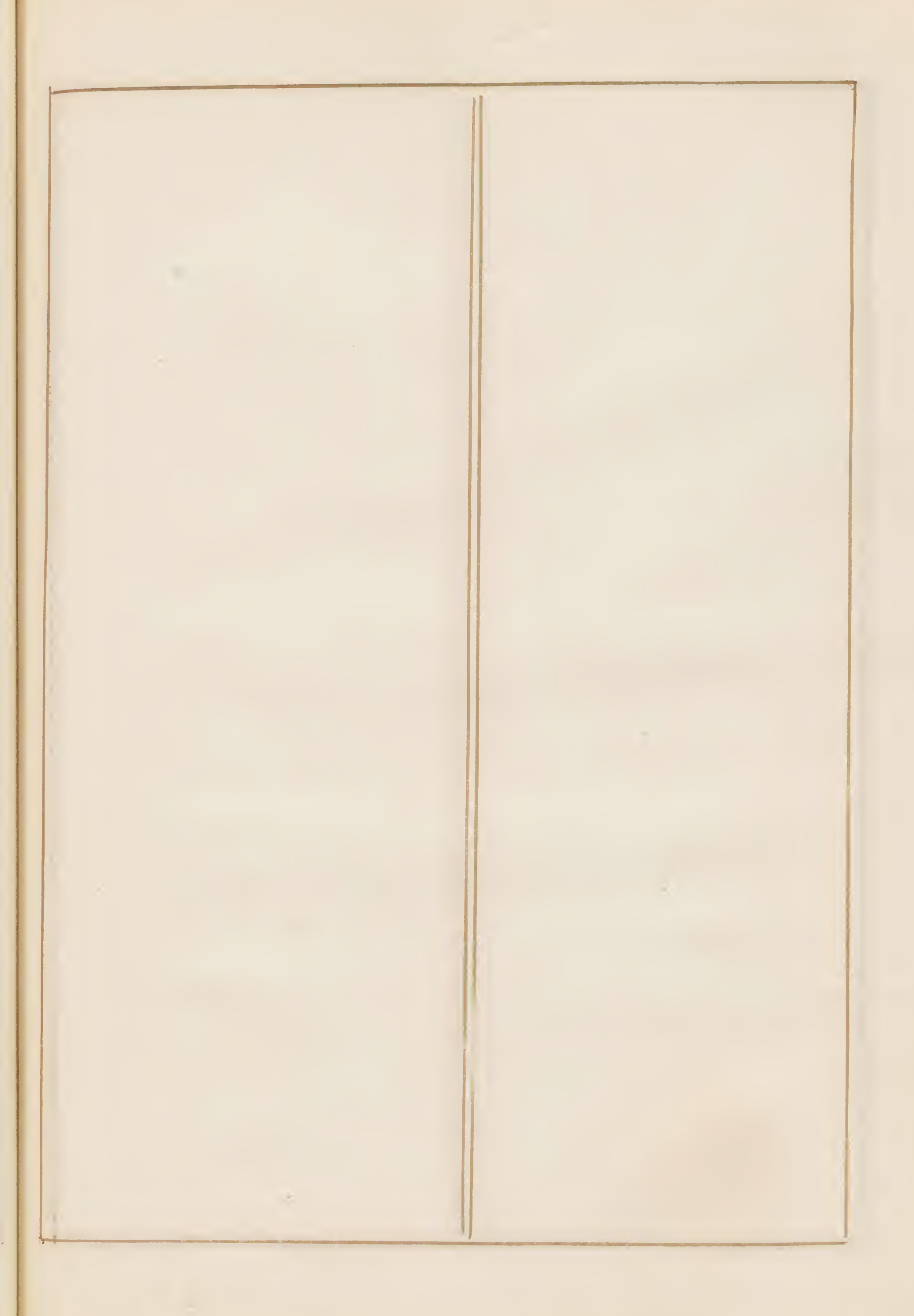

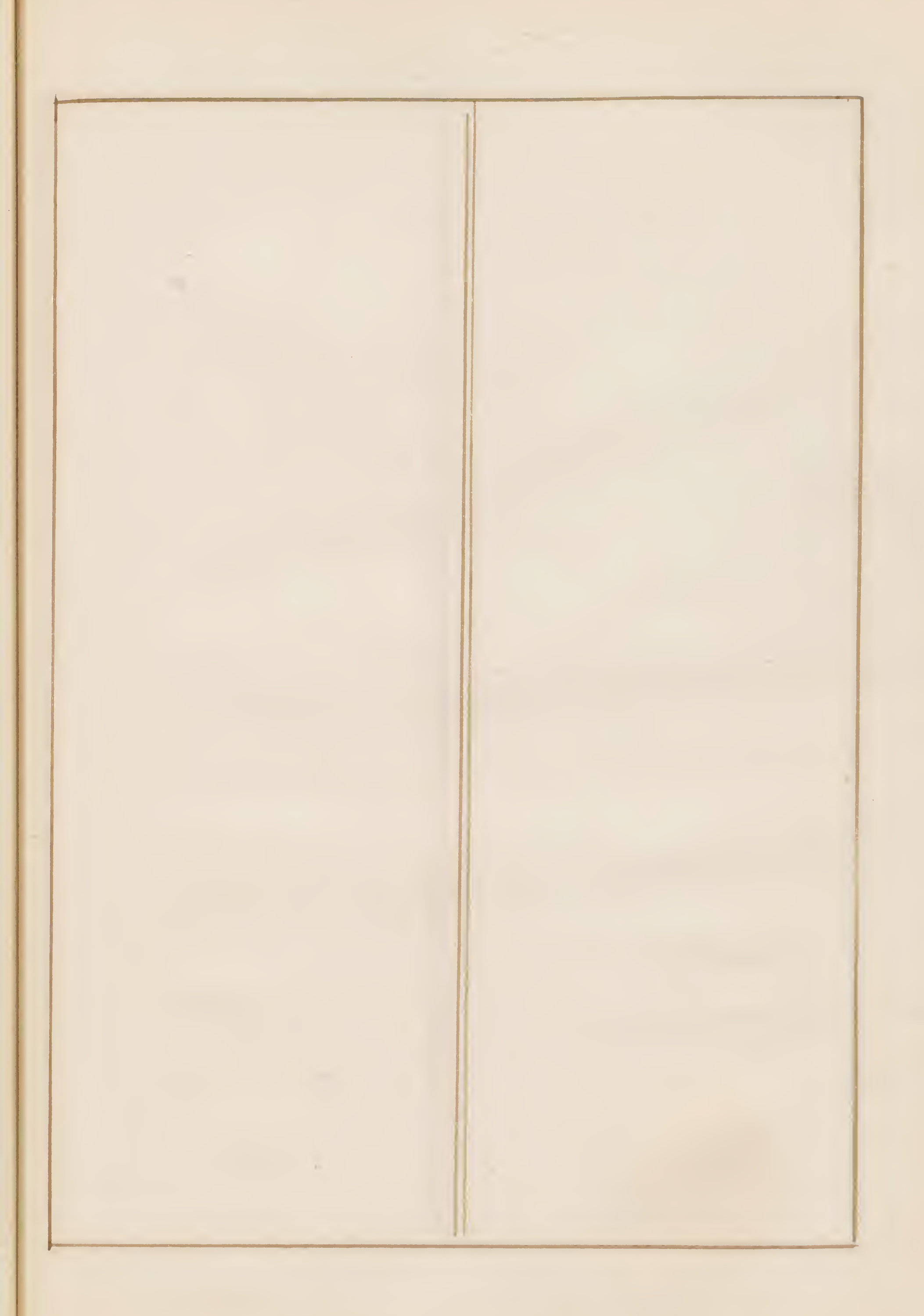

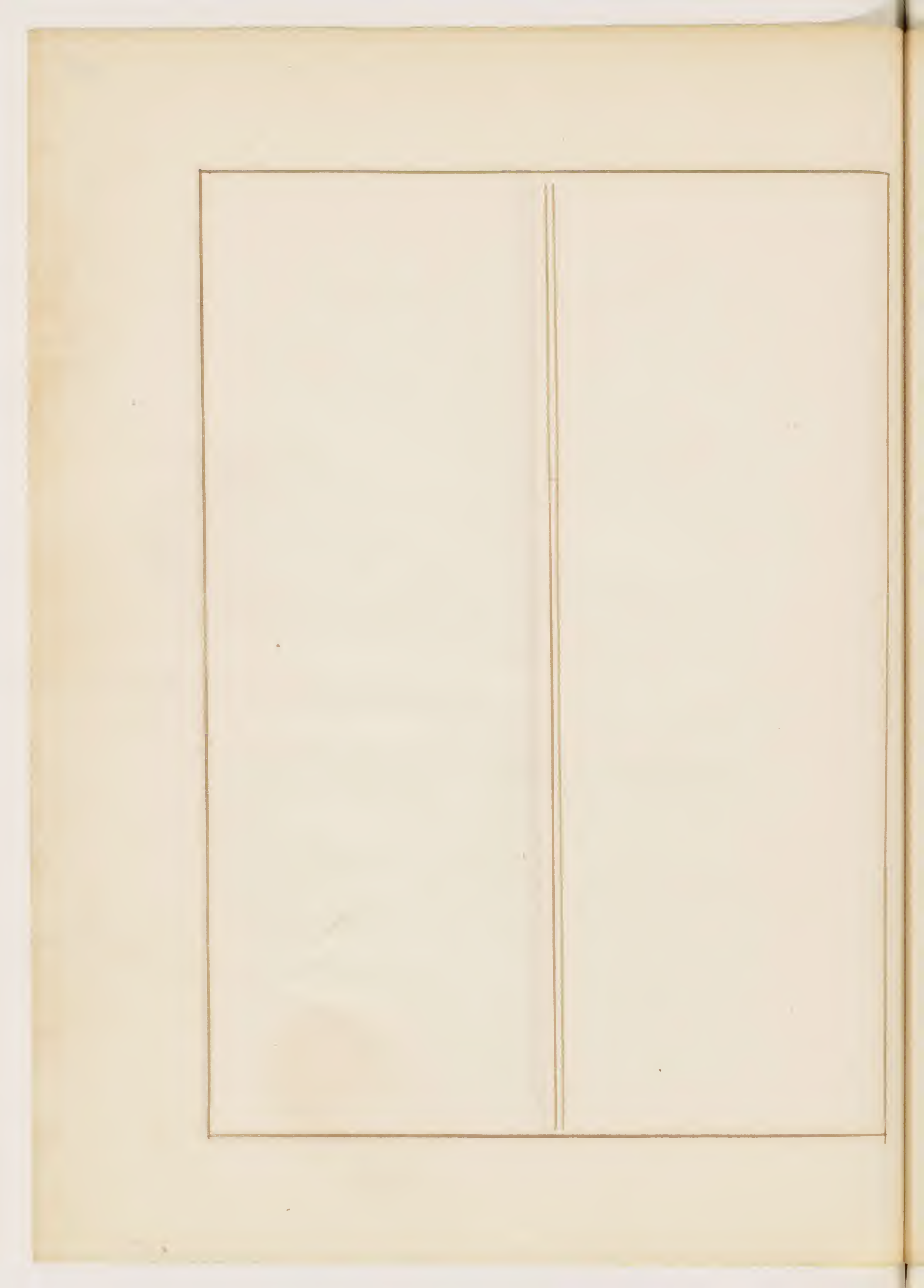

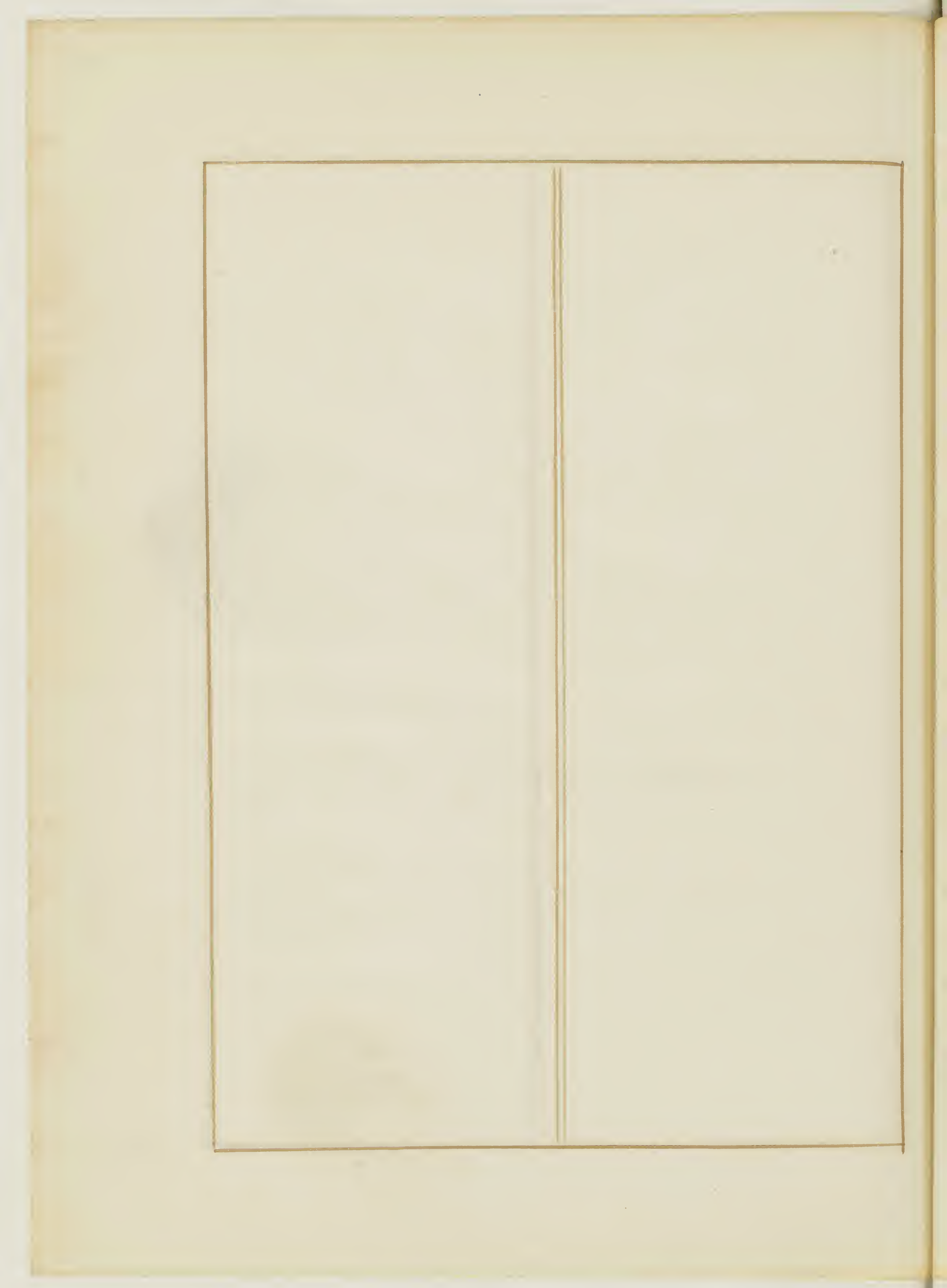

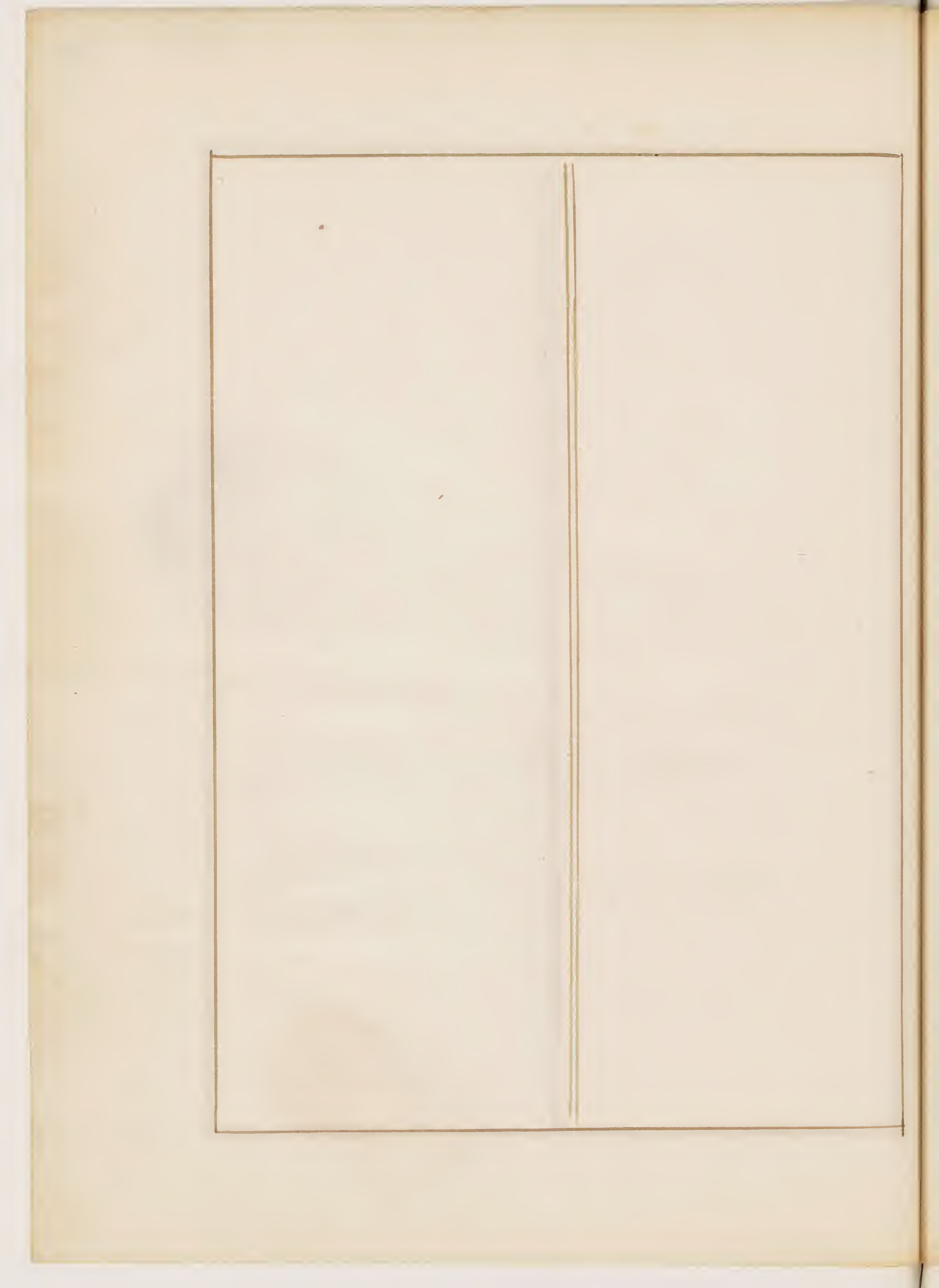

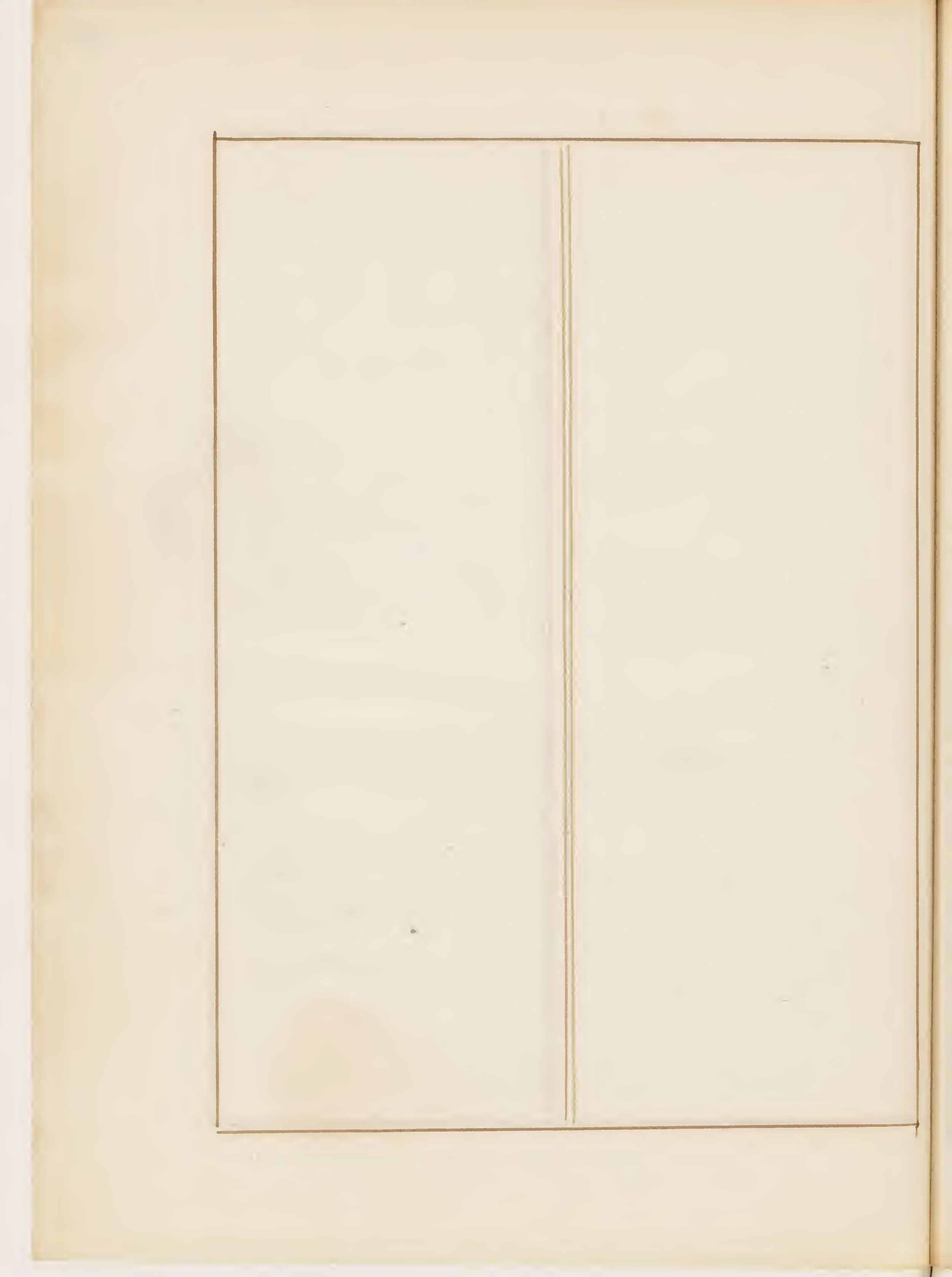

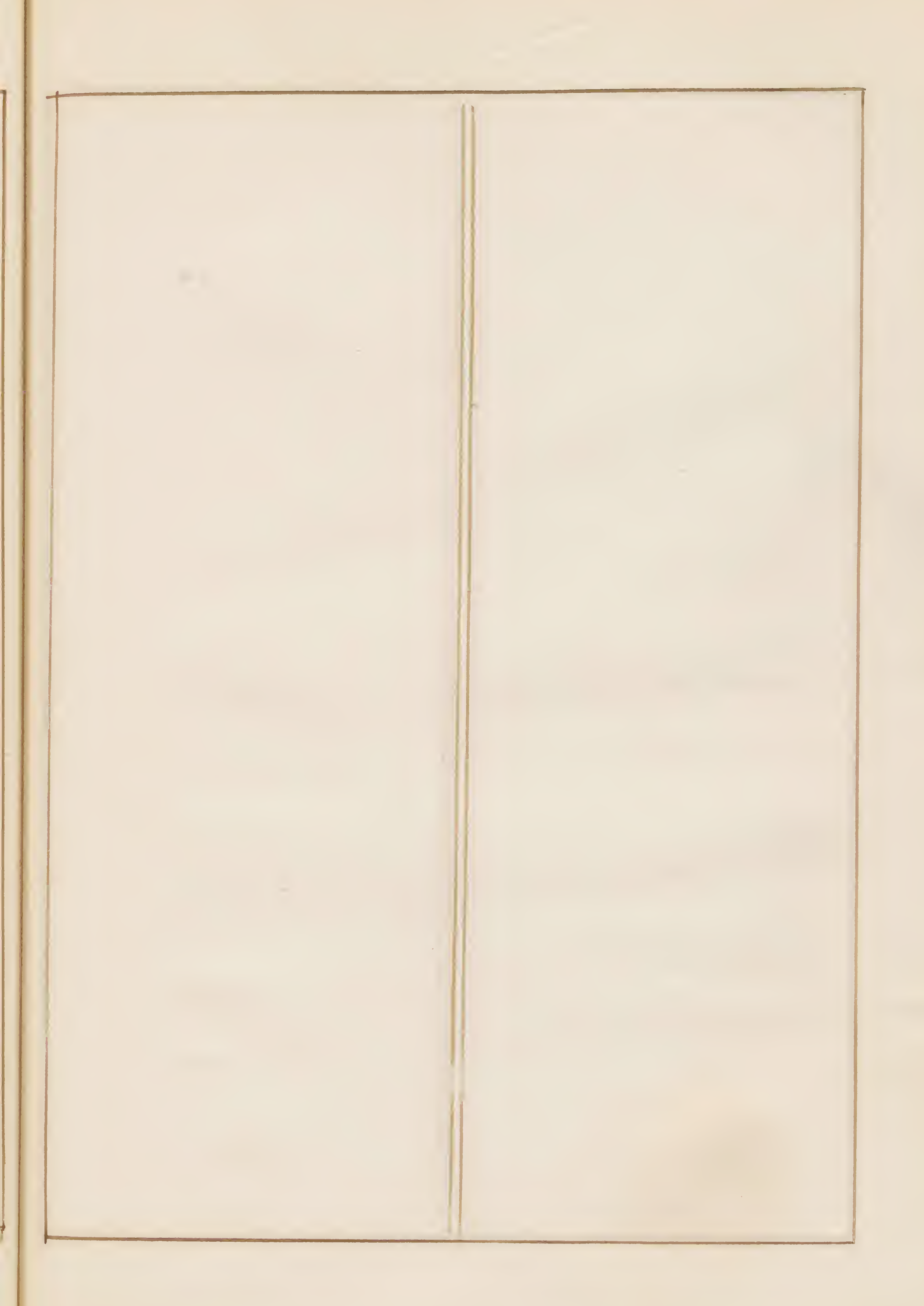

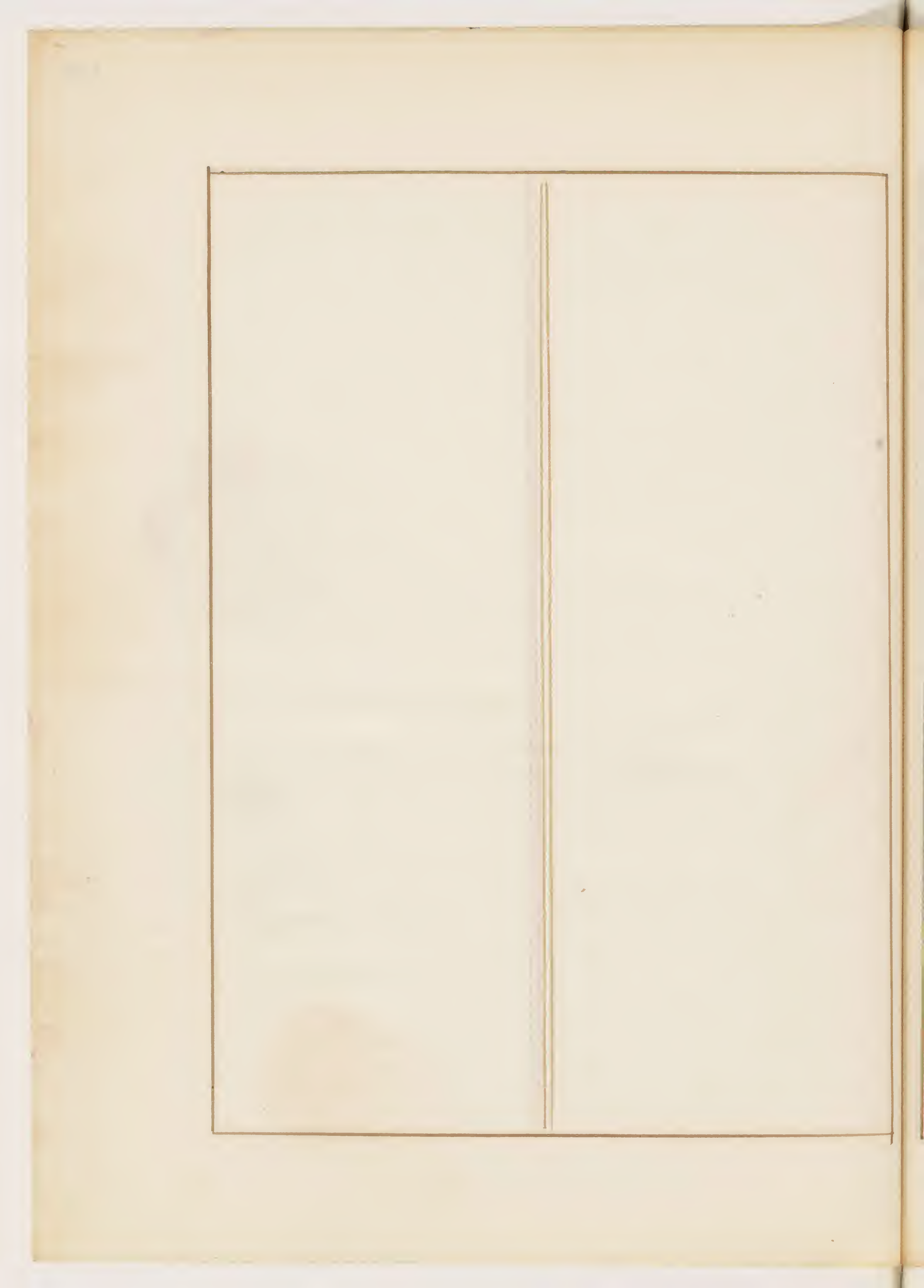

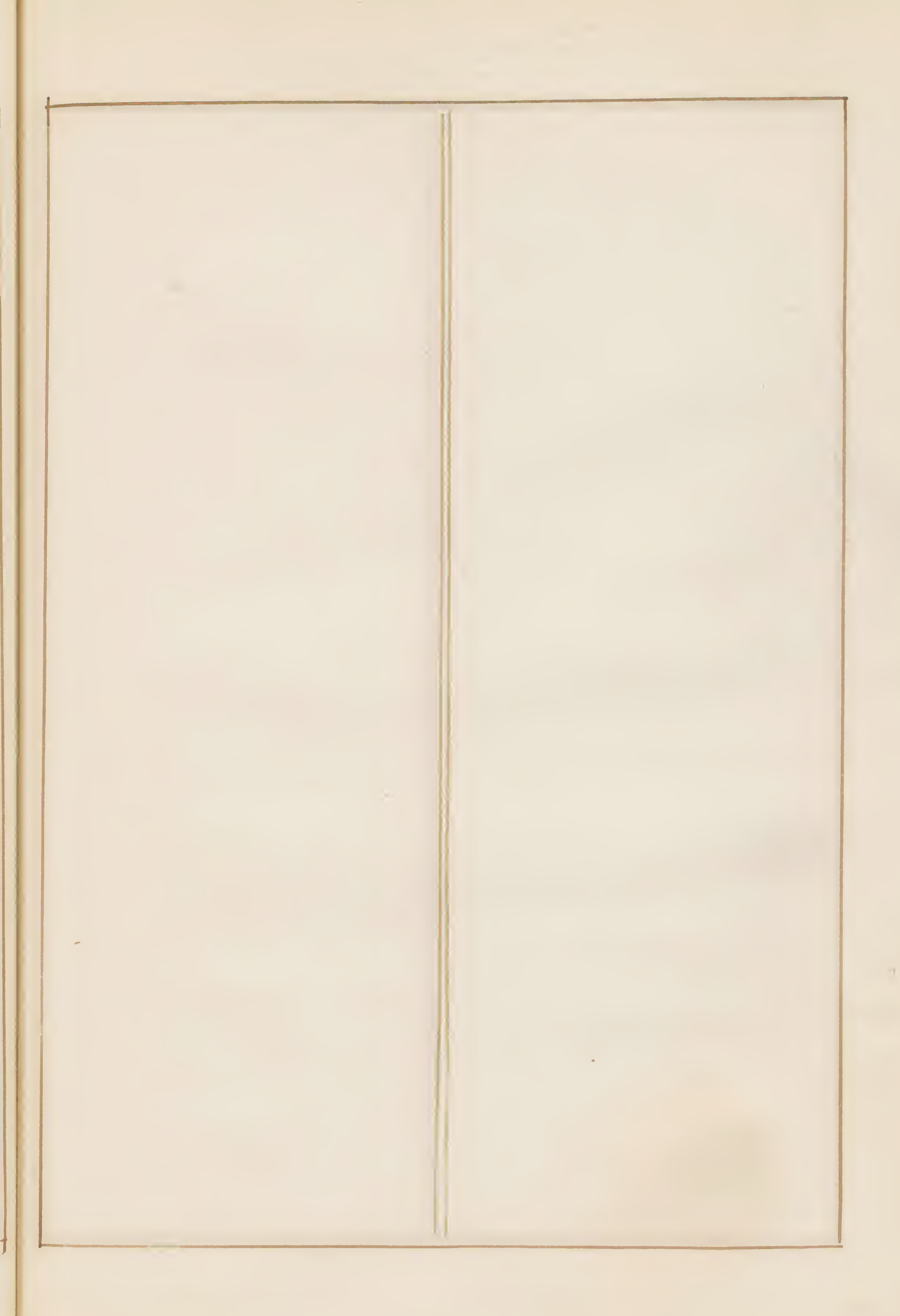

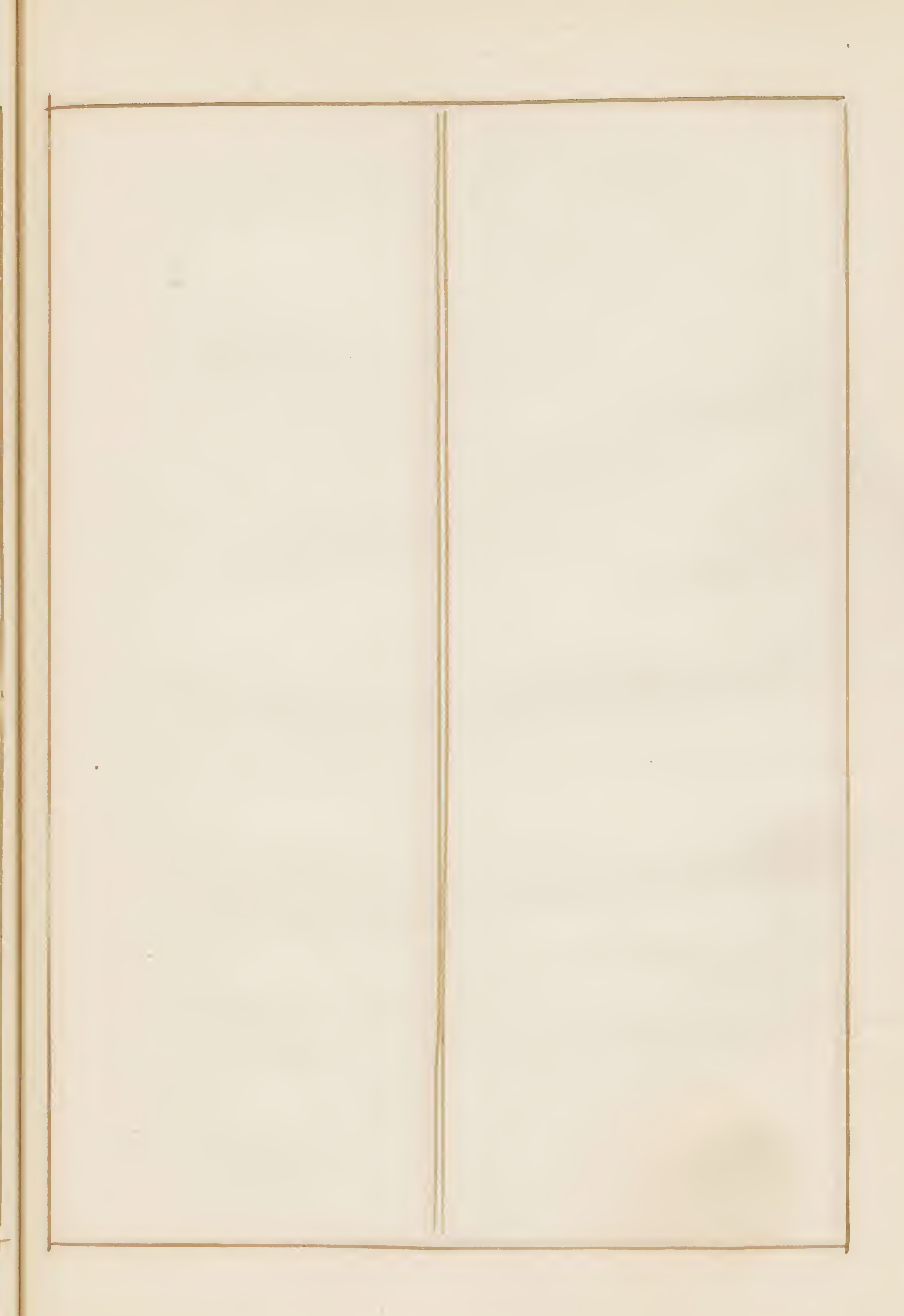

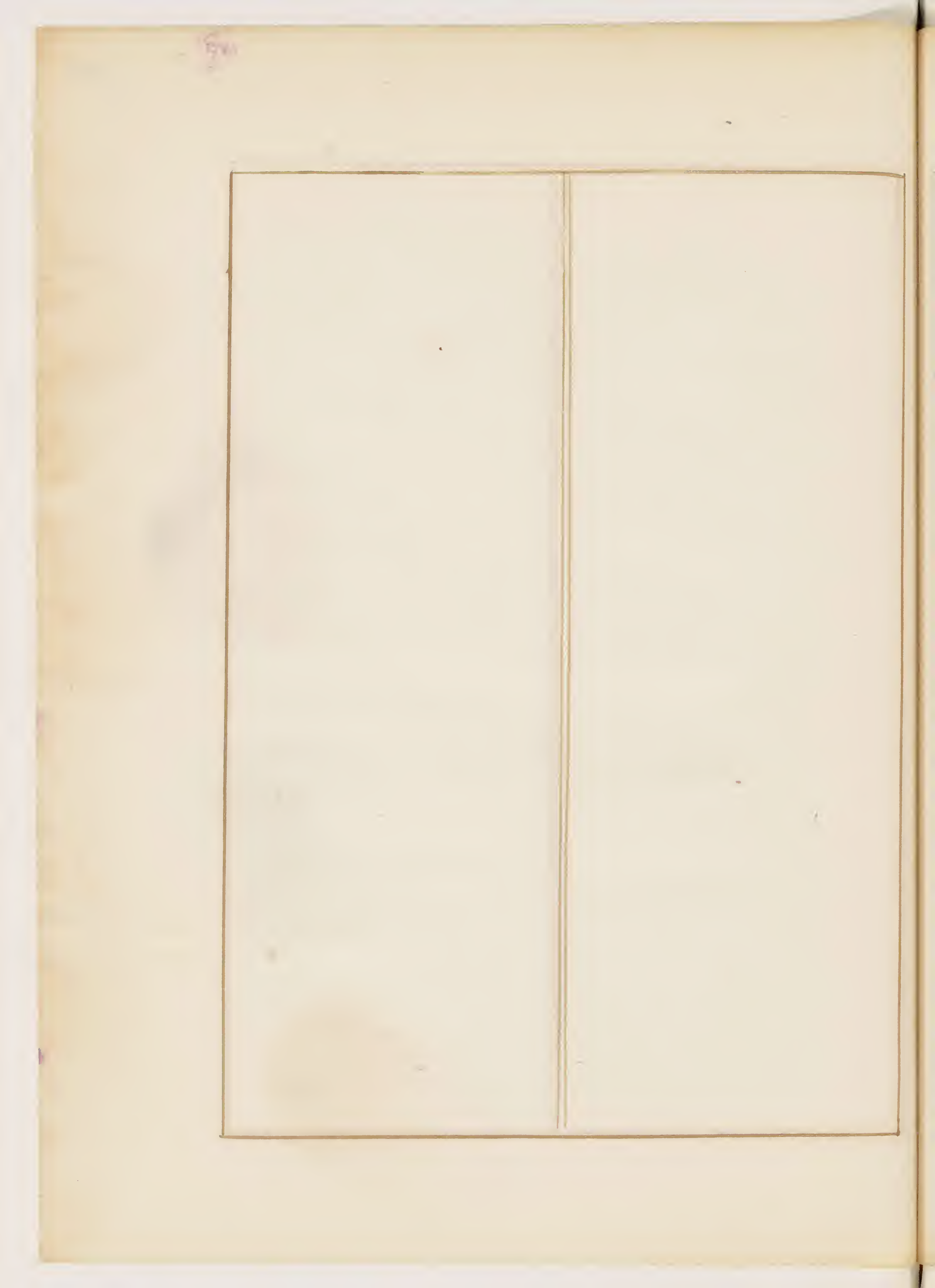

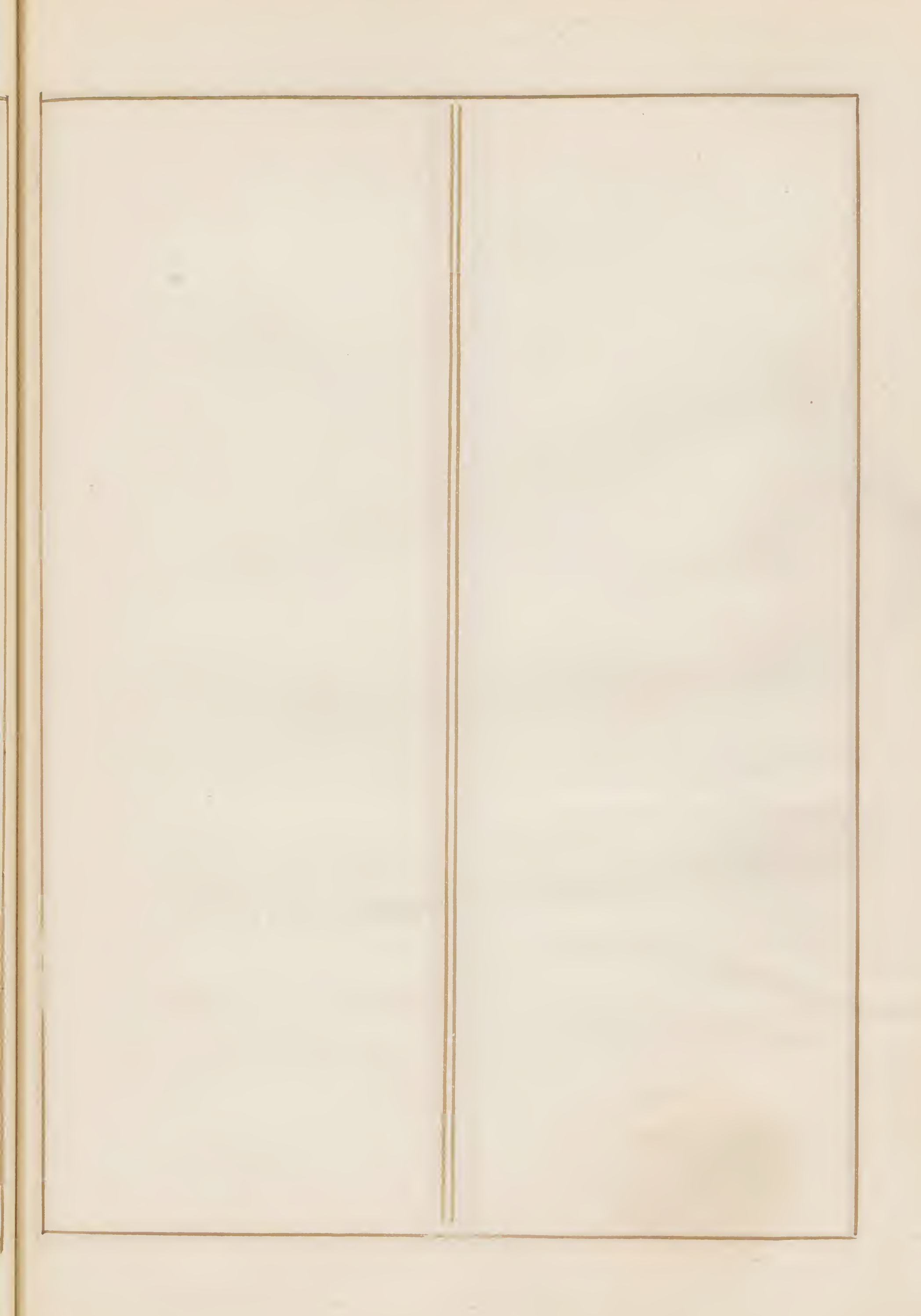

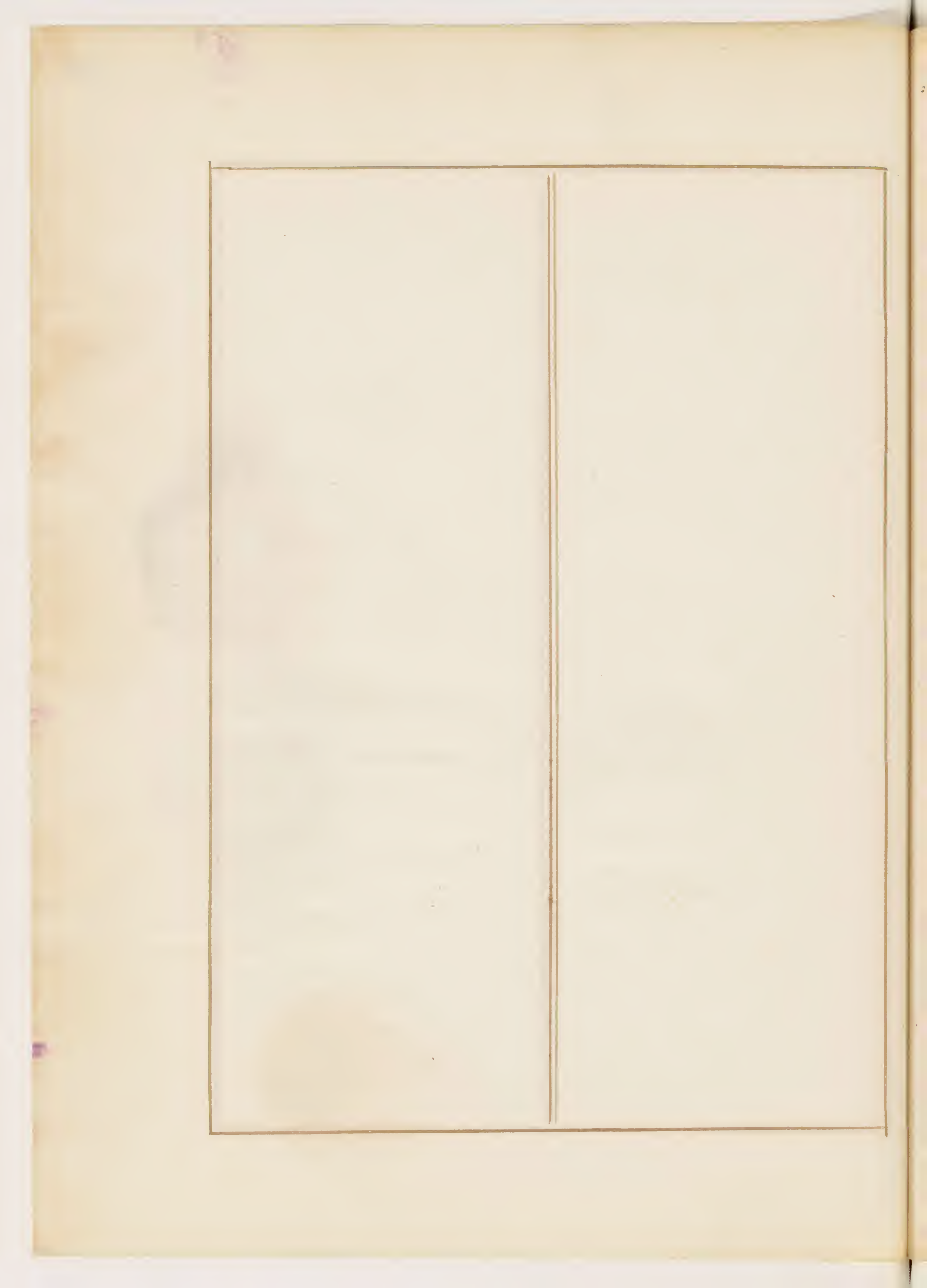

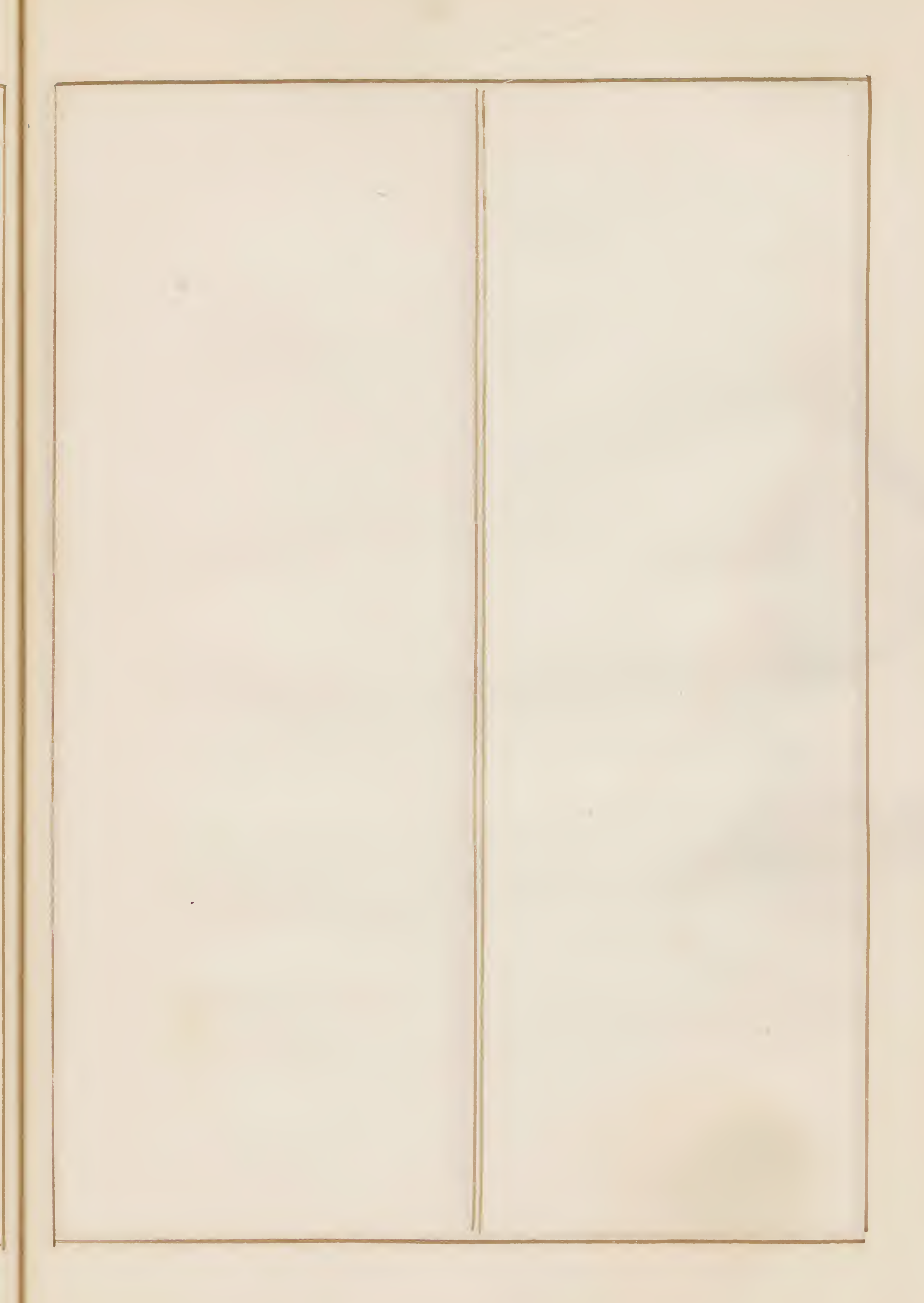

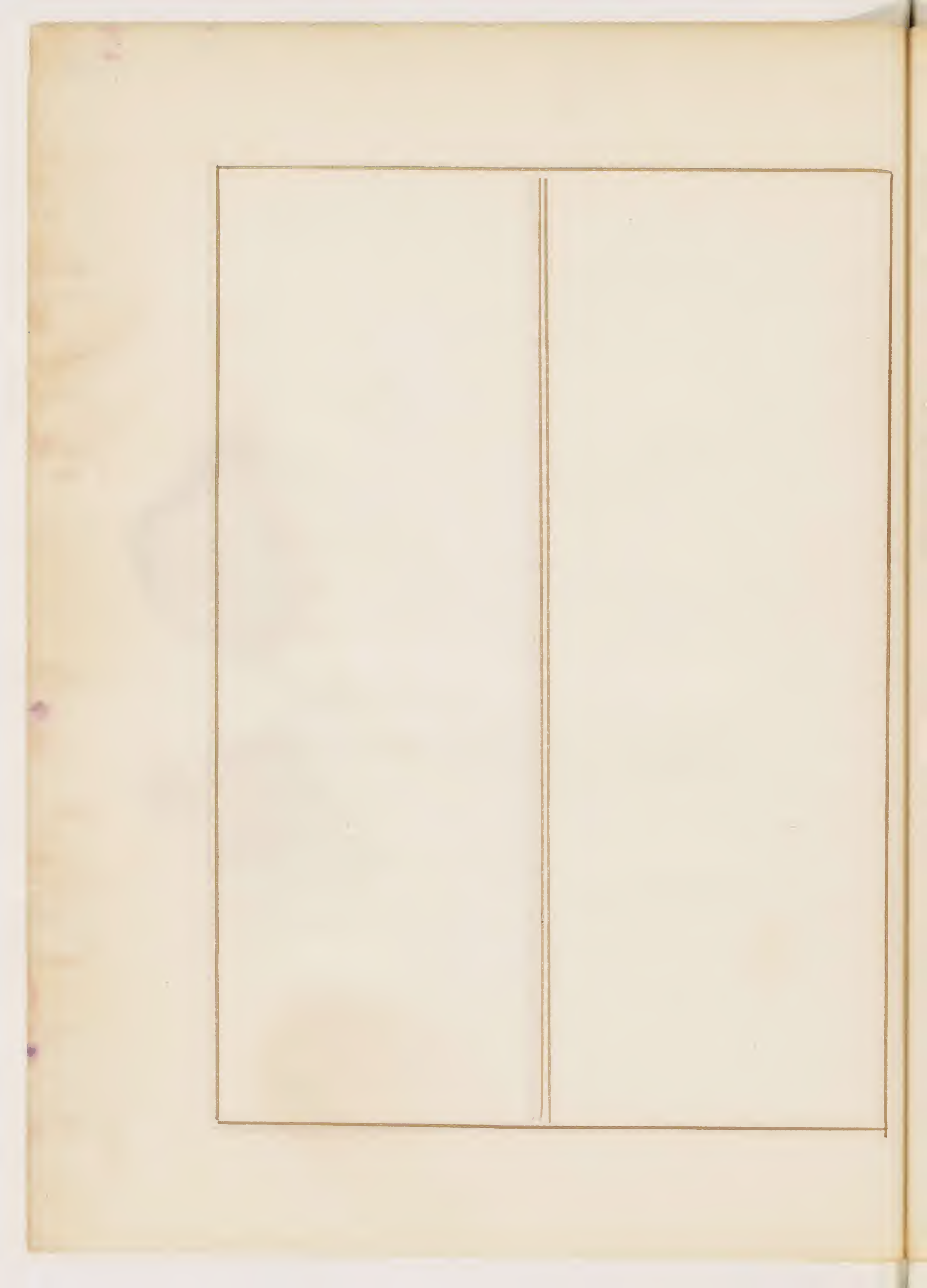

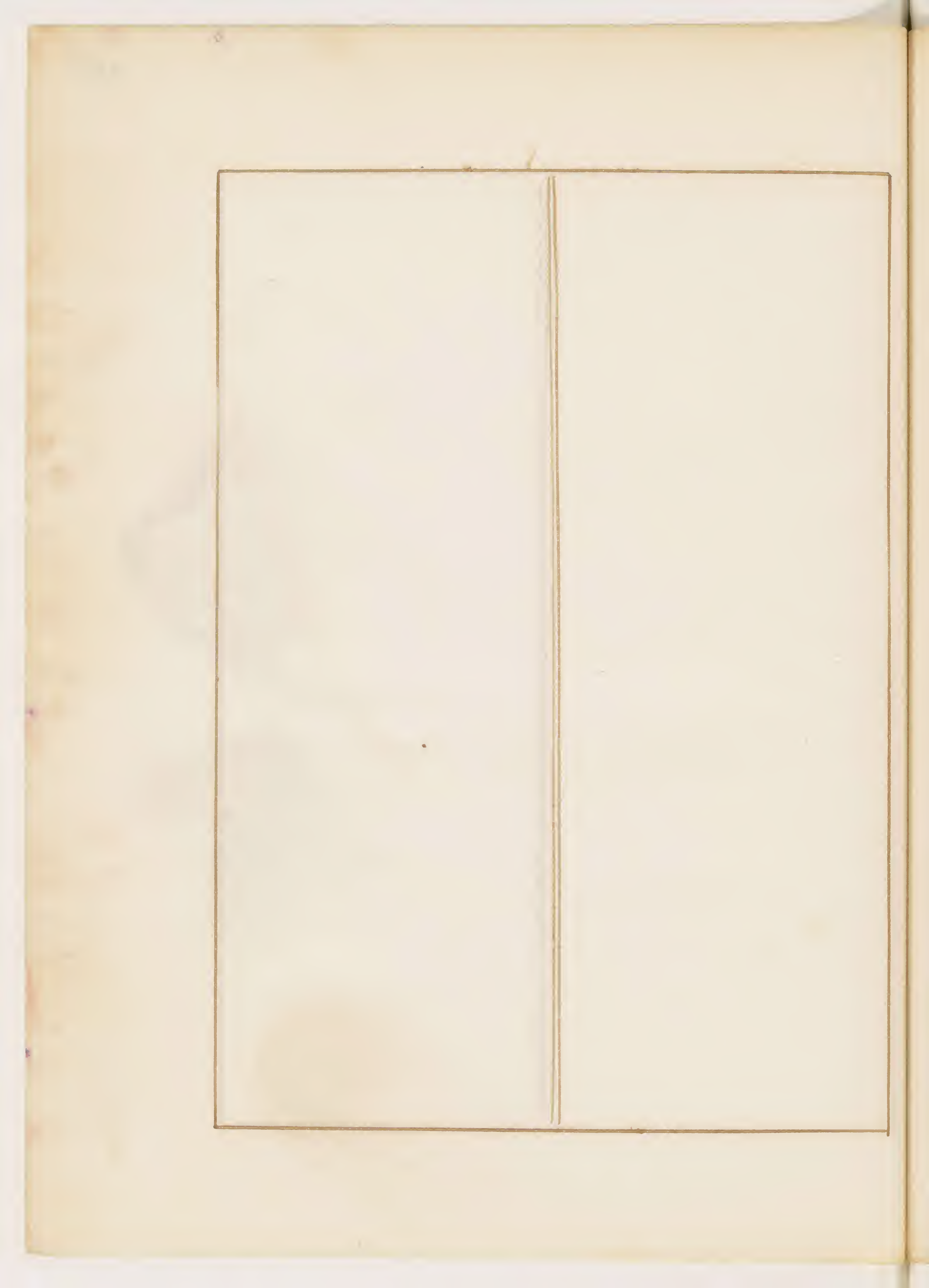

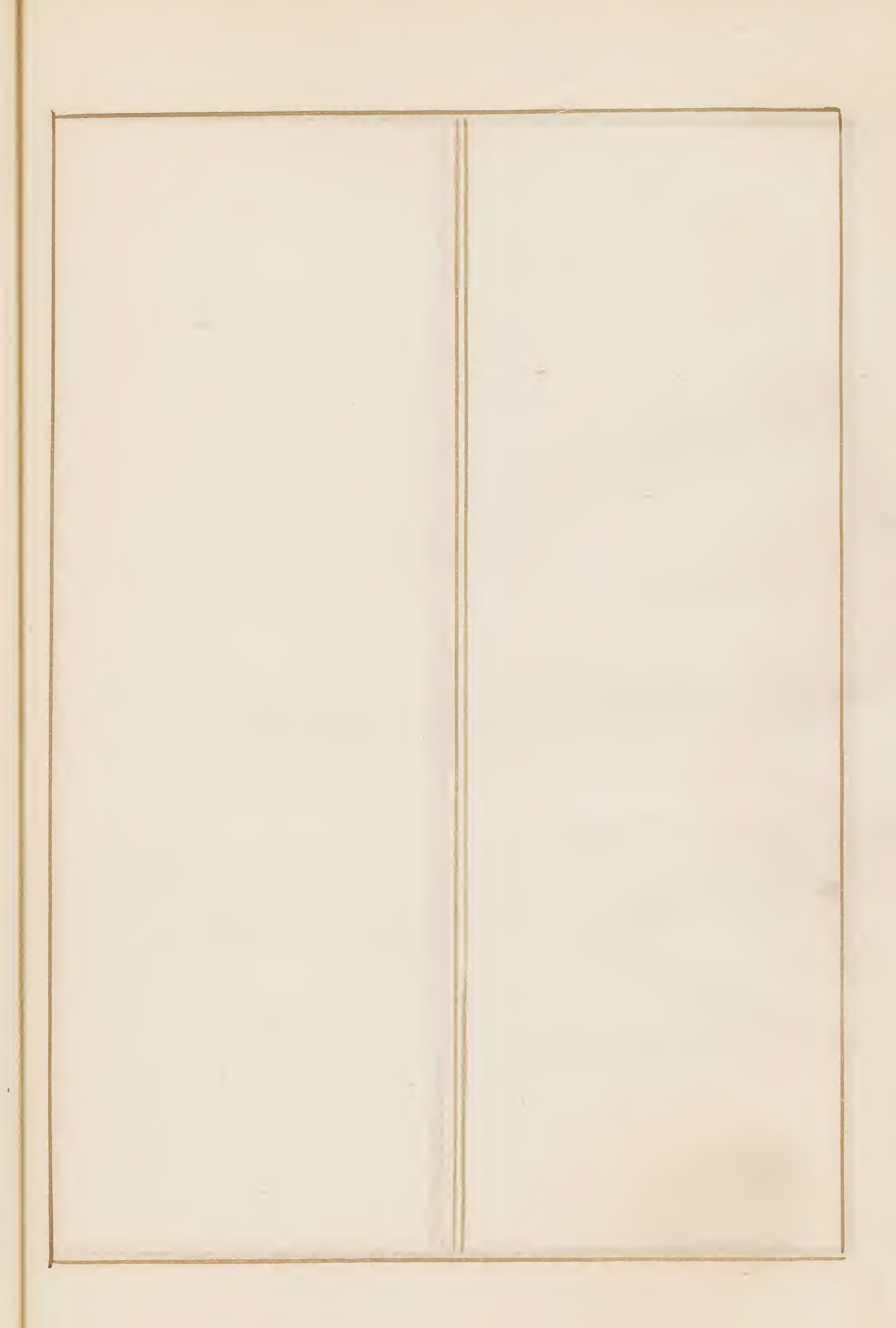

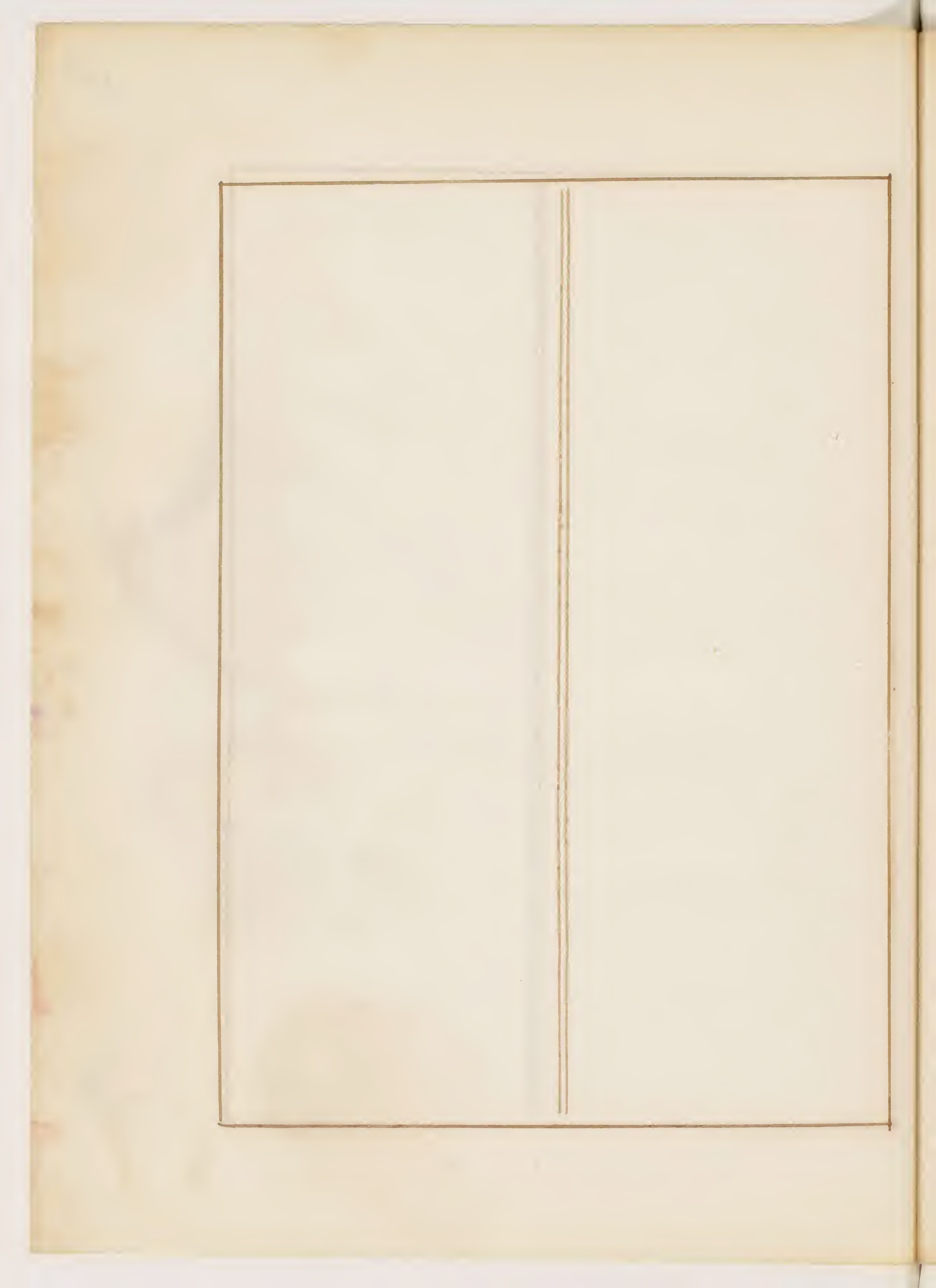

144

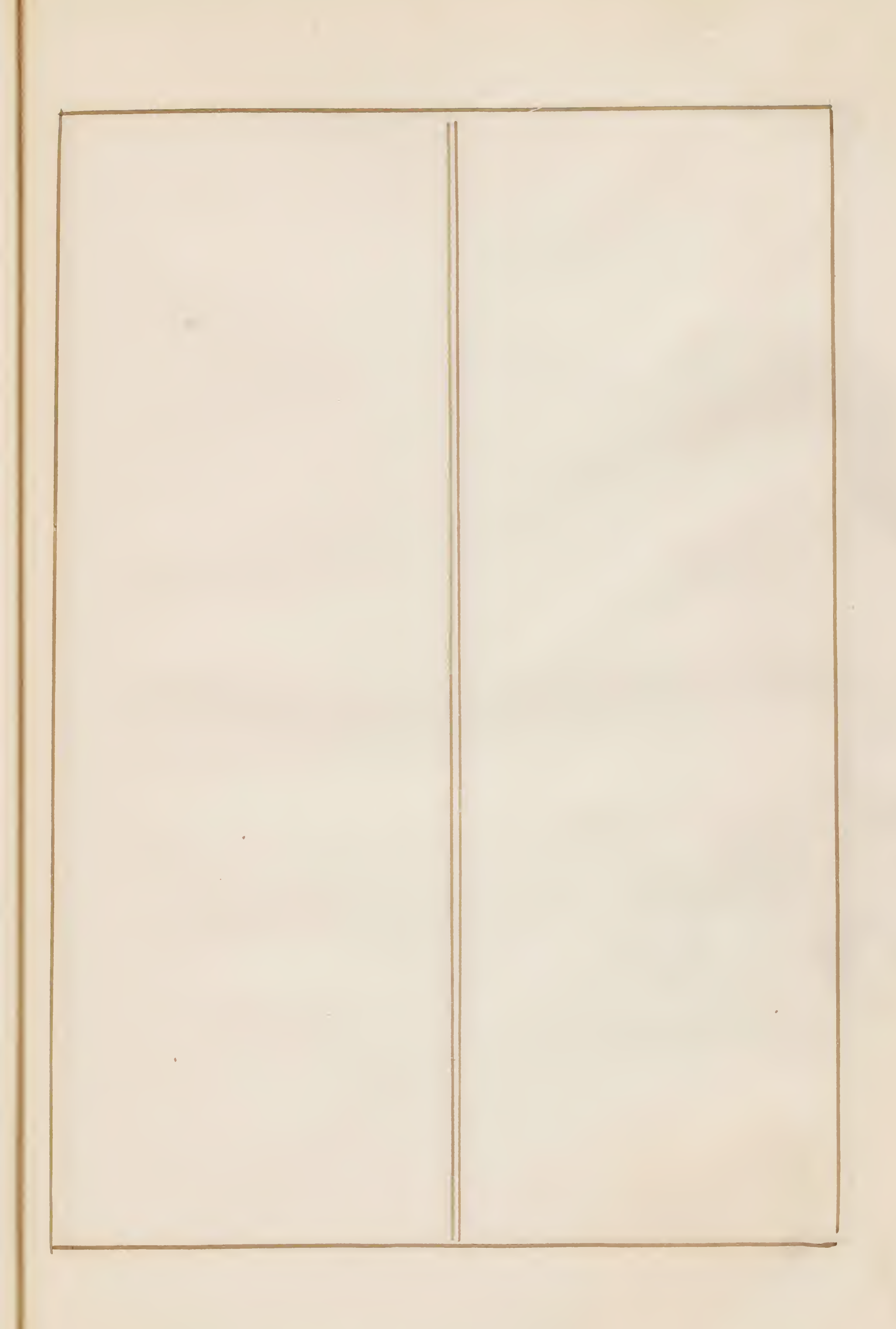

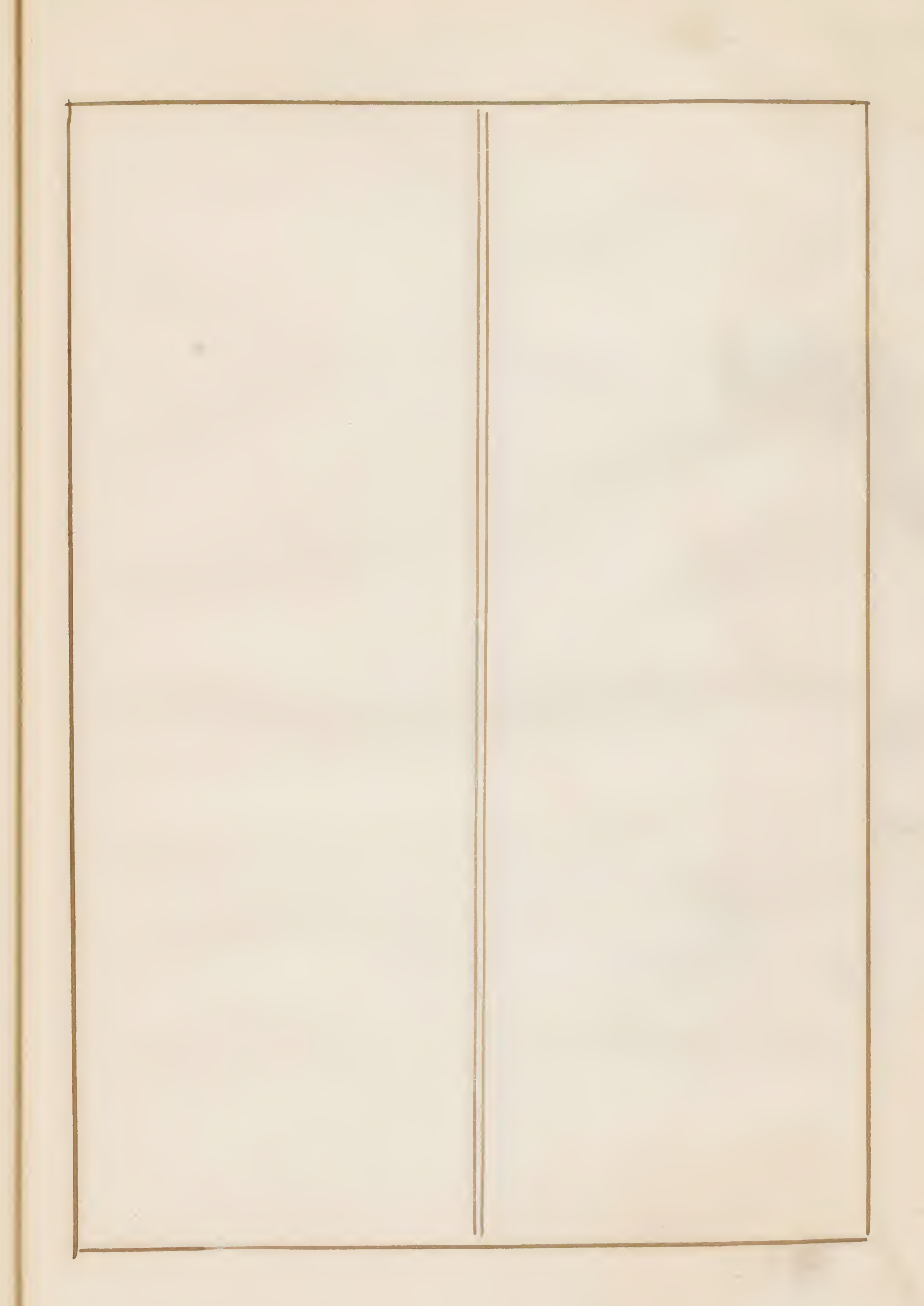

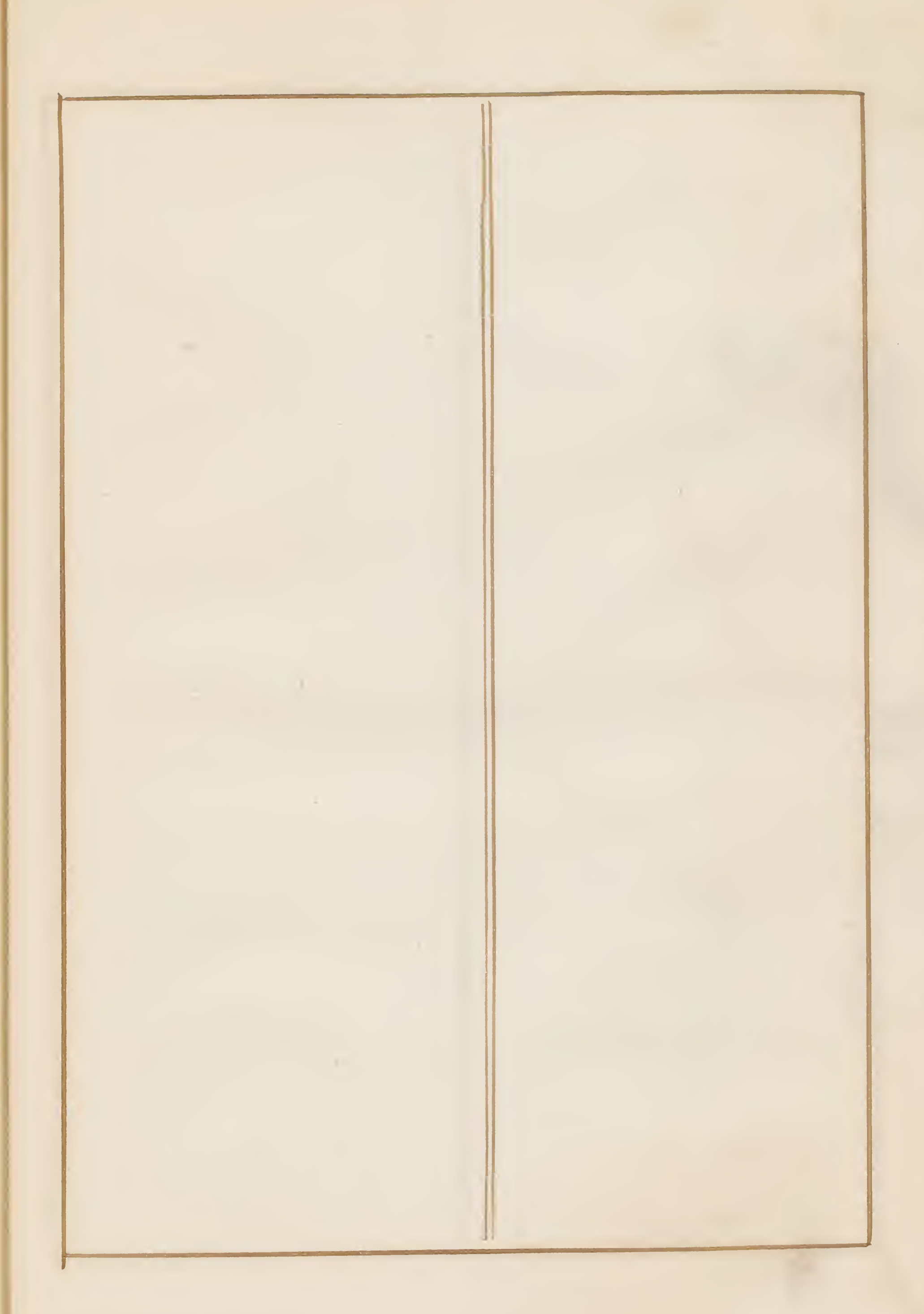

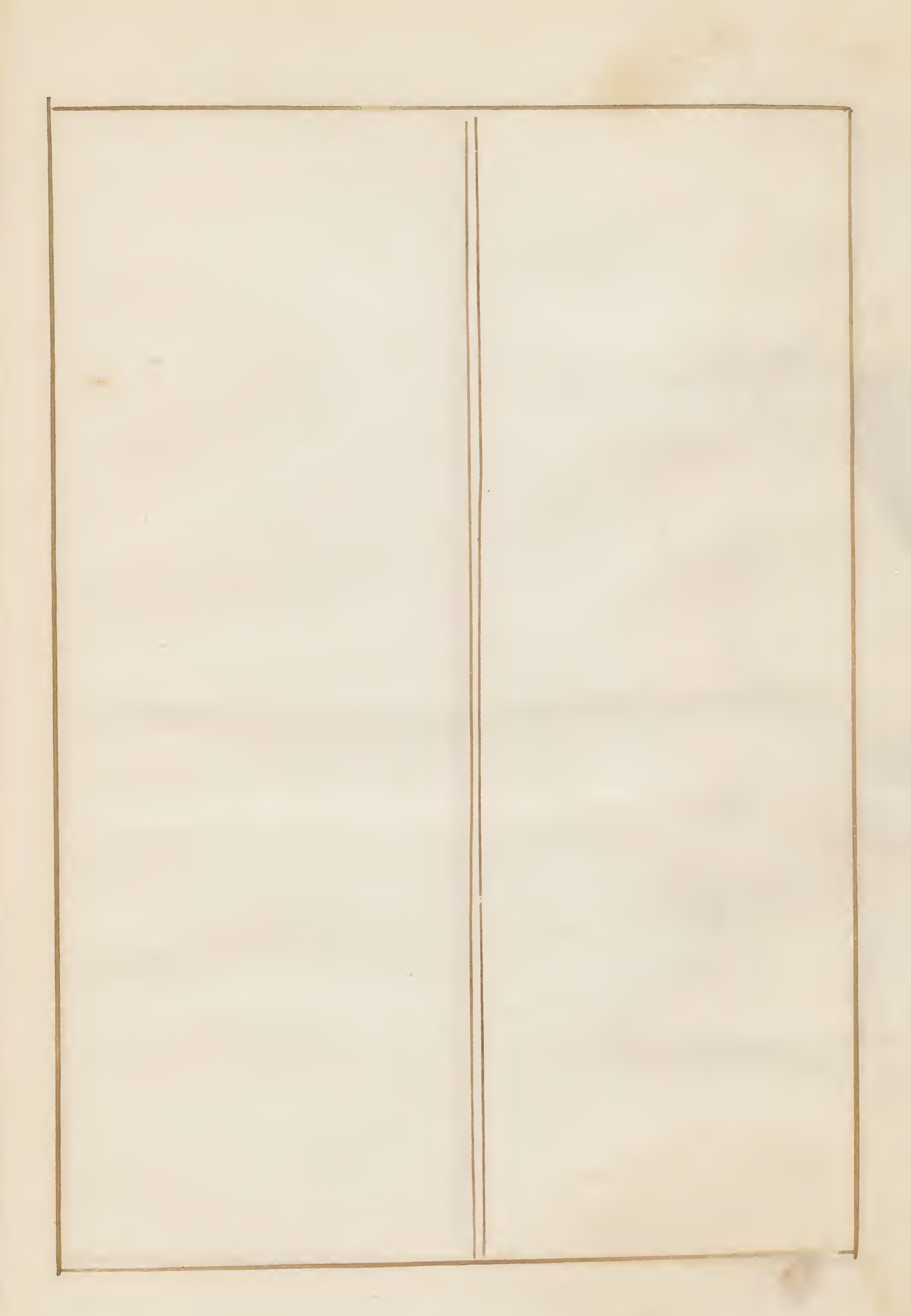

No 2

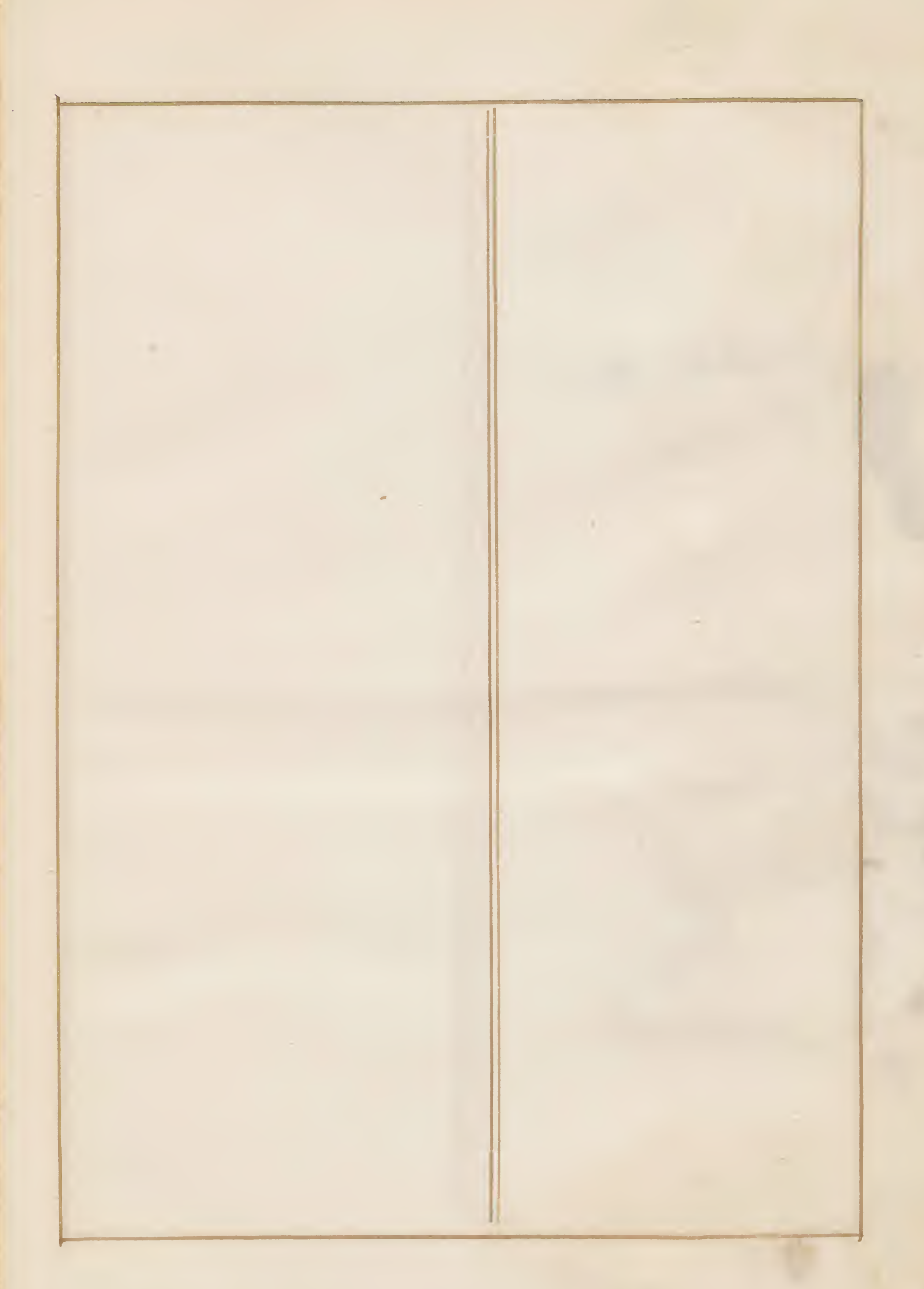

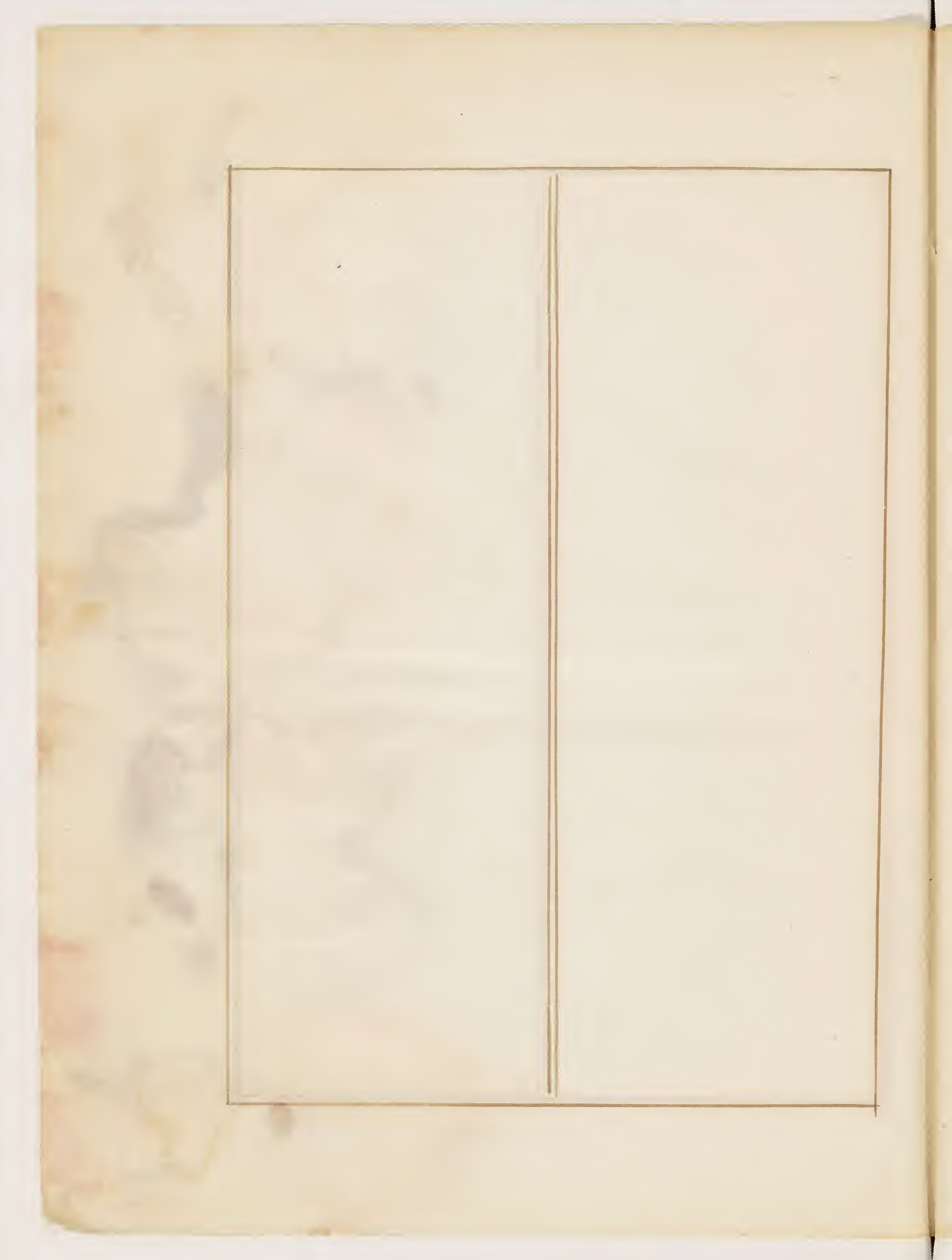

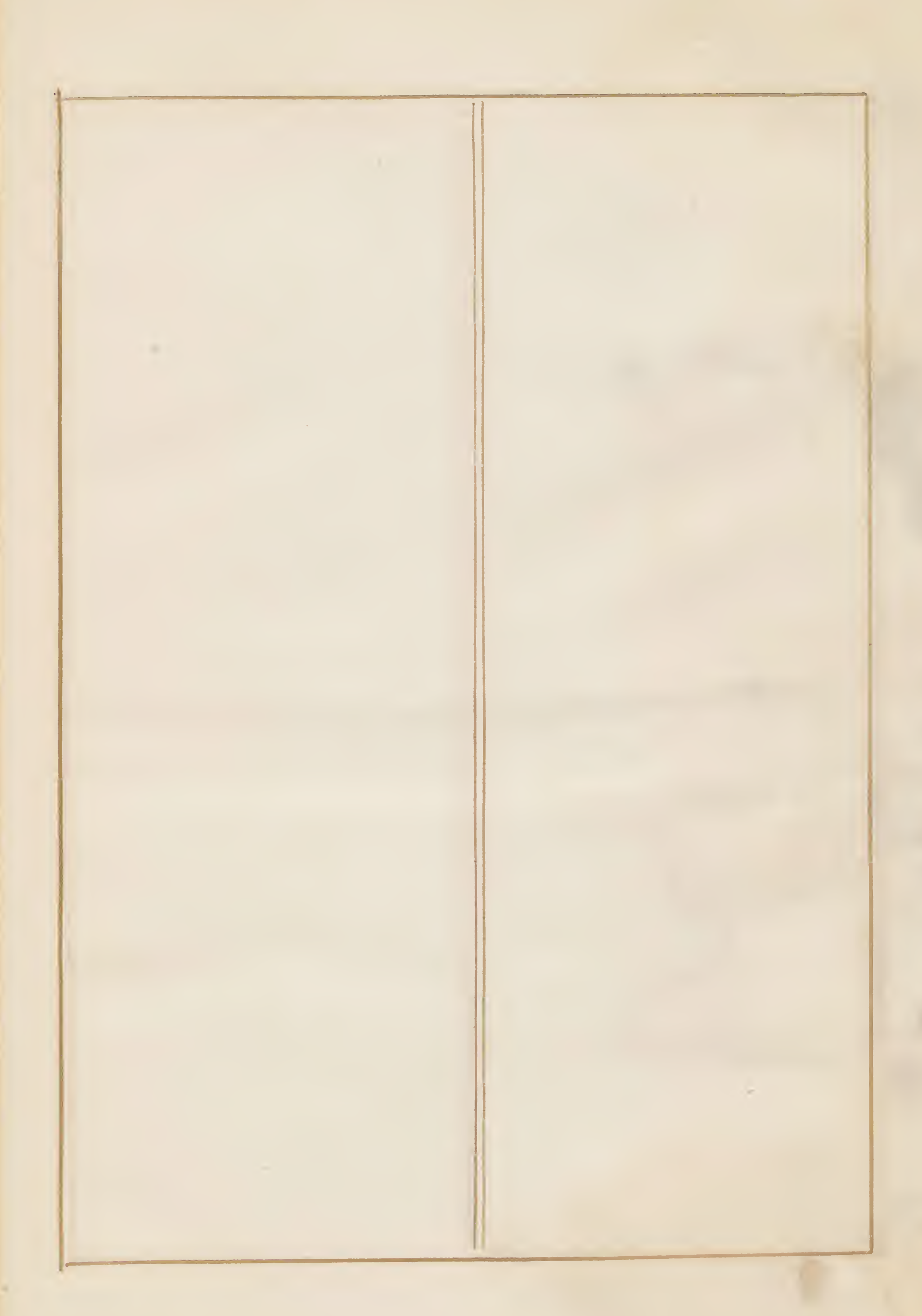

GretagMacbeth™ ColorChecker Color Rendition Chart